12 PAGINI 5 LEI

ANUL X. No. 472 DUMINICA 24 IANUARIE 1937

VREMEA

ABONAMENTE [illegible]
IN STRAINATATE DUBLU
PENTRU INSTITUTII 1000 LEI ANUAL

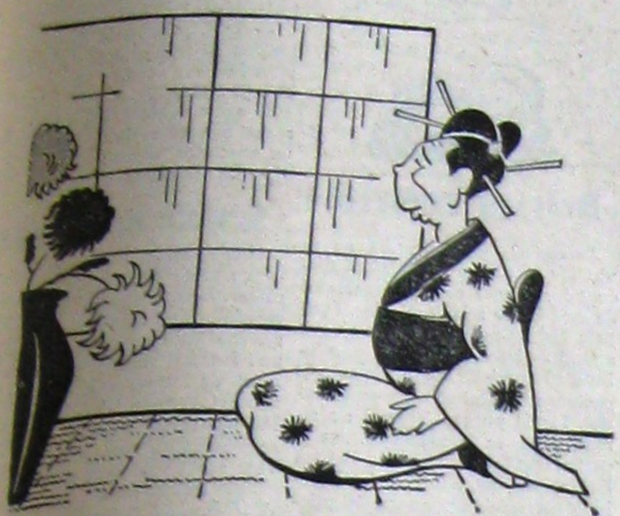
DIRECTOR: VLADIMIR AL. DONESCU

BUCUREŞTI I, STR. CAROL, 10
TELEFON: 369-98
PUBLICITATEA LA ADMINISTRAŢIE

Taxa poştală plătită în numerar conform aprobarea No. 196344/934

Spectacolele săptămânei

OPERA

D-na Butterfly

TEATRUL NAŢIONAL matineu

Institutorii

NAŢIONAL

V. V. TILEA
in
Omul şi masca

TEATRUL REGINA MARIA

In amurg

COMOEDIA

POVESTE DE IUBIRE

TEATRUL VESEL

Călugărul din vechiul schit

TEATRUL LIGII CULTURALE

Omul care ni trebuie

EXCELSIOR

Marea ducesă de Alhambra

Cărăbuş

Vox populi Vox Guţă

Desen de I. ANESTIN

de după paravan

Răbojul lui ion ion

Din ţara in care mor oamenii de trai bun şi nu se'npuşcă nimeni pentru un fleac de dezarmare, au p'ecat şapte oameni să dovedească mai mult decât cu înfloritura vorbei, legătura între latinitate şi Cristos.

Dela elementara datorie de a muri apărându-ţi patria, până la superba jertfă pentru o ideie, este un examen sufletesc pe care, în numele generaţiilor tinere, legionarii l-au trecut cu isbândă, dovedind pe deplin că în ţara caţavencilor şi a farfurizilor, a lui Pristanda şi scrisorilor pierdute nu s'a stins spiţa celor cari de veacuri, au ştiut că lupte pentru Cruce şi Neam.

Unul lângă altul, drepţi, aşa cum le-a fost gândul şi fapta, Ion Moţa şi Vasile Marin, în cripta de lângă Casa Verde, vor fi vii în miile de suflete cari reprezintă curăţenia acestui neam.

Este săptămâna Ducilor, a celor înălţaţi la această nobleţe şi a celor coborâţi la ea: ducele Mussolini şi ducele de Windsor.

Dar în timp ce primul, deşi ajuns de ani al mezo del camino, cucereşte brevetul de pilot militar, secundul se zice că ar fi pe cale să cucerească un tron, mai mic decât cel avut, dar pe care i se dă voie să s'aşeze şi cu cucoana.

Temerar până la imprudenţă, ducele Italiei dă un nou exemplu de excepţională energie, în timp ce ducele de Windsor a dat anul de constată.

La plus belle fille du monde ne peut doner que ce qu'elle a.

Dacă după obiceiul pe care l-a avut şi în viaţă, umbra Domnitorului Cuza cercetează oraşul şi fantezia o va fi purtat pe colnicul unde sug strămoşii la figurat şi strănepoţii la propriu, apoi tare nedumerită va fi fost mintea voivodului, auzind propunerile de prea lumească unire ce-şi fac unii aleşi cu mamele adversarilor.

— Bre Mihalake, va cuvânta umbra voivodului către cea de alături, oare pentru aceasta făcurăm Unirea în 59?

— Nu, Măria Ta, asta nu e ţara, ăştia sunt doar aleşii!

Auzind că Societatea Naţiunilor este pe cale să-şi piardă din puternica autoritate, d. Victor Antonescu a şi comandat trenul necesar salvării şi s'a urcat în el, fiind salutat de întreg guvernul, întreg personalul ministerului, prieteni şi amici politici, ca de obicei.

D-l Antonescu, reprezentând România la Societatea Naţiunilor, a fost salutat din tren de şefii gărilor respective până la frontieră, unde a fost salutat pe peron de întreg personalul C.F.R.

„Domnul ministru Antonescu a sosit astă noapte la Geneva."

„D-sa a coborât din tren în gara Lausanne, unde a fost salutat de d. V. V. Pella, ministru plenipotenţiar, de d. Cruţescu (cu cz) însărcinatul cu afaceri al României la Geneva, şi de personalul legaţiei române din Geneva".

„D-l Victor Antonescu care este însoţit de d. Al. Crezeanu ministru plenipotenţiar şi director al afacerilor politice din ministerul de externe şi de d. Zănescu, şef de cabinet, a răspuns la salut şi şi-a continuat drumul dela Lausanne la Geneva, cu automobilul, fiind salutat pe drum de cantonierul dela km 8 care l-a confundat cu dl. Mayer hotelierul din Zürich.

„In cursul drumului d. Victor Antonescu a fost salutat în gara Veneţia de consulul României."

A doua zi d. Antonescu s'a salutat cu d-nii Delbos şi membrii delegaţiei franceze. De asemeni dl. ministru s'a salutat cu d. Rüştü Aras.

După ce au consacrat timpul necesar discuţiei, au hotărît desch[iderea] sesiunei.

Dl. Antonescu va aduce salutul ţării sale iar la plecarea din Geneva va fi salutat de întregul etc. etc. (vezi Rador).

Al[...] la [...] dl. Antonescu va fi salutat, şi din gară în gară, din salut în salut, d-sa va descinde în Bucureşti Nord, unde guvernul, întreg personalul şi „etc" îl va saluta...

Şi aşa.

A saluta — salutare.

Fără îndoială că dl. Perlea este un foarte bun maestru de orchestră şi cheltuind pe acest tărâm tot ceeace posedă, restul terenului rămâne viran.

Dl. Perlea are o loje la Operă, o loje a sa pe care o poate ocupa când şi cu cine vrea. Până aci totul este, ca să zicem aşa, normal. Iată însă că dl. Perlea vrea ca loja să nu fie ocupată chiar când d.sa, sau invitaţii d-sale, având alte ocupaţiuni, o lasă goală ca plasticul creeraş al lui Gică proastă.

Zilele trecute, trei cântăreţi — CANTAREŢI nu corişti — văzând loja goală au intrat să asculte un final de act. Sosind între timp dl. maestru, cel mai vrâstnic dintre cântăreţi s'a scuzat de profanarea sanctuarului. Acestei civilităţi d. Perlea a ripostat cu: „Asta e nesimţire!" Şi şi-a dat demisia.

Dl. Perlea este în seria de demisii iar începutul l-a făcut cu Filarmonica unde de asemeni pare a fi uzat de langajul articulat de o manieră fortisimo-furioso.

Cauza incidentului dela operă constă în faptul că proprietarul pe viaţă al lojei este un admirabil interpret muzical dar atât. D-sa dacă ar fi avut la îndemână o partitură a curtoaziei între camarazi n'ar fi procedat aşa cum a făcut. Deci, neavând după ce să se ia, dl. Perlea s'a condus singur. E mai mult un accident decât un incident.

Cei trei intruşi se numesc: C. Folescu, Nicu Bădescu şi Şerban Tasian — după cum vedeţi trei necunoscuţi.

In urma demisiei loja va rămâne închisă în semn de doliu.

pentru copie conformă,

ion anestin

Spovedania unui profesor

In jurul răspunsului ce l-am primit dela d. prof. Ghiulea, publicat în numărul trecut al „Vremii", sub titlul de mai sus, primim din partea unui domn doctor Ion Iobay din Agnita-Târnava Mare, o carte poştală cu următorul cuprins, pe care-l supunem d-lui prof. N. Ghiulea, aşteptând cuvenita replică:

Agnita, 17

„In legătură cu articolul „Spovedania unui profesor" semnat de d. prof. N. Ghiulea, vă rog să aveţi bunavoinţa a-mi comunica dacă acest domn profesor, care vorbeşte grandelocvent despre d-sa şi generaţia pe care-şi închipue c'o reprezintă şi onorează şi care vorbeşte în termeni pesimişti despre aptitudinele şi simţul onoarei şi al datoriei ale studenţimei de azi şi în genere a tinerei generaţii — vă rog sămi comunicaţi dacă este profesorul titular al Facultăţii de drept din Cluj.

„Dacă „da", atunci vă rog să-l întrebaţi ocazional pe d. prof. Ghiulea câte ore de curs a ţinut la Cluj între anii 1927—1932? Eu personal şi alţi colegi de pe vremuri n'am avut nici măcar plăcerea să-l vedem la faţă. (Am auzit că-i mic de stat şi spân!).... Este bine să ne cunoaştem moralizatorii!

„Cu salutări
Dr. Ioan Iobay
Agnita-Târnava Mare"

Remanierea

D. Gh. Tătărăscu a fost însărcinat să facă o remaniere. Să găsească adică mijlocul de-a creia un organism de guvernare potrivit nouilor comandamente ale vremii, rostite cu energie de Majestatea Sa Regele în pragul noului an.

Sarcina e deosebit de grea.

Pe cine să scoată şi mai ales pe cine să introducă? Dacă d. Tătărăscu ar avea mână liberă dela partid, ar avea remanierea gata.

D. Tătărăscu ar isbuti poate să facă un nou guvern, faimosul guvern de gospodari, cu elemente din toate partidele, sau în afară de ele. Dar d. Tătărăscu are o ghiulea de mâini şi nu se poate mişca în voe. Deaceea d-sa se trudeşte să găsească o formulă, ţinând seamă de ideia de partid.

Remanierea va merge greu, dar până la urmă guvernul va fi cârpit.

Deocamdată de câteva locuri s'a asigurat: d. V. V. Sassu il va trece în fruntea C. A. M.-ului, pe d. Berceanu la Banca Naţională; d-lui I. Nistor dela Muncă îi asigură un post în fruntea unor mari întreprinderi în legătură cu fabricaţia de armament, iar dlui Negură tot la Banca Naţională.

Rămân locurile dela educaţia naţională, dela culte şi arte, de la externe şi de la justiţie.

Să amintim însă că se găseşte modalitatea să-i scoată şi pe aceşti titulari.

Cine intră însă?

Asaltul e dat de haşişti.

Gruparea aceasta, care a acaparat demnităţile din Parlament şi a isbutit să bage în guvern treipatru membri de-ai ei, dă acum lupta pentru portofoliile vizate de remaniere.

Nu le merge

Numai că nu-i aşa de uşor cum îşi închipue domnii din faimoasa grupare.

Dacă d. Petrică Bejan — ştiţi ăla cu întâmplările revuistice de care s'a mai vorbit — nu intra în conflict cu d. Valeriu Pop, — situaţia ar fi fost alta. Tentativa de-a lovi pe faţă în interesele statului, prin pretenţia ca „drepturile câştigate" în materie petroliferă să n'aibă nici o limită, a cam enervat opinia publică.

Haşismul a fost tolerat câtă vreme a servit de massă de manevră împotriva bătrânilor liberali.

Când însă trece la şantaj împotriva statului, se impun zăgazuri.

Factorul suprem cere remanierea pentru gospodărie, nu ca să facă jocul afaceriştilor.

Cu d. Petrică Bejan, cu celălalt Petrică, Ghiaţă, sau alţii de aceleaşi proporţii, nu se face un guvern de zile grele.

Mai degrabă d. Tătărăscu găseşte ce-i trebue de partea cealaltă a partidului.

Sunt însă dificultăţi de întâmpinat.

Haşiştii nu sunt numai acaparatori; sunt şi mulţi, iar acum în preajma votării bugetelor şi unor legi de importanţă e nevoe de ei în Cameră. Deaceea, e probabil, că d. Tătărăscu va mai întârzia operaţia.

Trebue găsit un ciolan mare pentru câini şi apoi să dai drumul uşilor ca să primeneşti aerul casei.

Ce-i cu întrevederea Armand Călinescu — Tătărăscu

Intrevederea dintre fruntaşul naţional-ţărănist şi preşedintele consiliului a dat loc la felurite comentarii şi interpretări. Unele ziare au crezut chiar, că s'a pus la cale... succesiunea pentru naţional-ţărănişti şi fireşte, pe temeiul unei continuităţi de rotativă. Adevărul e că întrevederea a fost în legătură cu succesiunea dar nu aşa.

D. Armand Călinescu e... prezumtivul preşedinte de consiliu de viitor, dacă d. G. G. Mironescu nu primeşte să facă aşa încercarea de ruperea partidului.

In consecinţă, d. Armand Călinescu a luat contact cu d. Tătărăscu ca să-l iniţieze asupra modului de procedare... d. Tătărăscu având experienţă!

Fără îndoială că chestiunea a fost discutată într'un ansamblu de probleme dela ordinea zilei, dar obiectivul principal acesta a fost. D. Tătărăscu nu s'a jenat să-i ofere dlui Călinescu — până la marea tranşare a succesiunei, un loc în guvernul Tătărăscu de mâine remaniat, primenit şi rupt de partid.

Se găseau însă într'o întâlnire interesantă două abilităţi, două spirite vii, astfel că până la urmă au isbutit să se înşele unul pe altul, cu rezultatul atins pentru amândoi: şi d. Tătărăscu a ştiut ce vrea d. Armand Călinescu şi acesta ce vrea d. preşedinte al consiliului. S'au informat deci reciproc.

De-aci rezultă acum şi însemnătatea politică a întrevederii. Şi mai rezultă că şi unul şi celălalt nu vor fi deloc streini de evenimentele ce se vor petrece după votarea bugetului statului.

Conflictul Valer Pop—Bejan

Conflictul a isbucnit acum, dar el îşi are origina încă din vara anului trecut când ministrul industriei a alcătuit decretul-lege pentru restrângerea „drepturilor câştigate" în materie de proprietăţi petrolifere.

Atunci era vacanţa parlamentară şi guvernul avea depline puteri legislative.

Când decretul a fost adus în discuţia Camerii, Bejan a cerut prin deputaţii haşişti, disjungerea decretului din proectul care cerea ratificarea în bloc a tuturor decretelor-legi şi a isbutit.

Acum, când a venit rândul ca decretul să fie discutat în parte Bejănică prahoveanul şi-a dat arama pe faţă.

El cere ca în Prahova să fie singurul stăpân.

El să recunoască cine are şi cine n'are drepturi câştigate acolo, ministerul să nu se amestece.

D. Valer Pop n'a cedat şi iată conflictul.

A trebuit să intervină d. Inculeţ ca lucrurile să nu ia o turnură de natură să turbure situaţia guvernului.

Se prea poate ca până la urmă câştigul să fie de partea d-lui Petrică Bejan.

Impotrivirea însă i-a pecetluit soarta.

I se validează drepturile câştigate în materie petroliferă, dar i se restrâng cele în materie de guvern.

Fiindcă, un lucru e sigur: textul, aşa cum îl susţine d. Valer Pop e textul acceptat de factorii importanţi, iar dacă el va fi modificat se modifică şi dispoziţia pentru soarta d-lui Bejănică.

Şeful şi şeful

La discuţia proectului de modificarea legii minelor, care ţine de patru zile, fiindcă articolul cu „drepturile câştigate" turbură interese adânci, a luat cuvântul şi marele elector de Târgovişte, d. Cezar Spineanu...

D. Spineanu e şi d-sa petrolist şi deci specialist.

A vorbit însă după d. Virgil Madgearu şi exact pe dimpotrivă, ceeace i-a atras observaţia:

— Bine, d-le Spineanu, dar dece nu eşti de acord cu şeful d-tale, d. Madgearu?

— Ia lasă-mă dle cu „şef". Madgearu nu e şeful meu. E un simplu secretar de partid. Eu sunt de acord cu şeful dv. d. Dinu Brătianu, care la o întrunire ţinută la Târgovişte, a spus ceeace susţin eu astăzi, împotriva d-lui Valer Pop.

— Ceeace înseamnă, a replicat d. Inculeţ că până la urmă s'ar putea întâmpla ca majorităţile parlamentare să aibă cinstea sa primească în sânul lor, un nou membru marcant...

— Iar ca urmare, făcu un haşist cu ochiu la d. Valer Pop — să-i trecem noi d-lui Madgearu şi partidului naţional-ţărănesc un membru marcant dela noi...

D. Valer Pop a zâmbit şiret.

— Partidele nu mai au importanţă d-le în faţa intereselor ţării, a spus d-sa.

Şi se vedea că ştie ce spune.

Petrică redivivus

In comisia parlamentară au avut loc în ultima săptămână discuţii furtunoase asupra proectului de modificare a legii minelor. Propriu zis nu proectul, ci un singur articol — buclucaşul 262 — a isbutit să cualizize toată violenţa şi pasiunea legislativă a grupului haşist. Iar în punctul central s'a situat, acum ca întotdeauna, „şeful perimetriştilor", faimosul Petrică Bejan care, între interesele Statului şi interesele unor societăţi prietene şi gentile, a optat pentru cele din urmă.

„Şeful petrolului prahovean" — (Petrică Bejan păstrează încă puţină modestie spre a nu uzurpa titlul internaţional al lui Sir Deterding) — prin câteva alineate introduse în articolele legii, a găsit cu cuviinţă să expropieze Statul din drepturile lui regaliene asupra subsolului, pe care îl oferă cadou diverşilor proprietari ce-şi pot valorifica drepturi chiar pe baza unor bileţele roz, acte dotale, sau simple aluzii la o intenţie de exploatare a subsolului, făcute în vre-o corespondenţă intimă. (E de remarcat aici faptul că aceşti „mici proprietari" pentru care Petrică Bejan s'a transformat în matador al cauzei sfinte, aproape nici nu mai există: că şi-au vândut încă de mult drepturile diverselor „Concordii" prahovene, în care subsecretarul de Stat Petrică are câte-un consiliu).

E amuzant însă un lucru: Petrică Bejan care expropiază Statul din drepturile lui pentru interese particulare şi concordiste, se dovedeşte în dezacord cu marea linie naţionalistă — în materie petroliferă — a defunctului Vintilă Brătianu, care acorda Statului drepturi depline asupra subsolului.

Articol bugetar

Şi pentrucă veni vorba de Petrică.

In cocheta sală Excelsior „Marea ducesă de Alhambra" continuă să evolueze, întruchipată de năbădăioasa Mia Apostolescu, în mijlocul unei curţi de fantezie şi vis. Marea ducesă are însă veleităţi politice, ceiace face ca la Curtea ei de marchizi şi ducese dâmboviţene să apară şi subsecretari de Stat, miniştrii sau prim miniştri, copiaţi, unii, după realitate, alţii produs al fanteziei artiştilor. Astfel, dacă d. Toneanu în rol de premier a isbutit să împrumute d-lui Tătărăscu câteva gesturi largi, teatrale şi câteva intonaţii de amploare: drăgălaşa Lisette Verea — înarmată cu toată graţia — a făcut din rolul unui ministru de finanţe, mai puţin al d-lui Cancicov, ci mai ales pe [...] nul ministru de pela alt de[...]ment. Mimetismul este atât [...] locvent încât spectatorii, [...] fiecare seară, se amuză, de[...]rindu-l.

Acum câteva seri, d-ra V[erea] pseudo ministru de Finanţe, [...]tura pe scenă, agitând în [...] ei delicate o pereche de [...] prescrişi de autori.

— Unde să-i înscriu? Unde [să-i] înscriu?

In acest moment, d. To[neanu] primul ministru, se anunţ[ă spre] bucuria ministrului de fina[nţe].

— Ah, premierule, bine [ai] venit! — se repede d-ra Ve[rea] la finanţe.

— Dar ce s'a întâmplat [mini]strule scump?

— Iată, premierule drag[ă, mă] trudesc de zece minute, la ce [ca]pitol bugetar trebue să [...] chiloţii ăştia.

In acest moment, din sală, [...] a mai aştepta replica premier[ului] un spectator isbucni:

— La armament, drăguţa!

Semne de acord

Unele cercuri politice con[...] — cu toate desminţirile date [...] către taberile interesate — [...] creadă într'un aranjament de [suc]cesiune între guvernul liberal [şi] unii fruntaşi naţional ţărănişti. [...] afară de întrevederile dese [Ar]mand Călinescu-Gh. Tătărăscu, [...] Inculeţ-Armand Călinescu, [...] se pare că s'a ajuns şi la un [...] vent schimb de bune procedee.

Săptămâna trecută la Craiova d. V. Potârcă ţinând discursul [...] „oltenesc" a fost extrem de [...] faţă de guvern anunţând că [...] partidul său ştia o mulţime de [...] ceri ale regimului, le-a tăcut [...] din politeţe şi din convingerea [că] nu e bine ca rufele să se spele [...] afară de marea familie politică.

Această mărturisire a provo[cat] uimire, iar d. Potârcă, somat [...] un ziar de dimineaţă să spue [...] ce ştie, nu să acopere din inte[...] guvernul, s'a mulţumit să tacă.

Marţi la Senat, un alt mem[bru] al partidului naţional-ţărănesc, [...] senator Agricola Cordaş, a ţin[ut] să laude pe d. Sassu pentru ope[ra] pe care o întreprinde în favoarea agriculturii. E adevărat că efec[...]tul obţinut de d. Cordaş a [fost] diminuat de articolul apărut în oficiosul partidului naţional ţără[...]nesc în care d. Sassu este zeflemisit pentru „aplauzele unanime" recoltate pe nedrept în Senat, totuş gestul rămâne.

Cum va rămâne, de altfel, [şi] faptul întrevederii Tătărăscu-Călinescu — socotit de unii fruntaşi ai partidului naţional ţărănesc drept o indicaţie serioasă că se lucrează la o transmitere de puteri, cu asentimentul unora şi cu sacrificarea altora. In centrul com[...]binaţiei unii văd pe d. Armand Călinescu, învestit chiar cu plenipotenţele de rigoare. Se susţine că în întrevederea faimoasă cu d. Tătărăscu acesta ar fi propus un aranjament electoral, la alegerile generale, care să dea posibilitatea unui mare număr de liberali să [fie] aleagă, deşi în opoziţie. In special Ardealul va trebui să dovedească că — în acele alegeri — că [nu] este chiar atât de maniist cât [se] spune şi că liberalii sunt acolo [o] forţă suficientă de contrabalansare.

Ştirea a avut în rândurile celor două partide un efect fulgerător. La Cameră, deputaţii liberali îl asaltează cu insistenţă pe d. Călinescu, pentru a-şi valorifica drepturi de susţinere la alegeri (cazul Vântu dela Huşi); în timp ce naţional-ţărăniştii se văd de pe acuma... sacrificaţi, şi încep să-şi arate nemulţumirile.

Jertfa

ION MOȚA ȘI VASILE MARIN

Rareori se întâlnește în istoria unui neam o moarte atât de semnificativă ca moartea acestor doi fruntași legionari, căzuți pe frontul spaniol.

In războiul civil din Spania — devenit, repede, un războiu între ideologii politice și interese economice extra-naționale — au murit, fără îndoială, sute de mii de oameni, de ambele părți; oameni și mai buni, și mai răi, desperați sau mercenari, eroi sau asasini. E greu de crezut, totuși, că printre acele câteva sute de mii de morți de pe fronturile spaniole — se mai pot număra jertfe atât de voluntare ca a lui Ion Moța și Vasile Marin. Revoluția naționalistă — ca și rezistența guvernului democrato-comunist — a găsit desigur, încă din primele zile, aderențe fanatice. S'au înscris voluntari pentru ambele tabere, și din toate țările. Dar plecarea celor șeapte comandanți legionari români în Spania — unde au luptat ca simpli voluntari, în trupe de șoc — a fost simbolică. Simbolică ar fi fost, deasemenea, înrolarea Contelui Ciano, a lui Litvinof sau a generalului Goering — într'una din acele trupe de șoc, care au 70 la sută pierderi...

Problematica morală a unui șef este întotdeauna mai dură ca a unui simplu fanatic. De foarte multe ori, un șef nu are dreptul să se jerfească direct, personal, misticei pe care o promovează. Atât Ion Moța, cât și Vasile Marin, dăduseră nenumărate probe de spiritul lor de jertfă: închisori, suferințe, prigoană morală; o tinerețe trăită eroic, responsabil, ascetic.

Această ultimă și fatală încercare — plecarea în Spania — și-o aleseseră ei singuri, ca o supremă dovadă de credință și eroism creștin.

Nici cea mai aspră morală omenească nu-i silea să se jertfească; pentrucă tinerețea lor fusese o jertfă continuă, și fanatismul lor creștin și naționalist fusese de nenumărate ori încercat. Semnificația morții lor trece, deci, deasupra valorilor eroismului viril. Moartea voluntară a lui Ion Moța și Vasile Marin are un sens mistic: jertfa pentru creștinism. O jertfă care să verifice eroismul și credința unei întregi generații. O jertfă menită să fructifice: să întărească creștinismul, să dinamizeze un tineret.

Ion Moța avea adversari, dar nu avea nici un dușman. Era un tânăr palid, calm, concentrat; nici un gest frenetic, nici un fel de eroism ostentativ în cuvintele și privirile lui. Avea priviri limpezi, orizontale. Ghiceai însă o lungă și nedomolită macerație lăuntrică; siguranța lui în lumea de dincolo, în viața sufletului după moarte, îl făcea să sufere și mai mult de puținătatea acestei scurte vieți pământene. Nu se temea de moarte: a dovedit aceasta cu mult înainte de plecarea lui în Spania. Aștepta nerăbdător să se jertfească, să învețe pe alții drumul unei vieți eroice, impersonale. „Martir" înseamnă „martor"; cel care moare pentru o credință, mărturisește pentru ea, dovedește celorlalți că o asemenea credință te mântuiește de spaima morții, că în ea găsești un sprijin, după ce ai găsit un sens al existenții. Ion Moța dovedise de mult că își găsise sensul suprem al existenții. Sângele lui ardelenesc, familia lui de aspri și încercați naționaliști, educația lui de luptător — totul contribuise ca Ion Moța să-și ghicească menirea și să-și mărturisească cinstit sensul pe care înțelege el să-l dea existenții sale, încă de pe băncile Universității.

Dela stânga la dreapta: *general Cantacuzino-Grănicerul Ion Moța, Gh. Clima, Preot Dumitrescu-Borșa, Nicolae Totu, Bănică Dobre Vasile Marin, Alexandru Cantacuzino.*

In viața politică a României de după războiu — intransigența și demnitatea lui Ion Moța îl făcuseră admirat chiar de adversari. Bărbăția luptei lui își avea rădăcinile într'o sinceră și bogată viață religioasă. România puternică, cinstită și creatoare, pentru care era gata să se jertfească încă din cea dintâi zi a luptei sale — era, înainte de toate, o Românie creștină. Ca și șeful și prietenul său, Corneliu Codreanu, Ion Moța credea că misiunea generației tinere este să împace România cu Dumnezeu. Să transforme litera moartă în viață creștină. Să lupte cu orice mijloace împotriva puterilor întunericului. In ceasul când a simțit că Lucifer se încleștează din nou în luptă cu Christos — Ion Moța, cruciat ortodox, a plecat dârz, cu inima împăcată, să se jertfească pentru biruința Mântuitorului. Alți voluntari, în Spania, au căzut pentru un ideal omenesc — fascismul sau comunismul. Ion Moța a fost dintre aceia care au căzut pentru un ideal supra-uman — pentru biruința lui Christos. O asemenea moarte, fructifică — chiar și aici, pe pământ....

Vasile Marin aparținea unei alte structuri spirituale: era bătăios, ironic, pasionat de lecturi și de controverse, întotdeauna dispus să asculte un pamflet, o glumă, o pagină frumos scrisă și curajos gândită. Aprecia înainte de toate inteligența, căuta pretutindeni talentul. De când l-am cunoscut, acum vreo 12—13 ani, era un cetitor pasionat al „reacționarilor" francezi, era abonat la **Action Française** și cunoștea toate cărțile lui Leon Daudet și Maurras. Avea temperament de luptător, și fenomenul politic l-a pasionat încă din liceu. Nu bănuiai, totuși, în figura lui râzătoare, sub vorbele lui întotdeauna ironice, — hotărârea unei jertfe atât de cumplite. Vasile Marin nu mi-a spus niciodată ce crede despre moarte. Plecarea lui în Spania a dovedit însă tuturor că nu se teme de ea; a căutat moartea cu înverșunare, cu bucurie, ca și unul care știe că deabia din ceasul morții începe adevărata viață, veșnică.

Jertfa lui e tot atât de semnificativă și tot atât de fertilă, ca și a lui Ion Moța.

Doi oameni de structuri sufletești atât de deosebite — primesc moartea cu aceiași bucurie.

Destinul i-a ales pe ei ca să **mărturisească**; să arate celorlalți seninătatea pe care ți-o dă credința, sensul creștin și eroic pe care îl capătă viața atunci când ești gata, în orice clipă, să renunți la ea...

MIRCEA ELIADE

ION MOȚA, *dând salutul legionar la coborirea în groapă a bătrânului comandant legionar Costache Solomon, în Martie 1935.*

JERTFA LUI MOȚA

Eroicul sfârșit al tinerilor legionari, Ion Moța și Vasile Marin, a cutremurat toate sufletele românești. Se apropie de legendă gestul lor neobișnuit de-a se duce, cu atâta bunăvoie, să-și dăruiască vieața pe altarul unei idei. Am fost înmărmuriți din prima clipă, când am aflat de hotărârea lor. Fiindcă ne dădeam seama că entusiasmul lor neînfricat, pornirea lor curată, nu pot ajuta la rezolvarea unui conflict atât de grav, atât de dureros.

Spania în aparență, este teatrul unei neînțelegeri interne, sociale. Iți face impresia că două mentalități, două tendințe se ciocnesc acolo. In fond însă, conflictul s'a transformat de mult în răsboiu adevărat, între două puteri străine, Germania și Rusia sovietică. Sub firma naționalismului, Hitler se luptă să cucerească acest punct important pentru propria lui strategie. Punând piciorul în Spania, Germania se gândește să cadă în spatele Franței, pentru a o putea răpune. Și sub pretext că apără ideologia comunistă, Sovietele urmăresc să anihilze tendințele lui Hitler. Tot ce au pregătit, ca forță de distrugere, aceste două țări, la fel de periculoase pentru pacea lumii, au adus în Spania. Nu mai este așadar vorba de puterea unei ideologii, care trebuie să răsbească. Nu mai e vorba de încălzirea sufletelor prin flacăra unei credințe. Luptele din Spania nu sunt decât ciocniri de interese străine, și nu va putea învinge acolo decât acela a cărui pregătire technică de distrugere se va dovedi superioară.

In această văpae s'a aruncat sufletul curat, entuziasmul înălțător al celor șapte legionari români. In această luptă în care, produsul atâtor ani de pregătiri, de neîntrerupte cercetări pentru a se afla cele mai eficace mijloace de rapidă și savantă stârpire a ființei umane, a fost adus, — tinerii noștri legionari n'au apărut decât cu imensa lor putere de sacrificiu. Moța și Vasile Marin au fost cei dintâi răpuși.

Ce român nu se simte mândru, când se știe reprezentat în țări străine, atât de demn, atât de eroic? Ce român nu se simte înălțat de exemplul unui gest ce întrece în măreție și puritate, orice închipuire? Tinerilor Moța și Vasile Marin, țara le va fi pe veci recunoscătoare, pentru acest semn de neasemuită bravură, de totală abnegație, de nemăsurată putere de jertfă ce lasă în istoria lumii fapta lor glorioasă, cinstind și înălțând propriul lor neam.

Țării însă întregi, indiferentă și absentă în orice împrejurare, nu ne putem adresa cu aceleași cuvinte de slavă. Un Moța nu se întâlnește pe toate cărările. O stâncă vie de care să se agațe nădejdi de mai bine, de care să se reazime atâtea elanuri, de unde să pornească atâtea acțiuni înalte, nu se pierde cu atâta ușurință. Puterea nemăsurată de jertfă a lui Moța trebuia oprită în folosul țării. Nu lăsată să se risipească pe pământuri străine, în lupte în care simpla putere a entuziasmului este atât de puțin eficace.

Ne plângem că n'avem oameni. Și n'avem. Când se ivește însă o ființă excepțională, construită cu tipare eroice, o lăsăm să se irosească în lupte ce nu ne aparțin.

Ion Moța putea fi bănuit de mult ca un excelent conducător. Cu firea lui dârză, de român neînduplecat, ar fi contribuit desigur, zi de zi, la înălțarea neamului, prin vieața lui, cu tot atâta vigoare, dar cu mai multă trăinicie decât a făcut-o azi cu jertfa vieții.

Ion Moța a fost un erou pe câmpul de luptă. El putea fi acelaș erou, cu aceiaș valoare de simbol aci, trăind în mijlocul nostru. Cu puterea lui de jertfă de care a dat dovadă, putea să atingă cele mai înalte culmi ale jertfei însăși: perseverența de a trăi, jertfindu-ți în fiecare clipă — o viață întreagă — orice pasiune de om, orice interes care atinge persoana ta, orice ambiție ce îți roade sufletul. Pentru a sluji unei singure idei, pentru a păstra curată flacăra aceleași credințe.

Țara așteaptă oameni de aceștia. Țara vrea oameni ce știu să-și jertfească vieața, trăind intens numai pentru înălțarea patriei. Dar i-a privit cu indiferență când i-a aflat.

Jertfa lui Moța!... Jertfa lui Vasile Marin... Vom fi vreodată în stare să ne înălțăm până la semnificația gestului lor curat?

Dea Domnul!

C. A. DONESCU

VASILE MARIN, *plin de viață, la sky, la Predeal.*

ARMATA SUFLETELOR

Dacă „Eroii" lui Thomas Carlyle vor fi trăit cândva, desigur aceasta s'a întâmplat pe pământ românesc, căci ce strălucire mai poate să rămâe astăzi eroismului antic față de jertfa mută și neprecupețită a ostașului român.

Expresiunea atât de turburătoare a acelor vechi virtuți prin pana lui Corneille ,ne înfățișează cazuri izolate ,individualități răsărite deasupra maselor, pe când eroismul românesc este o virtute populară ce străjuește în adâncurile necercetate ale sufletului nostru de pretutindeni.

El sălășluește acolo înaintea oricărei literaturi eroice și dacă este așa de puțin cunoscut, apoi aceasta se datorește faptului că românul ca străjer european la granița de răsărit ,a trebuit să mânuească mai mult sabia decât condeiul .

Deaceia faptele sale eroice au căpătat expresiune numai prin literatura populară orală, ea însăși tot atât de puțin cunoscută.

Răsboiul cel mare însă a descoperit drumurile ce duc în colțul sufletesc al acestor vechi virtuți. Pe câmpurile noastre de bătălie eroii nu erau presărați cu sgârcenia divină între rândurile de luptători .

Eroismul antic al unor individualități rare — ar fi fost și insuficient și inutil pe fronturile noastre lungi și greu atacate.

Nouă ne lipseau massele de luptători care să se ceară antrenate în luptă. Izolat în câmpul de bătălie pentru a acoperi fronturi întinse, lipsit de forța unui material modern de luptă, ostașul român nu ar fi însemnat nimic în condițiuni așa de grele, dacă prin el însuși nu ar fi fost un erou.

■

La Jiu în ziua de 13 Oct. 1916 inamicul înaintează victorios. Dezastrul pare inevitabil — nicăiri nici o rezervă să i se poată opune.

Iată însă că o mână de soldați — servanți dela tunurile distruse, infanteriști sfârșiți de puteri după zile lungi de bătălie, se înșiră în lungul unei creste ca jertfele pe altarul vechilor zei.

Eforturi supra omenești din sleitele trupuri opresc pe inamic.

■

In 1917, la Cireșoaia se ridicau amenințătoare zidurile de stânci, legate între ele cu rânduri dese de rețele ghimpate .

Deasupra lor ca pe zidurile vechilor cetăți, ca și în șanțurile adânc săpate, inamicul pândea neadormit prin crenelele mitralierei — secerătoare de vieți. Se hotărâse atacul.

Valurile pornite se topeau în fața rețelelor neatinse de focul artileriei. Trupele cele mai bune — între care tinerii vânători de munte — sunt așezate în fața secerătoarelor. Echipele tăetoare de sârmă cad una după alta.

Incercarea pare zadarnică, cetatea neîndurătoare.

Totuși comandamentul stă neclintit în hotărâre.

E 29 August 1917. Mâine aniversarea Griviței. Comandamentul român pare că ar vrea o aniversare oiginală. Un dar — o victorie în ziua comemorărei, asemănătoare vechiului dar domnesc de la 1877.

Și ca și atunci, se ordonă din nou atacul. Jertfe noi sunt înșirate pe altarul neînduplecatului zeu, deși poziția bine organizată și favorizată de înălțimi nu poate da nimănui vreo speranță de viață.

Totuși elanul se menține, trupele se apropie de rețele cu sângele rece cu care Decebal împarte otrava. Viețile se sting în lungul lor ca lumânările aprinse în bătaia zefirului sfintei învieri.

In liniștea serei încep să se deschidă morminte fără fund — 1500 oameni morți și răniți era bilanțul zilei.

■

Putea oare fi în gestul eroic al acestor trupe numai puterea convingerei dintr'un spirit de disciplină ostășească sau numai entuziasmul vreunei îmbărbătări? Desigur că nu. Era aci conștiința jertfei și a utilitățeì ei pentru destinul unui neam, care transformase pe fiecare individ în cetățean conștient, pe fiecare soldat în erou adevărat.

■

Dacă acesta este spiritul națiunei noastre, mai poate oare surprinde pe cineva gestul eroic al lui Ion Moța și Vasile Marin ?

Românul nu a putut fi un ostaș mediocru nici ca luptător pentru cauze care nu i-au aparținut.

De la cei 400 călăreți ai lui Alexandru cel Bun cari bat pe teutoni pentru cauza polonă, Ion Moța și Vasile Marin sunt singurii ostași, cari au dus cu aceiași demnitate flacăra eroismului nostru atât de departe.

Gestul lor ne aparține pentru că spiritul de jertfă de care au dat dovadă este, după cum am văzut, propriu fiecărui român în răsboi.

Făcând abstracție de religia lor politică, Ion Moța și Vasile Marin se încadrează în duioșia vechilor balade, nu pentru a ridica un partid, dar pentru a ține trează flacăra jertfei în sufletele tinerilor generații.

Fără acest spirit de jertfă România mică și-ar fi întins hotarele. Bogăția de eroism însă a compensat lipsa de material și pe alocuri și lipsa unei suficiente orientări de comandament, făcând din trupele noastre o *armată de suflete*.

■

In perspectivele cari se deschid către tainele viitorului, datoria ne impune stăruitor să cultivăm acest spirit de bărbăție și de jertfă, dar să-l cheltuim cu sgârcenie, căci oricât vom avea, nu va fi prea mult în lanțul de foc ce se apropie amenințătór.

C. DELATURTUCAIA

Un răsvrătit

Nu-mi amintesc cum a apărut Holban, la **Vremea**. Stângaci, sfios, încruntat, căutându-şi un prieten, pe semne. Aşa cum apărea mereu. In fiecare săptămână. Anton Holban nu se putea împăca cu vieaţa de redacţie. Cu veşnica ei tendinţă spre actual. Deaceea nu putea fi un redactor, în accepţiunea adevărată a cuvântului. Era însă un afectuos şi sincer prieten. Apariţia lui era întotdeauna bizară. Până când îşi găsea vreun cunoscut drag. Atunci începea să vorbească, să râdă zgomotos, să povestească mult, trăind fiecare cuvânt, simţind fiecare gest.

Orice campanie politică sau socială a **Vremii**, îl făcea să vibreze. Cunoştea suferinţele celor mici. Găsea un reazăm pentru ei, în orice cuvânt ce le venea în ajutor. Toată fiinţa lui se cutremura la gândul că oamenii aceştia pot fi salvaţi de tirania câtorva, pot fi scoşi de sub călcâiul puternicilor fără suflet. Dar nu credea în îndreptare. De aci poate a venit abuciumul nesfârşit al vieţii lui. Suferea, până la epuizare, pentru orice durere, pentru orice nedreptate. Suferea în el, suferea adânc, suferea fără să-şi găsească forţa credinţei izbăvitoare. Răsvrătit până în fundul sufletului, a preferat luptei, pe care o găsea sterilă şi stupidă, o întoarcere în sine, o izolare de lumea în care se simţea străin, dar care — cu toate păcatele ei — îl înconjurase de mult cu afecţiune, preţuindu-i şi sufletul lui tot atât de mult ca şi propria-i operă.

C. A. DONESCU

Cuvinte sărace despre Anton Holban

Pe Anton Holban, cei care l-au cunoscut n'au putut decât să-l iubească foarte mult sau să-l ocolească. Era aşa făcut, încât apropierea lui îţi deranja orice domoală orânduire a vieţii. Te cuprindea panica lui, te molipseai de febra lui, priveai prin ochii lui viaţa şi atunci te inundau spaimele lui şi mai presus de orice te preocupa şi te durea în asemenea măsură toată neliniştea şi toată suferinţa în care se cufunda fără eforturi să iasă la suprafaţă, încât îţi pierdeai propria ta linişte.

Pentru Anton Holban evenimentele nu se măsurau după valoarea lor obiectivă, ci după ecoul lor ilimitat în sufletul lui. De aici acea dezordine aparentă, acea nejustificare, inegalitate în aprecieri, totdeauna în contrapunct cu lumea, acea când indiferenţă, când excesivă emoţie, acea neatenţie care izbea câteodată. Vibraţiile sensibilităţii lui, capacitatea lui de a suferi, erau atât de intense, de multiplicatoare, că nu se putea înţelege cu oamenii. Tot ce se petrecea în afară era mărunt sau alb pe lângă ce era trăit înăuntru. E ciudat, dar acest vast ecou interior îl oprea să audă vocile din afară, aşa că nu se putea închipui niciodată altul şi rămânea mărginit la el, legat în chip mai tragic de propria lui suferinţă decât oricare din noi, care avem refugiul comparaţiei cu altul, schimbului de suferinţe uşurător.

Imi aduc aminte că i-am spus odată: „de ce nu protestezi împreună cu noi (eram atunci un grup întreg de literaţi) împotriva tratamentului brutal din închisori?" Mi a răspuns: „Nu mă interesează. Eu sufăr mai mult decât pătimeşte un ocnaş bătut şi jupuit, când un prieten mă uită sau îmi face o mojicie. Eu sufăr mereu. N'am timp".

Era adevărat. Acelaş lucru însemna şi acel „Dacă ai şti..." după care se oprea brusc, când întâlneam un lucru neplăcut pe stradă sau într'un ziar. „Dacă ai şti..." însemna tot ce simţea el în acea clipă, tot ce era imposibil de spus, pentrucă trecea dincolo de cuprinsul cuvintelor şi întrecea cu mult evenimentul care îl pricinuise.

Din aceeaşi pricină Anton Holban n'avea stil. Lucrurile mijlocii sau „frumoase" se pot exprima într'o formă aleasă, cernută, cele ilimitate, puternice, adânci, nu pot să fie decât deformate, scălciate, micşorate prin toarcerea lor în formă împodobită şi curată. Anton Holban nu scria frumos, pentrucă scria adevărat.

Lângă Holban mă gândeam totdeauna la paharul de cristal pe care Foscarina din „Focul" de D'Anunzio îl fărâmă în degetele ei subţiri, strângându-l. Mi era teamă de cuvintele mele, mi se păreau toate greoaie pentru el, grosolane, tremuram de frică să nu-l rănesc neaşteptat, le auzeam cu auzul lui delicat, le cântăream cu sensibilitatea lui amplificatoare şi le simţeam lăsând dâre adânci, dureroase în carnea vibrantă a sufletului lui. Toate erau prea dure, cuvintele noastre, ale tuturor, şi chipul lui Holban era apa în care ai se oglindea nouă, celor suficienţi şi siguri, nedibăcia, asprimea, indiferenţa.

Dacă dragostea pentru frumos, tot atât de largă, de puternică, de adâncă n'ar fi fost egală cu capacitatea lui de durere, nu l-ar fi înrădăcinat în viaţă, şi nu i ar fi ridicat fruntea, existenţa lui ar fi fost inexplicabilă, s'ar fi surpat cred ca o coloană de praf. N'am întâlnit însă la alt om o iubire egală cu a lui pentru muzică, pentru artă. Aceeaşi ardere măcinătoare, activă, dinamică în faţa unui tablou, a unei cărţi, ca în faţa suferinţii. Aceeaşi fervoare, aceeaşi febrilitate în prietenie, ca în dragostea pentru muzică.

Şi toate astea adunate la un loc într'un om care se purta, în cele mai multe împrejurări, cu prospeţimea, cu naivitatea, cu neînţelegerea sau surprinderea unui copil. De loc uzat de atâta ardere, deloc îmbătrânit de atâta viaţă interioară şi având, alături de acel fundamental pesimism, un umor absolut irezistibil. N'am priceput de ce această trăsătură nu s'a vădit în scrisul lui. Holban însă ştia să râdă şi să facă pe alţii să râdă, cum nu izbutesc umoriştii de meserie. Spiritul lui era spontan, ascuţit, se îndrepta asupra altora tăios şi împotriva lui chiar când era doborât de chin. (O! ce oribil e ce spun acum. Ar trebui cu totul altceva decât o numire a calităţilor lui Holban. Mă mângâi cu ideia că îi voi face odată un portret în care n'au să fie numai indicaţii pe etichete, ca acum).

Noi, cei cari i-am fost prieteni n'o să putem uita niciodată cum se bucura Holban, răsunetul înzecit pe care îl avea în el cea mai mică bucurie, râsul lui copilăresc, strălucirea chipului lui, prospeţimea nouă cu care primea bucuria, ca şi cum ar fi fost totdeauna prima, s'ar fi temut de ea, s'ar fi mirat şi s'ar fi grăbit să nu i fugă.

S'a întors acum Anton Holban în mijlocul tăcerii pe care a întrevăzut-o în nuvela lui „Halucinaţii", aproape aşa cum crezuse atunci că va fi.

„Dar ce s'a întâmplat cu mine? parcă s'a făcut linişte. S'o fi terminat? Voiam să se termine, dar atâta repezeală mă umileşte. Rece şi întuneric, şi un pocnet înăbuşit, care se repetă cu regularitate. Aruncă ţărâna. In pământ! Abea se mai aud vorbe, şi un scâncet subţire, parcă un cântec de greere. Ce-or fi spunând? Ce cuvinte importante? Nu se desluşeşte. Parcă un geamăt. Acum nu se mai aude nimic. Au plecat cu toţii. Singur!

Singurătate! De unde să iau cuvinte aşa de impalpabile, culori aşa de armonioase, ca să-ţi descriu farmecele? Te părăseam, infidel, târât de slăbiciuni, şi apoi, după dezastre, te regăseam cu nesaţiu pentru o vreme. Numai atunci mă simţeam tare, profund, şi-mi simţeam existenţa şi dreptul de a dispreţui pe ceilalţi. Şi acum, însfârşit, constrâns să nu te mai părăsesc niciodată. De o compari cu starea mea actuală, toată lumea pare artificială şi meschină.

Nu regret nimic. Nici oamenii, nici lucrurile (când te gândeşti că aveam un sertar voluminos în care îmi ţineam amintirile!) şi totuşi! Patefonul cu plăcile!"

Din ochii albaştri, flămânzi şi puri ai lui Anton Holban n'au să crească la primăvară flori. Mâinile lui subţiri şi vii şi fierbinţi n'au să se schimbe în ramuri, nu sunt în nici un mormânt.

Tot trupul lui de febră şi mişcare, urnă de suferinţă, orgă de sensibilitate, e închis acum, cenuşă, într'un ulcior.

Spiritul lui însă, nu numai în cărţile care îl continuă, dar în atmosfera care ne cuprinde, spiritul lui neliniştit, fremătător, delicat, trece acum pe lângă unul sau altul din noi, şi în clipa asta simţim o linişte dulce şi ciudată, pentrucă dincolo de cunoaşterea morţii lui, [illegible] sentimentul neclar, dar sigur, al apropierii lui. Şi ştim în fond, deşi avem aerul că nu, că oamenii nu pot muri.

LUCIA DEMETRIUS

Două feţe ale aceluiaş peisagiu

Nuvelă inedită de Anton Holban

Visam în altfel să refac vechia mea aventură dela Gura Humorului. Amânam o călătorie acolo, tocmai pentrucă nu mă simţeam destul de degajat de noi preocupări, şi n'aş fi vrut să escamotez un loc unde am avut mari emoţii, prin necazuri streine, sau, dinpotrivă, pentrucă mi-era frică să nu mă descopăr în acelaş peisagiu, acelaş om. Erau clipe în cari mă obseda atât de puternic Gura Humorului," că îmi veneau lacrimi în ochi. Nu se putea ca o realitate să mă impresioneze mai puţin decât o amintire. Dar călătoria la Gura Humorului s'a făcut neprevăzut, şi s'a întrerupt o amânare pe care o trăiam de aâta vreme, fără de nici o socoteală. Eram în orăşelul F. Vecinul meu, dentistul Ionel, (Jean Sosmer, dar m'a rugat să-i spun Ionel) mi-a propus:

— „Mâine este sărbătoare la Gura Humorului. Vrei să mergi cu mine?"

Atmosfera pură pe care nădăjduiam s'o găsesc, s'a alterat chiar din F., încercând amândoi să târguim locuri într'un automobil. Ne postasem la mijlocul oraşului, în faţa unei cafenele. In preajmă, o mulţime de oameni serviabili.

— „Irichem, ai două locuri până la Gura Humorului?"

— „N'am. Poate veţi să luaţi maşina întreagă".

— „Leizer. Două locuri până la Gura Humorului?"

— „Să vedem. Mai veniţi mâine dimineaţă".

— „De nu vrei, iau trăsură!"

— „Luaţi trăsură..."

— „Leibu, două locuri până la Gura Humorului?"

A doua zi, pe drum, Ionel la fiecare moment cerceta „şoseaua". La Gura Humorului, lume multă. Acesta e oraşul Gura Humorului! Ce stradă mare, pe care nu trecusem niciodată! şi ce circulaţie! Căutam să desluşesc printre case, vechile imagini. Ionel insistă să mă opresc în faţa fiecărei prăvălii, ca să privesc vitrina.

— „Ce lucruri frumoase sunt aici!" exclamă.

Pălării, ghete, stofe, nasturi.

— „Cât costă?"

Am priceput secretul. Ionel a fost nevoit să-şi lase nevasta acasă, şi ca s'o împace, cumpără pânză pentru un capot.

— „Mergem la Strand, căci ce poţi vedea altceva?"

N'am încă îndrăsneala să-i mărturisesc lui Ionel, că vreau să-l părăsesc şi să mă duc până la mânăstire, ca să văd locuri cunoscute mai de mult.

— „Fii atent! Ce damă bine!"

O doamnă grasă, într'o pijama de baie, roşie. Lume multă se odihneşte sub copaci. Moldova curge cu graţie. Un pod subţire peste ea, spre pădure. Un anunţ la începutul podului: „20 de lei pentru acei cari trec podul mai târziu de ora 8 seara".

— „Pentru amorezi. Cel puţin să plătească!"

Muzica militară încântă. Se dansează. Ionel cunoaşte pe toţi:

— „Reichmann, ce faci?"

Şi către mine:

— „E un coleg".

Dentistului Ionel i se spune „domnul doctor". Copii de ţăran trec cu smeură. Goldstein, Geldbeutel, Hartmann. Se vorbeşte numai nemţeşte. Insfârşit luăm loc pe o bancă. Sunt aşezat lângă Ionel, dar invers. Eu cu faţa spre Moldova, şi el cu faţa spre muzica militară.

■

— „Aşteaptă-mă Ionel. Vin imediat!"

Ionel vrea să meargă cu mine, dar dispar fără să ţin seama de imprecaţiile lui, şi de supărarea cu care mă va primi la urmă. Opt kilometri de mers pe jos, în plus întorsul, şi o oră ca să rămân acolo. Cât timp îmi va trebui?

■

Mă întreb ce mai reţin eu din imaginea Irinei. Cu toate că Irina mă obsedează încă aproape zilnic. N'a existat nici o uitare. Nu mă mai doare, n'aş vrea să repet ceiace s'a întâmplat, de mult o judec cu mai puţină severitate, semn că povestea aceasta mi-a devenit indiferentă, dar gândul mereu se întoarce la dânsa, şi oricât ar fi acel gând de rece, de stăpân pe sine prin reluarea lui pricep că nu m'am schimbat mult de atunci, că trăesc încă, oricâte aventuri aş mai fi avut, în acea epocă. Şi când fac cercetări asupra mea şi vreau să mă cunosc, mă consider acel de atunci, fie că acel de acum este prea aproape ca să fie bine individualizat şi să fie judecat, sau că noile întâmplări sentimentale m'au durut mai puţin, n'au fost în mare parte decât o repetire a istoriei vechi. (Pentrucă n'am putut eu pricepe altceva.) Sau că temperamentul meu e dispus să brodeze asupra trecutului, şi trecutul acela, cu prima lui experienţă sentimentală, mă interesează încă, deoarece experienţele mele sentimentale nu s'au risipit. Numai mai târziu, când voi fi bătrân, mă voi gândi la jocuri din copilărie, la celace s'a întâmplat, înainte de apariţia ei. Astfel, retrăesc mici scene cu dânsa desordonat, mici gesturi nesemnificative colorează amintirile, dar mă întreb dacă celace îmi imaginez, pornind dela un fapt adevărat, nu e mai important decât realitatea, fără să corespundă acelei realităţi. Dacă se reconstitue o crimă, ce aproximativă treabă să fie acea reconstituire. Aş avea oare curajul, punându-mi-se la dispoziţie toate elementele, să refac o clipă din viaţa noastră comună, cu toate că mă gândesc de atâtea ori la acea clipă? Ştiu că într'un anumit colţ al Grădinii Ateneului, am vorbit cu Irina despre moarte. I-am spus aproximativ: „Când te gândeşti că unul din noi doi va muri mai întâi!" Dar cum eram aşezaţi fiecare? Şi cât au ţinut acele preocupări? Prin ce au fost întrerupte? Căci mă interesează cel mai umil detaliu, după cum nu mă importă că au fost voluptăţi între noi, ci renunţ la toate, ca să reţin perfect o singură voluptate. Deoarece a fost atâta vreme o viaţă intimă între noi, au trebuit să fie şi vorbe intime. De ce n'am reţinut nici una, oricât de banală mi s'ar fi părut? Sau, chiar reţin, cu mai multă tărie, unele mişcări de împotrivire de ale ei, — rare, fie că îi plăcea apropierea mea, şi din pudoare, căci o împotrivire târzie ar fi fost deplasată, şi mai mult ar fi iscat clarificări a vieţii ei, sau din spirit de obicinuinţă pe care l-a avut totdeauna cu mine, şi chiar cu alţii, pentru toate faptele. Iată de ce amintesc de Gura Humorului. Acolo, pe acolo, am stat trei săptămâni cu Irina, într'un început de menaj. Pot acum povesti exact ceeace s'a petrecut atunci. Irina, învăţată de mine, a găsit o minciună pentru acasă, ca să ne întâlnim numai noi. Am scris, la întâmplare, la mici oficialităţi prin localităţile pe unde fusesem să întrebăm unde putem să locuim. Am primit răspuns dela fata preotului dela mânăstirea Humor — o biserică celebră pentru arta ei bizantină. — la opt kilometri dela Gura Humorului, care ne arăta cu entusiasm cum am putea locui lângă mânăstire, încântată să aibă şi ea câteva ocazii de distracţie într'un sat atât de mic. Dela Humor, unde stam, făceam mai pe urmă drumul pe jos până la Gura Humorului, — oraş care ni se părea, din pricina comparaţiei, foarte important. De multe ori. Cunoşteam fiecare casă, fiecare arbore, atât pe cât ne puteam uita la un peisagiu monoton, peste care se prăbuşia lumina soarelui. Totuşi, în excursia mea pe care o încercam după 10 ani, surpriza mea a fost mai mare decât mă aşteptam: uitasem aproape tot decorul. Drumul pornea dintr'o stradă, cum nu prevăzusem. Am mers multă vreme printre casele oraşului, şi eu îmi aduceam aminte că trebuie să ajung repede în câmp. Am fost convins că o piatră kilometrică îmi împărţia drumul în două. (oiţele pe care le-am privit cu Irina, strânse de ploaie lângă stâlpul kilometric!) şi acum am găsit semnele kilometrice aşezate pe cealaltă parte. Uneori, recunoşteam câteva detalii: o casă sau numai o parte din casă (uşa, gardul) un pod, coline. Dar m'am mirat că uitasem un isvor limpede, al cărui murmur mă încântase desigur şi odinioară. Imi fusese atât de familiar drumul acesta, mă gândisem de atâtea ori la el, şi acum îmi apărea ca ceva abstract, ca pe o noţiune pe care am învăţat-o şi n'am trăit-o. Numai numărul kilometrilor, iar eu trăisem la fiecare metru. Neaşteptat, câte o apariţie familiară, nici ea nu în întregime precizată. Dacă n'aş fi întâlnit-o într'un loc cunoscut, ştiut, ci mi s'ar fi arătat dintr'odată, m'aş fi întrebat: „de unde această imagine"? De mi s'ar fi arătat fotografia lui, aş fi spus: „am văzut pare că aşa ceva undeva". Dar n'aş fi putut spune unde şi mi-aş fi închipuit chiar că a fost decorul unui vis. Aceste descoperiri le-am făcut cu prilejul excursiei ultime. Dinainte n'aş fi bănuit că trebue să se întâmple aşa ceva. Pot, prin asemănare, să conclud că imaginea Irinei este la fel de alterată, cu uitări pentru lucruri importante, şi cu aduceri aminte pentru unele fleacuri. (Se vede că e normal să fie aşa). Şi gândul meu se îndreaptă către ceva abstract, oricât vanitatea mă îndeamnă să susţin că măcar atunci, Irina mi-a aparţinut cu toată respiraţia ei. Pe măsură ce mă apropiam de mânăstirea Humor, recunoşteam peisagiul mai bine. Dela o casă, am trebuit odinioară să-mi duc valiza grea în mână. Mă simt ridicol pentru stângăcia de atunci, şi de asta poate mi se limpezesc amintirile. Şi apoi, se luminează perspectivele bine de tot. Drumul nostru e la dreapta. Ce luminos drum! Intr'o noapte, prin întuneric besnă, Irina a rătăcit pe acest drum, ca să-mi caute de mâncare.

Şi casa preotului, roză! N'am uitat-o de loc. Şi biserica graţioasă. Intr'adevăr, biserica foarte graţioasă, n'am exagerat nimic. Şi casa noastră, identică, parcă n'ar fi trecut zece ani peste ea. Ţărani gătiţi, e sărbătoare. Nimeni nu mă recunoaşte. Aceştia sunt copii, oricât de bine ar fi clădiţi. S'au născut după plecarea noastră. Sau mai mari: s'au zămislit poate în aceeaşi clipă în care ne îmbrăţişam. Aşa de mare ar fi fost un copil de-al nostru, de atunci! Ce mult timp a trecut de când am fost pe aici, dacă a fost destul spaţiu, ca să se facă lucruri atât de importante: un om! Pe terenul gol, pe atunci se juca sărbătoarea, horă. Acum fiecare se joacă cu mingea: un început de football. Civilizaţie. Dar e uimitor cum cunosc de bine acest loc. Uite, un ţăran bătrân care povesteşte, mucalit. Faptele mele de altădată? Căci la ţară, fiecare întâmplare durează cât o viaţă de om, nu evoluiază. Şi nişte ţărani mai în vârstă mă privesc. Parcă glumesc. Parcă mă recunosc. De ce nu m'ar recunoaşte, când mă cunoşteau atât de bine odinioară? Dar nimeni nu reflectează, văzându-mă: „Câţi ani sunt de atunci?" M'am dus la biserică. Pictat tot exteriorul. Efecte admirabile. Mi-am amintit de scenele pe cari le privisem de atâtea ori în amănunt împreună. Dar căutam ceva şi mai important: o spărtură în gard, pe unde ne strecuram odinioară. Omul de serviciu mi-a explicat: s'a schimbat gardul. Chiar s'a mărit şi curtea bisericii. Sunt mulţi ani de atunci, nouă ani. Şi părintele, şi fata studentă? Părintele trăieşte, dar nu mai stă aici. Fata e măritată în Ardeal. Fata ne primise cu entusiasm la început, dar se temuse să nu ne incomodeze şi dispăruse după aceia. Pretexta că are tifos în familie, şi trebuie să stea la o parte. Noi ne bucuram că există la îndământă un atât de bun motiv. Sunt convins că acea fată ar vrea să afle ce s'a mai întâmplat cu noi. Dar va descoperi aceste rânduri?

Casa! Uite, balconul de pe care am privit o eclipsă de lună. Şi, colo, camera noastră. Camera aceasta o ţin minte mai bine. Ştiu unde era masa, cele două paturi, şi ligheanul. Mai exista şi un sipet. (Nu ştiu unde era instalat. La un moment dat, femeea proprietăreasă ne-a rugat s'o lăsăm ca să umble la sipet. Din cauza aceasta, ştiu că exista şi un sipet). Bineînţeles, ştiu unde erau câteva lucruri, fără să ştiu exact cum erau ele făcute. M'am bucurat, alături de Irina, de toate colţurile fiecărui obiect, şi acum mă mulţumesc cu „a fost un pat", ca şi cum nici o emoţie nu se leagă de acel pat. Irina fierbinte, şi-i simţeam toată carnea, şi aş fi putut să pun mâna unde aş fi vrut. Numai un fior de satisfacţie şi de acceptare mă aştepta. Ştiu unde ne spălam. Chiar dela Irina am învăţat cum să-mi spăl perfect mâinile. Deatunci [illegible] spălat mâinile exact ca [illegible] orce s'ar mai fi întâmpla[illegible] noi, nu dintr'un obicei [illegible] să-mi demonstrez că [illegible] vechi nu s'a întrerupt cu [illegible] şire. Atât mi-a mai rămas [illegible] viaţa noastră comună: un [illegible] pe mâini!

N'am curajul să-mi [illegible] vechii noştri proprietari. [illegible] lam dimineaţa de tot, şi [illegible] în cerdac, în aerul proaspăt [illegible] na rămânea să doarmă. [illegible] numai, după plecarea [illegible] patul cu aşternutul aerisit [illegible] toată noaptea dormise [illegible] de mine, alipită, amestecând [illegible] căldura. După câteva ore [illegible] torceam şi o trezeam.

Mi-aduc aminte de [illegible] am reintrat în cameră [illegible] tos, încântat de violciunea [illegible] intrase în mine. Am găsit [illegible] dă, amorţită, deşteptându-[illegible] greu. Mi-a fost nespus de [illegible] dânsa, caşicum n'aşi fi avut [illegible] îndământă oricând. Mi-am [illegible] cat hainele. Lângă ea. Unul [illegible] binte şi altul rece. Dragostea [illegible] noastră. Voluptatea ei coborî [illegible] pe treptele dintre vis şi realitate [illegible] Am trăit eu această poveste.

Şi acum refac drumul [illegible] mai ruşinat de greşelile pe [illegible] le-am făcut, şi mai încrezător [illegible] viaţa mea viitoare. Irina a [illegible] de mult, acum probabil nu [illegible] există din ea decât oasele [illegible] de carnea ei sunt încă avid [illegible] mormântul ei sunt mai puţin [illegible] presionat, decât la Gura Humorului, unde s'a petrecut menajul nostru. Poate pentru că mormântul ei e în acelaş oraş cu [illegible] pot să ajung la el cu un tramvai [illegible] în timp ce aici am trebuit să [illegible] special. Ea moartă, se amestecă [illegible] printr'o mie de ocupaţii pe [illegible] trebuie să le port, chiar printre [illegible] alte aventuri sentimentale, în timp [illegible] ce casa dela Humor este păstrată [illegible] numai pentru dânsa. Prima vizită [illegible] dela mormânt a fost tot atât [illegible] chinuită, iar dacă aş avea ocazia [illegible] să fac dese vizite la Humor, [illegible] deprinde cu locurile. Căci am [illegible] fost la mormântul Irinei. D[illegible] acum, fără emoţia de prima dată [illegible] aproape oficial. Am făcut ce[illegible] mi s'a părut obligator. Am [illegible] flori, căci aşa se face. Invidia[illegible] acel repaos, — chiar al unor oase [illegible] — în timp ce eu mă simţeam [illegible] fel de neliniştit, venit la cimitir [illegible] numai să mai rup din timp, că[illegible] n'aveam ce face în ziua aceia [illegible] Dar mai ales: ea moartă, este [illegible] afară de mine, nu-mi mai aparţine. N'am văzut-o bolnavă, n'am putut asista la înmormântare [illegible] eu îngrijesc de florile cari cresc pe resturile ei. Pe când la Humor, îmi apare Irina, aşa cum [illegible] fost ea a mea, fără amestecul [illegible] mânui între noi. Şi am povestit escapada dela Gura Humorului nu în toate amănuntele, căci [illegible] sunt multe bucurii pe cari le păstrez numai pentru mine, o cute[illegible] cu obiecte neînsemnate, din ca[illegible] n'aşi putea să arunc totuşi nici unul. Dar acum nu m'am sfiit să spun un nume propriu, (pe care l-am contrafăcut, când am [illegible] făcut aluzie la această întâmplare.) Poate pentrucă a trecut atâta vreme, că nu mai găsesc nici un motiv ca să transform adevărul. Sau pentrucă ultima mea călătorie la Humor, pe care am făcut-o după îndelungi ezitări, nu poate să fie escamotată. Sau, mai cu seamă, pentru a reconstitui trecutul, şi a face pe Irina, acea fiinţă pe care o simt atât de în afara mea, cu toatecă odinioară ni s'au amestecat plăcerile şi ocupaţiile, — încă să respire...

■

La întoarcere, m'a întrerupt Ionel din drum:

— „S'a putut să lipseşti atâta! Turbam! Dar unde ai fost? Mergem la masă. Dar stai, mai întâi să-l văd pe Leizer."

Seara am fost la cinematograf, un film insuportabil, sentimental. M'am plictisit imediat, dar n'am avut curajul să părăsesc sala. Ionel savura, şi nu voiam să-i mărturisesc, că nu sunt de acelaş părere cu el. Mi-ar fi cerut să explic ce nu-mi place, şi n'aşi fi fost în stare.

— „Şi mâine, iar clienţii!" plânge simpaticul dentist.

Noaptea, cu automobilul, înapoi spre orăşelul nostru. Voi mai veni pe aici vreodată?

ANTON HOLBAN

IN MEMORIAM

BIETU' ANTON !

— Bietu' Anton !

Atât a putut scoate din micul ei piept încleştat fetiţa mea Monica, la vestea morţii vărului ei. Il iubea şi, cum, de obiceiu, iubirea este un schimb şi nu o dăruire unilaterală, mi-a mărturisit-o dela cea dintâi cercetare:

— Cum să nu-l iubesc, dacă se juca atât de bine cu mine. Astă vară, la bâlciu, i-am dat un fes de hârtie roşie şi l'a purtat toată noaptea în cap...

La Fălticeni, în vacanţă, eu lucrez într'un vast şi arhaic salon, nemişcat ceasuri întregi dela birou; el lucra, cum apuca, creionând în poziţii neverosimile, culcat pe canapele, de unde, când îl surprindeam, aveam totdeauna grija nemiloasă de a-i da picioarele jos, mergând prin curte, pe o bancă din cercul de brazi din faţa casei sau într'un pavilion zguduit de ţăcănitul nervos al maşinei lui de scris.

Lucru nesusţinut printr'o sforţare continuă, scurt, des întrerupt şi reluat. Când îmi aruncam privirile pe fereastră, îl vedeam adese alergând după copii pe peluzele curţii, într'o frenezie şi egalitate, ce-i bucura. Om în toată puterea cuvântului, se tăvălea prin iarbă, se căţăra prin copaci, se ascundea şi se supăra ca şi ei. „Asta nu se ţine!" sau „Aşa, nu mă mai joc!" — îl auziam strigând şi dacă nu l-aş fi recunoscut glasul strident şi râsul neaderent, aş fi crezut că e unul din copii îmbufnaţi. Ii iubia pentru că, la o vârstă când alţii au cucerit pământul sau oblăduesc noroade, el rămăsese copil, un mare copil într'o totală indiferenţă faţă de ce se petrecea în lume, în ordinea politică, economică, socială şi chiar intelectuală — în afară de ordinea sensibilităţii, din care, de altfel, şi-a scos întreaga-i literatură. Nu putea să adereze la nici un grup şi, aş zice, la nici un individ de aceeaş vârstă sau mai mare, decât dacă îi lega o pasiune comună, de pildă muzica, sau o timiditate egală. Se simţea bine, slobod, scăpat de siliciune numai cu cei mult mai mici de cât dânsul, cu care se ştia, probabil, fără control. Tot din aceiaş necesitate de a evada din realitatea sa, din vârsta cu obligaţiile ei morale, îşi trecea adese vremea cu mama mea, bătrână de 85 de ani, tare de urechi, lucidă încă, dar cu o memorie slăbită, în interminabile convorbiri cu glas ţipat, devenit şi mai ţipat pentru circumstanţă.

— Mam mare, de ce stai şi citeşti toată ziua *Universul*, şi-ţi baţi capul cu luptele din Spania, când după un ceas uiţi ce ai citit?

Bătrâna îşi scotea ochelarii şi privia lung la nepot:

— Dar tu mai ai în pântece ce ai mâncat ieri? Uite aşa şi eu n'o fac de cât pentru plăcerea momentului în care citesc.

Cuvânt cu tâlc, pe care Anton Holban n'a apucat să-l adauge la nuvela sa *„Bunica se pregăteşte să moară"* — unde cu arta lui miniaturistică de colecţionar de amănunte strict autentice, a reuşit să dea atât de bine şi fizionomia morală a bătrânei şi atmosfera familială a casei noastre, şi, împotriva obiceiului, fără prea multă satiră, răsbunarea timizilor. Mama trăeşte încă şi sper să o văd la vară cu „cea mai bună pară" sau „cu pruna cea mai frumoasă", adusă din grădină. Ea „se pregăteşte" de mult de moarte şi o doreşte poate, dar iată că i'a luat înainte nepotul, care nu numai că nu era „pregătit fugise de dânsa cu o panică, trezită poate de sentimentul obscur al apropierii ei premature. Căci, deşi viaţa i-a refuzat multe din bucuriile ei, Holban o doria din toţi nervii lui bolnavi şi exasperaţi; dacă n'o putea gusta în forma ei originală, o trăia în „jocul secund" al artei — marea isbăvitoare şi răsbunătoare a sensibilităţilor ultragiate de realitate.

— Bietu 'Anton, cum ar spune Monica.

Sau:

Bieţii de noi, cum aş adăuga eu.

E. LOVINESCU

Cu amicul Hans prin ţara lui d'Aurevilly

Eram prin ultimele clase de liceu când apăreau în „Vremea" fragmentele lui Anton Holban, intitulate astfel. Atât Hans cât şi d'Aurevilly erau doi necunoscuţi cari mă intrigau la culme.

Citisem „O moarte care nu dovedeşte nimic", fusesem unul din puţinii spectatori ai piesei „Oameni feluriţi", la a cărei primă şi ultimă reprezentaţie am auzit dela o doamnă că autorul a leşinat între culise.

Incetul cu încetul Anton Holban devenea pentru mine o figură bizară, un condamnat al unei prea îndelungate crize de adolescenţă, un izolat într'o iremediabilă convieţuire cu el însuşi. Imi amintesc o schiţă publicată în Axa, acum trei sau patru ani. Povestea acolo cum îşi împarte singurătatea, insomniile şi teama de moarte cu un canar. E unul dintre cele mai triste lucruri din câte am cetit şi în schiţa aceea poate fi găsit adevăratul Anton Holban, „copilul certat cu îngerii".

Prima dată l-am văzut pe autorul „Ioanei" la o conferinţă a Criterionului. Vorbea despre La Fontaine. Vorbea, este un fel de a spune. Ciripea, cânta, ca în faţa unor copii, ca un copil care descoperise trucul animalelor vorbitoare.

Curând după aceea l-am cunoscut şi ne-am împrietenit. O prietenie sui-generis de altfel. Ne vedeam rar şi ne vorbeam caşi cum ne-am fi văzut zilnic. Apoi se întrerupea brusc şi uneori uitând să-mi dea mâna dispărea grăbit.

Imi făceam serviciul militar, când rătăcit prin Bucureşti într'o zi de permisie l-am zărit la un geam dela Corso pe Anton Holban. Pentrucă îl cunoşteam destul de bine am îndrăznit să-i pun o întrebare: cine era Hans şi de ce scrisese atât de mult despre Barbey d'Aurevilly. Despre Hans nu mi-a spus nimic. Barbey d'Aurevilly făcea însă parte din destinul lui.

Când s'a dus la Paris, cu gândul de a deveni profesor universitar la întoarcere, primul loc pe care l-a vizitat a fost cimitirul Piére Lachaise. Săptămâni întregi l-a colindat cu ghidul în mână oprindu-se la mormintele pe cari toată adolescenţa visase să le vadă. Un singur mormânt însă nu-l găsea Pe cel al lui Barbey d'Aurevilly.

Abia după vre-o lună a aflat că neobositul cavaler al moralei catolice fusese mutat în pământul său natal. Când s'a dus la Sorbona să vorbească cu viitorul său profesor Stanislas Fumé, acesta l-a întrebat ce autor vrea să studieze. Primul nume care i-a venit în gând a fost Barbey d'Aurevilly. L-a rostit aproape fără să-şi dea seama iar din timiditate nu a revenit.

Trei ani de zile apoi s'a chinuit zi de zi în „Bibliotheque Nationale", adunând cu o sârguinţă miraculoasă două lăzi cu fişe, răsfoind tot ce era cât de puţin în legătură cu omul nostru. Şi asta o făcea fără să-l intereseze deloc autorul de care nu-l lega nici o afinitate. Munca aceasta gratuită l-a istovit. S'a întors la Bucureşti fără doctorat renunţând la visul de a mai deveni profesor universitar.

Aşa a fost întru totul Anton Holban. Veşnic în dezacord cu tot ceeace se întâmplă, izolat, fărâmiţat de hazard, de placiditatea femeilor curioase şi a neobosiţilor amatori de literatură.

Canarul care a murit înaintea lui şi muzica au fost singurele insule ale unei implacabile desnădejdi.

HORIA STAMATU

ANTON HOLBAN

N'aş fi crezut să scriu atât de curând necrologul lui Anton Holban; aşteptam să vorbesc, aci, despre volumul lui de nuvele, pe care-l proectase cerându-mi o amicală sugestie, în alcătuirea lui generală sau să mă ocup de noul roman, din care a tipărit unele fragmente.

Pe Holban nu-l voi mai întâlni însă niciodată, Luni seara, la redacţie, cu privirea lui speriată, albă şi de o fixitate dureroasă, cu mersul lui strecurat cu sfială, cu vorba lui precipitată, abruptă, cu micile şi invariabilele lui confesiuni, făcute rapid şi discret, la un colţ izolat, temându-se par'că să nu-l audă nici obiectele din cameră. Eram camarazi de universitate şi de generaţie literară şi moartea lui bruscă, în plină maturitate a talentului, mi se pare o rupere nefirească, în propria existenţă, o anulare momentană a eforturilor tuturor acelora care am pornit odată cu el, în publicistică.

Dar Anton Holban prea a trăit, zi de zi, cu spectrul morţii în faţă, prea era stăpânit de prezenţa catastrofei iremediabile, de care-ţi amintea în cele mai senine şi mai tonice momente. Nu voi uita niciodată spaima lui maladivă de moarte, avertismentul pe care ţi-l da despre precaritatea existenţei, cu un freamăt dureros, în toată fiinţa lui; căci dacă Anton Holban era de o discreţie rară, în relaţiile lui omeneşti, avea însă indiscreţia neliniştitoare, obsedantă, a tragicului sfârşit. Abia astăzi îmi dau seama că prietenul nostru murea în fiece clipă şi că aştepta un fel de confirmare, în confesiile lui şoptite, cu şi fără oportunitate. Neliniştea lui era prevestitoare, iar incapacitatea de a o stăpâni era organică. Acum, când n'a mai rămas din silueta lui fragilă decât un pumn de cenuşe, când neantul a devenit pentru el suprema certitudine, când, în sfârşit, şi-a aflat liniştea pe care n'a găsit-o în scurta şi chinuita lui viaţă, regretul nostru e atât de mare, încât l-am fi dorit lângă noi, cu toate suferinţele, cu toate spaimele, mai suportabile decât atrocea idee a morţii definitive. Dar imagina lui literară nu este prea departe de imagina lui umană. Anton Holban a scris cu aceeaş sinceritate, cu acelaş ritm dureros, caşi al propriei vieţi. Literatura lui este o transcriere mai stilizată a aceloraş nelinişti şi îndoeli care l-au torturat, ca om.

Fie că porneşte din observaţia externă, fie din cea interioară, opera lui însumează o notaţie, acută, prolixă uneori, sterilizantă a zbaterilor lui sufleteşti. Dincolo de o minimă condiţie a ficţiunii şi dela un anume grad voit al expresiei artistice, cărţile lui sunt feluritele faţete ale unei confesiuni răsucite în sine, ca o spirală, fără nici un scop şi nici o soluţie. Holban a avut voluptatea tristă de a-şi răscoli propriile plăgi morale de a le 'nvenina printr'un fel de dialectică a suferinţii şi a incertitudinii. Prima lui schiţă de roman, **Romanul lui Mirel** indica materialul şi sensul literaturii lui analitice. In el se găsesc împletite spaima de moarte, dorinţa de iubire, de un tragic egoism şi germenele geloziei, care vor isca o adevărată epidemie morală, în **O moarte care nu dovedeşte nimic** şi în **Ioana**. Un ciudat lirism rece, o neurastenie metafizică şi o cazuistică 'stovitoare, unite cu sentimentul dezolant al provizoratului alcătuesc structura psihologică a prozei lui. Iar portretele din **Parada dascălilor**, în răutatea lor satirică, mărturisesc mai curând mizantropia unui înfrânt decât violenţa unui revoltat. Prin simpatia faţă de cei sortiţi durerii şi unei vieţi în penumbră, tandreţea lui, deşi discretă până la un soi de pudicitate, ascundea un pesimism isvorât dintr'o adâncă decepţie, dintr'o timiditate congenitală şi din incapacitatea de a gusta viaţa, în doze mari. Căci Anton Holban nu dispreţuia plăcerile ei, deşi o frenezie nervoasă, trepidantă, îl împiedica să le savureze altminteri decât fragmentat şi pe apucate. N'a fost un înţelept, în sensul renunţării, ci un dezaxat, un obsedat, care trăia fericirea şi durerea simultan. Analist până la abuz cărţile lui nu impun prin construcţia generală, prin sinteza amănuntelor aproape dislocate. Cu excepţia romanului **O moarte care nu dovedeşte nimic**, lucrat totuş cu migală, din bucăţi muzicale şi muzicalizat pe o rezonanţă lirică — restul operii lui este revelator tocmai prin notaţia izolată, prin surpriza amănuntului.

Acest dar de miniaturist, de cercetător la lupă al unui suflet chinuit se observă mai clar în nuvelele şi schiţele lui. Şi poate că Holban era un nuvelist căzut în roman, din prolixitate, din exces dialectic şi din nevoia de a-şi transcrie cât mai veridic observaţiile interne. Cultul lui pentru nuvelă, cu spiritul de nuanţă, cu supriza notaţiei şi cu însuşirea esenţială de a reconstitui o atmosferă — era o preferinţă identică unei vocaţii. Publicarea în volum a nuvelelor lui, risipite prin reviste, ar însemna o adevărată, o definitivă valorificare a unor calităţi atât de proprii şi de rare, de amănunte expresive, de observaţie lucidă şi de lirism discret; ca şi a studiilor despre Proust şi d-na Papadat-Bengescu, revelatoare, în primul rând, pentru modul lui de a simţi şi gândi, de a vedea toate acele din carul cu fân sau de a număra ridurile din jurul ochiului lui Polifem, ciclopul.

Intâlnirea lui Anton Holban cu moartea, care l-a urmărit pas cu pas, este şi verificarea lui cu viaţa în spirit; legatul lui sufletesc este un capitol personal, lăsat generaţiei lui, de care o dispariţie prematură nu-l va putea despărţi, în istoria prozei noastre contemporane.

POMPILIU CONSTANTINESCU

Intre obsesii şi prietenie

Am auzit pentru prima oară de Anton Holban cu prilejul unei aşa zise „căderi" la T. Naţional. La premiera piesei sale „Oameni feluriţi", Anton Holban leşinase, impresionat nu atât de insucces — plecase înainte de sfârşitul spectacolului — cât mai mult de faptul că sala teatrului, într'o seară pe care o visase altfel, îi apărea aproape goală. Omul acesta sensibil la culme de-o delicateţă şi de-o susceptibilitate puţin cam exagerate într'o lume care se împacă atât de uşor cu nepăsarea, era într'una înclinat să interpreteze gesturile şi vorbele altora în defavoarea lui, chiar când aceste gesturi şi vorbe nu conţineau nici urmă de aluzie. Din această cauză relaţiile de prietenie cu Anton Holban ar fi fost pentru un om sănătos şi normal aproape imposibile. Cum însă oameni normali şi sănătoşi sunt puţini pe lume şi pot fi număraţi pe degete printre intelectualii şi scriitorii pe care-i cunoştea autorul „Ioanei", acesta se bucura de dragostea tuturor, chiar când dela o limită încolo devenea incomod prin teroarea obsesiilor lui.

Mi-a vorbit adesea de prietenie, cu acea ascuţime în glas făcută din naivitate şi seriozitate. Imi vorbea mai ales cu nestăpânită bucurie şi rară devoţiune despre un prieten magistrat, a cărui conştiinţă şi rectitudine sufletească îl minuna, dezgustat cum era de inconstanţa şi capriciile celor dimprejur. Cu acest prieten, pasionat de muzică întocmai ca şi el, Anton Holban îmi spunea că a cunoscut ore de cea mai înaltă comuniune sufletească.

Fără să fie lipsit de un orgoliu şi de vanităţi neînsemnate, într'atât erau de şterse şi de crude, Anton Holban trăia într'o sinceritate, într'o curăţie — faţă de el şi de alţii — fără pată. Era un suflet de copil, înţesat cu o lume de sunete — climatul lui spiritual. cu obsesia morţii, cu semnele indicatoare a tuturor sentimentelor şi gesturilor eroilor proustieni. Era cel mai fervent, cel mai absurd admirator şi cercetător al operii lui Proust. In această privinţă cred că n'are pereche în lume. Holban n'avea de fel conştiinţa ridicolului, plutea pe deasupra lucrurilor, posedat de viziunile lui, trăind mai real, mai integral lângă Odette, Swann, M-me Verdurin, Baron de Charlus decât trăia printre noi. Căci oamenii aceştia pe care-i întâlnea pe Calea Victoriei, prin săli de concerte, la prieteni acasă erau adeseori prea neserioşi, prea exteriori sau prea de tot închişi în ei pentu a putea comunia cu ei. Anton Holban prefera să se înstrăineze de ceeace era el. Deaceea se claustra în lumea lui — trăind în ea cu o bolnăvicioasă intensitate, — ieşind din ea doar ca să-şi mărturisiască descoperirile sau ca să schimbe păreri şi emoţii cu cei deschişi la aşa ceva.

M'am împrietenit cu Anton Holban într'o după amiază în care am vorbit îndelung despre moarte şi despre „chiulurile" la întâlniri ale lui Emil Botta, chiuluri pe cari cel astăzi dispărut le considera ca semne de neprietenie şi pe cari eu le justificam spre o mai bună înţelegere a omului. De atunci mă chema adeseori să stăm de vorbă sau să ascultăm muzică (avea o mare colecţie de plăci de gramofon) dar furat de-o muncă zadarnică şi necesară, de lenea mea atât cât mi-o mai permit, de alte prietenii şi de singurătatea mea, m'am mulţumit cu desele şi fugarele întâlniri în această lume din care Anton Holban s'a eliberat

Il iubeam pentru curăţia sentimentelor şi pentru naivitatea lui, pentru lipsa lui de luciditate şi pentru absurditatea fremătării lui. Emoţia noastră, oricât de mare, în faţa acestei morţi ca şi în faţa oricărei morţi, se măsoară cu timpul, nu durează, nu rezistă în faţa puhoiului unei actualităţi care îngroapă totul afară de dumnezeire.

AR. ACTERIAN

Rânduri pentru Anton Holban

L'am văzut întâia oară într'o seară frumoasă de Noembrie, este mai mult de un an de atunci... Tocmai tipărise „Ioana" şi fără să-l cunosc personal pe autor, semnasem o cronică despre acest roman, în săptămânalul a cărui coloană literară o deţineam. Am primit curând o c. p. scrisă nervos, cu literă măruntă şi neregulată. Holban îmi mulţumea, în felul lui timid şi discret, pentru recenzie şi îmi fixa o întâlnire în hall-ul Fundaţiei Carol.

„Ne vom recunoaşte" mă asigura, „pentrucă la ora 7 precis voi fi sub ceasul bibliotecei'... Şi într'adevăr, la acea oră, am mers unul către celalt, deadreptul.

Mi-l închipuisem, nu ştiu de ce, foarte frumos, Şi acum, când îl aveam în faţă, nu puteam în niciun fel să precizez dacă este într'adevăr frumos sau nu. Ochii lui mari şi albaştrii, erau, desigur, minunaţi, însă te chemau înspre aprecieri cu totul în afară de ceiace obicinuit înţelegem prin frumuseţe. Aveam impresia că nu mă priveau dar căutau ceva în mine, sau pe deasupra mea, deaceia mai întâiu, m'au stingherit pentrucă raza lor era distantă şi nu-îmi transmitea nimic personal. Mi s'a părut apoi că îl încurcă prezenţa mea şi mă obseda o sensaţie de inutilitate a stărei pe care o trăiam. Nu ştiam încă precis dacă ne incomodăm reciproc, presimţeam însă o tăcere penibilă şi mă nemulţumea gândul că nu voi putea evada onorabil din posesiunea prelungită a unei clipe pe care o prevăzusem disputată şi încărcată de duh manifestat cu sgomot...

Şi apoi eram încredinţat că omul din faţa mea nu mai îmi dă nicio atenţie, deaceia mi s'a părut nefirească exclamaţia lui, rostită deadreptul, ca pentru a rezolva o aşteptare de un veac :

— *„Ioana" a existat....*

Nu mă gândisem să îl întreb dacă eroina romanului despre care scrisesem cu atâta entusiasm, a avut aievea rol în viaţa lui. Deaceia aceste cuvinte, prin care el poate vroise să risipească stânjeneala acelui moment sau mai de grabă să răspundă imediat unei întrebări pe care o bănuia, mută dar arzătoare, în sufletul meu, le-aşi fi considerat drept un indiciu de concediere, dacă nu aş fi simţit, tremurătoare, vocea care le rostea, speriat, ca pe o spovedanie grea, ca pe o uşurare de mult dorită...

Am renunţat imediat la îndemnul ce-mi venise ca să scurtez de îndată discuţiunea noastră. Acum îmi zâmbia prietenos, şi privirea lui caldă m'a făcut să-l socotesc dimpotrivă, comunicativ şi bun... Pare că aştepta ceva dela mine, dar neştiutele rezistenţe dinăuntru îl opreau să-şi precizeze gândul. I-am întâlnit în ochi o duioşie aproape femenină şi mi s'a părut că îi citesc în suflet suferinţa unei dureroase existenţe. Abia atunci mi-am dat seama cât este de dezarmat omul de lângă mine, şi m'a chinuit, pe dată, privirea lui, trădând resemnări imense.

Mi-am explicat înfăţişarea lui absentă, şi i-am ştiut de atunci marea tragedie: *Anton Holban nu trăia clipa, dar supravieţuia fiecărui moment de viaţă.* Mi-am mai amintit că *„Romanul lui Mirel"*, şi *„O moarte care nu dovedeşte nimic"* şi *„Ioana"*, toate laolaltă, nu întrunesc decât 4-5 momente, dar care, aşa cum învăţase Holban dela Marcel Proust sau direct dela Henri Bergson, „durează" o eternă devoluţie psihică... Atunci am mai ştiut că Holban este predestinat să ducă până la capăt consecinţa temperamentului său abulic şi idiosincratic. Atent asupra amănuntului şi convins că nuanţa, iruptă spontan din inconştient, defineşte trăsătura integrală a sufletului, scriitorul avea să caute, mereu înfrânt, până dincolo de marginea cunoaşterii, secretul ontologic, când descurajat, când ambiţionat de revelaţia venită pe negândite, tot mai încredinţat însă de resursele triste ale posibilului....

Intr'un timp a socotit că mărturiseşte prea mult, şi a tăcut, trist. Iarăşi dibuia prin colţurile sufletului, iarăşi mă abandonase cu desăvârşire.

A revenit însă, şi mi-a spus ezitând, cu o voce şoptită, aproape cu teamă; — „ştii, nu vreau să te superi... Nu ştiu dacă „Ioana" are vreo valoare, dar aş fi vrut să observi ultimul rând al cărţii"....

Imi era imposibil să-mi amintesc ceva şi tot el a continuat: „Ioana pleacă împreună cu Sandu şi se trezeşte speriată din somn: Am visat pe Ahmed".

Tot nu înţelegeam ce rol avea în romanul lui Holban cotoiul Ahmed, martor inconştient al dragostei eroilor, şi care murise puţin înainte de sfârşitul cărţii.

— „Ahmed este o ghiară a morţii care se întinde şi vrea să rezolve toată incertitudinea lui Sandu" m'a lămurit el...

A vorbit apoi, după o clipă, ca pentru a se apăra de o vedenie, ca pentru a se scutura de un duh rău, ori poate lepădându-se de un instinct nefast: — „Să nu crezi că sunt fricos, dar nu ştiu de ce mă obsedează într'una moartea... M'am obicinuit cu acest sentiment şi acum îmi trebuie"...

Inţelegeam acum, pe deplin, dece omul nu devine creiator decât în măsura în care îşi înteţeşte efortul pentru a se apropia de moarte. Mă gândisem adeseori că „termenul de comparaţie", al cunoştinţei noastre, acela care într'adevăr ne-ar putea clarifica întreaga experienţă, dându-ne o ideie valabilă şi supremă despre cunoaşterea unei vieţi, este *dincolo* şi nu îl putem afla niciodată *aici*.... Holban adeverise acum, cu intuiţia lui dureroasă, că arta înseamnă cunoaşterea pe calea emoţiei şi creiator este numai acela care tinde către „termenul de dincolo"...

Aflasem poate totul despre el, de aceia, ori de câte ori ne-am revăzut, îi priveam suferinţa din ochi fără să îl mai cercetez cu întrebări piezişe.

Ultima oară l-am întâlnit la concertul lui Enescu, sunt de atunci aproape două luni.

Era cu două bănci înainte mea şi locul unde eram aşezat îmi permitea să-l privesc, în voie. Faţa îi era inflexibilă, ochii lui albaştrii parecă se confundaseră, undeva în zarea abstractă, cu seninul din partitura lui Bach. A devenit nerăbdător când s'a executat Vivaldi, apoi entusiast la Saint-Saëns. Mă gândeam de câte ori apelează el în „Romanul lui Mirel" şi în „Ioana" la coreleţiunea intimă care există între muzică şi literatură.

Ceilalţi părăsiseră de mult sala Ateneului şi Holban rămăsese tot pe scaun, aşteptând o revelaţie nouă, de după cortina pe unde dispăruse tot atât de trist, Enescu....

Atunci am ştiut încăodată că el se apropie de năluca de dincolo...

MIRCEA MATEESCU

Lumină roșie... (Roma fascista, ROMA)

Cronica războiului european

E de netăgăduit, că în aprecierea situației internaționale de astăzi, trebue să ne schimbăm perspectiva, punctele de vedere și criteriile. Secolul al XIX-lea după căderea lui Napoleon, ca și secolul ce i-a urmat cu răsboiul cel mare, ne-au obișnuit cu o viziune rectilinie și unitară a răsboiului. Adică alianțe pregătitoare, apoi declarații de răsboiu regulat trimise și primite, legal înregistrate, și-în sfârșit operații militare duse vertiginos până la ceremonia armistițiului urmată ea însăși de o conferință de pace. Răsboiul era o încordare generală iar pacea destinderea ce complecta diptícul. Dela isbucnirea răsboiului etiopian, și datorită în bună parte Ligei Națiunilor ce a *universalizat* răsboiul în loc să universalizeze pacea, omenirea trăește într'o stare specială, ce din nici-un punct de vedere nu mai poate fi numită stare de pace, deși îi lipsesc încă vre-o câteva elemente pentru a fi numită stare de răsboiu. Autarhiile economice ale statelor, înarmările lor febrile, dictaturile larvate chiar în Statele ce păstrează forma exterioară a democrațiilor, jocul de alianțe ce se schimbă după împrejurări, dar mai ales permanența unui câmp de operații militare într'un colț al globului ce interesează direct principalele puteri europene, totul contribue să justifice părerea că răsboiul e început. Sub o formă relativ nouă față de aceia a secolului trecut dar nici decum necunoscută și fără de precedent în istorie.

Pentru a nu ne duce până la potop și nici măcar până la răsboiul de 100 de ani, e incontestabil că răsboaele de succesiune la tronul Spaniei sau la acel al Austriei, răsboiul de 7 ani ori răsboaele revoluției franceze terminate la Waterloo, toate au avut acelaș caracter și aspect exterior ca și evenimentele ce le trăim astăzi. Aceleaș lupte în care nu se întâlneau decât o parte din beligeranți, aceleași țeluri diferite de a se considera beligerant (voluntari pentru Irlanda, voluntari în armata lui Condé, voluntari pentru eterna Spanie) dar mai ales intensa, nesfârșita și confuza luptă diplomatică ce atârna hotăritor la încheerea diverselor păci, armistiții sau acorduri mai precare unele decât altele. Deși cristalizate prin trecerea timpului și puse în rafturi de istorici, totuși înțelegerea acestor vremi ne apare greoae și continuă a face încă teroarea acelora ce sunt obligați să le cunoască cu deamănuntul. Răsboiul general și catastrofic — gen 1914 — era atunci imposibil mai întâi pentru că nu existau armate naționale și apoi pentru că cei ce conduceau omenirea aveau un desvoltat instinct al conservărei. Dacă astăzi nu am ajuns încă la catastrofă generală — deși ideea de armată națională a fost depășită prin ideea de națiune înarmată — aceasta se datorește — poate — faptului că și conducătorilor de astăzi le-a rămas ceva din acel faimos instinct. Cu atât mai mult cu cât contimporanii lui Frederic cel mare nu realizaseră încă ideea unui răsboiu mondial, așa cum au realizat-o acei ce-au trăit și supraviețuit ultimului răsboiu. Dacă „teatrele" de operații militare cum se apune în comunicatele oficiale variază, în schimb centrul operațiilor diplomatice a rămas identic. Câteva mari puteri au dispărut — ca Suedia sau au rămas în afara de sferele de influență ca Olanda. In schimb au apărut Italia și câteva mici puteri orientale oricând susceptibile de a beneficia de complicații sau de a le provoca. Insă problema centrală a răsboiului european se pune, atât astăzi ca și pe timpul lui Wallenstein tot în Germania. Nimeni nu e vinovat dacă se repetă într'una acest loc comun, devre-me ce — spunea Bainville — aceiași stare de lucruri există într'una — Puncte nevralgice, există pretutindeni, astăzi în Maroc și în Spania, eri în Etiopia, mâine în Anatolia sau în bazinul Dunărei. Insă niciunul din aceste puncte nu va putea fi redus, sau fie.care din ele va deveni geneza unui război, numai în măsura în care Germania va interveni ca un factor eminamente pacific sau hotărât răsboinic.

Dacă Germania de astăzi ar fi fost aceiași cu Germania lui Carol Quintul sau măcar cu aceia a lui Wilhelm al II-lea lucrurile ar fi fost mult simplificate.

Hegemonia mondială oferă serioase dezavantagii, dar are cel puțin un sens. Acela de a face să depindă totul de voința unui singur Stat sau mai bine zis a unui singur monarh. Dar Germania hitleriană nu are o poziție hegemonică în Europa, adică o situație care să-i permită ca singură să facă față ori-cărei coaliții posibile, ceva asemănător principiului *two-powers standard* al flotei britanice de dinainte de 1914.

Insă prin situația ei centrală, pe liniile interioare ale Europei, grație populației ei, cea mai mare a continentului (socotind Rusia ca putere asiatică în primul rând) și mai ales datorită puterei ei industriale, Germania poate prin alianța ei cu una din marile puteri europene să decidă ori-când de soarta Europei. O alianță ruso-germană (ideea lui Bismark) sau o alianță anglo.germană (idee nepărăsită încă de mulți) o alianță franco-germană (idee sau mai bine zis ideal al viitorului) în sfârșit o alianță italo-germană, ori care din aceste ipoteze, luate chiar singură, e suficientă pentru a impune pacea pe continent. Dar cea ce era realizabil pe timpul lui Bismark, e din ce în ce mai greu astăzi.

Opera regimului hitlerian, e înainte de toate caracterizată prin desvoltarea în sânul poporului german a unei mentalități ce tinde a-l face să se considere diferit și superior oricărui alt popor. Așa se explică teoriile rasiste, discutabile ca orice teorie. Pentru germanii de astăzi faptul importă puțin că rasismul ar fi la rigoare un simplu mit. Ceeace ei cred — cu sinceritatea și avântul de care au fost totdeauna pătrunși descendenții lui Arminius — e mărirea germanismului. O concepție ambele tabere dacă susținătorii lor ar adopta-o. Mai mult decât de luptele din jurul Madridului pacea în Spania va depinde de cea ce se va hotărî la Londra și Berlin.

ce depășește cu mult pangermanismul de odinioară, și care a devenit un adevărat **Weltanschaung** reînoit și cu rădăcini în evul mediu.

Astăzi Germania e un Stat din punctul de vedere tehnic, absolut modern; dar din punctul de vedere moral, hotărît arhaic. Când Hitler vorbește de „onoarea" poporului german, el se gândește de sigur la aceiași „onoare" care determina altădată actele cavalerilor teutonici. De aci slavofobia hitlerismului, cruciada sa împotriva bolșevicilor și chiar ideea unei nobilimi țărănești. Această concepție despre ideile și resorturile morale ale unui popor se resfrânge logic și asupra ideei ce și-o fac germanii despre om. Astăzi Germania nu mai crede într'o necesară înrudire între toate popoarele lumei. Deoparte sunt germani, de cea l'altă parte restul oamenilor, unii poate egali — în orice caz deosebiți, alții — neted inferiori. Ideea de universalism necesară relațiilor între popoare, începe să fie o idee părăsită în noua Germanie.

Chiar dacă Reichul trăește încă în stare de pace cu cele l'alte popoare, acestea i-au devenit moralmente indiferente. E adevărat că numai din punctul de vedere moral, din punctul de vedere economic, schimbul fiind o necesitate vitală pentru Germania.

Astfel Germania modernă trăește simultan două vieți. Una ce proslăvește izolarea și alta ce caută înfrigurat schimburile și relețiile economice.

De aceia Germania nu are nici o alianță categorică cu nici un Stat European, acordul cu Italia, fiind mai mult o restabilire de echilibru, față de grupul occidental. Dar tot din aceiași stare de spirit isvorăsc și reacțiile brutale ale diplomației ei.

Pretutindeni unde există materii prime, sau debușeuri, Germania caută să fie prezentă, tot așa cum caută să se afirme pretutindeni acolo unde crede ea, că onoarea poporului german — cu tot ce am văzut că cuprinde acest cuvânt — ar fi periclitată.

Discursul d.lui Eden, ce lasă să se prevadă necesare negocieri cu Germania, călătoria generalului Goering la Roma, călătoria amânată a dr. Schacht la Paris, sunt tot atâtea simptome că Germania vrea să negocieze pentru că trebue neapărat să o facă. Dacă pregătirea morală ar fi singurul factor determinant într'o lungă luptă diplomatică, situația Germaniei ar fi ușoară. Insă, situația economică a Germaniei de totdeauna i-a impus adesea sancțiuni de ordin politic. Războiul civil din Spania, fază actuală a războiului larvat european, oferă multe posibilități de compromis. o victorie categorică și sdrobitoare a naționaliștilor fiind puțin probabilă. Iar despre o îmbunătățire a situației ce zilnic se înrăutățește la comuniști fiind și mai puțin vorba. Acea peau de chagrin ce a devenit harta Spaniei comuniste, nu se poate micșora necontenit fără o sfidare față de legile fizicei.

Discursul șefului Foreign-Office-ului lasă se întrevadă o soluție medie, ce ar fi acceptată de

E. A POULOPOL

puncte

OMUL LUCIFERIC

„La vremuri noi, oameni noi". Niciodată această maximă isvorâtă din tezaurul nesecat al înțelepciunei popoarelor n'a fost mai adevărată ca acum. Dar, pentru ca acest proverb să fie perfect potrivit împrejurărilor prin cari trecem, trebue adăogat că „oamenii noi cu năravuri vechi" aparțin trecutului într'o măsură mai mare decât aceia cari fac parte din generațiile precedente.

Problema „omului nou" nu este atât chestie de vârstă cât de mentalitate sau mai exact de fel de a vedea lumea. Concepția despre lume a omului vechiu este încă atotputernică iar orgoliul nemăsurat stăpânește toate sufletele. Cu greu omul consimte să părăsească piedestalul pe care, de un secol și jumătate încoace, el l-a ridicat sie însuș propunând înțelepciunea sa infailibilă adorațiunei maselor. In locul zeilor păgânismului și al Dumnezeului creștinătății, epoca noastră oferă cel mai instructiv exemplu de auto-divinizare întâlnit în istoria omenirei.

Niciodată orgoliul omenesc n'a fost mai desăvârșit și mai generalizat în acelaș timp ca în zilele noastre. Făpturi orgolioase au existat fără îndoială în toate timpurile și sub toate latitudinile. Istoria ne arată aproape în mod constant cum trufia a fost înfrântă de cele mai dese ori iar omul orgolios a găsit în nenorocire limitele impuse de fire forțelor sale cari îi păreau a nu avea sfârșit. Totuș numai epocei noastre i-a fost dat să vadă acest orgoliu întinzându-se la milioane și milioane de oameni cari se simt infinit superiori acelor forțe de esență metafizică cari au fost adorate secole de a rândul de înaintașii lor săraci cu duhul.

Azi omul a luat deplină cunoștință de sine însuș și de lumea care îl încunjoară. El știe că în tăria albastră care se desfășoară deasupra capului său nu se află cerul, așa cum credeau superstițioșii veacurilor trecute, ci atmosfera pe care avioanele născocite de inteligența lui o străbat în toate sensurile fără a întâlni până în stratosferă nici una dintre ființele supranaturale cari se credea că locuesc cerurile. Tot astfel, în fundul pământului nu se află iadul în focul nestins al căruia se chinuesc sufletele păcătoșilor ci pur și simplu pirosfera a cărei existență este explicată perfect de bine de știința modernă. Pentru omul zilelor noastre nu mai există nici un mister care să îl înfioare și care să se impună prin groaza adorației mulțimilor. Azi cerurile sunt goale. Cât despre pământ, nimeni altul nu-l stăpânește decât omul care cu rațiunea sa a înfrânt toate prejudecățile secolelor trecute.

Este de netăgăduit că progresele realizate de om de un secol și jumătate încoace sunt atât de covârșitoare încât ele justifică suficient orgoliul omului din zilele noastre. Pentru a găsi un precedent impresionant acestul orgoliu trebue să ne ducem cu mintea înapoi, înapoi de tot, la vremurile biblice ale Genezei, la legenda care încearcă să explice atât de pitoresc minunea fără seamăn a facerei lumei. Din negura deasă care învălue făurirea omenirei pentru scopuri cari n'au fost desvăluite vreodată unui muritor, se desprinde profilul superb și neîmpăcat al lui Lucifer, prințul întunerecului. Legenda sacră ne arată pe Lucifer ca pe una din căpeteniile oștirilor îngerești cari străjuesc tronul Împăratului Mărirei. Inteligența și priceperea lui Lucifer nu sunt de tăgăduit. Din nefericire aceste calități fac din el, din pricina nemăsuratului său orgoliu, un revoltat împotriva Dumnezeirei care pedepsește nespusa-i cutezantă aruncându-l din Impărăția sa în „întunerecul cel mai din afară".

Acestei făpturi legendare, — lui Lucifer, prințul întunerecului, — omul timpurilor noastre se aseamănă în chip isbitor din îndreitul punct de vedere al orgoliului, al revoltei precum și al pretenției sale de a aduce lumei lumina mult dorită.

Ca și Lucifer, — aducătorul de lumină, — omul zilelor noastre poartă neclintit în sufletul său orgoliul ființei sale măestre și mai presus de toate acela al operei înfăptuite. In primul rând, el ia în stăpânire, în accepția cea mai largă, pământul pe care îl revendică în mod exclusiv pentru sine și pentru satisfacerea nevoilor și poftelor lui. Toate colțurile pământului sunt explorate și luate în posesiune. Creerul omului născocește cele mai minunate instrumente cu putință, cu ajutorul cărora el exploatează pământul, — adevăratul paradis —, pe care înaintașii lui n'au știut să îl folosească, împiedecându-se la tot pasul de scrupule și de fantasme plăsmuite de imaginația lor becisnică.

Ca și Lucifer, omul zilelor noastre este **„aducător de lumină"**. Tot aportul muncei sale învădărâtnice, omul îl consacră viitoarei propășiri a omenirei. Atât numai că contribuția contimporanilor noștri la patrimoniul comun nu se numește ca pe timpurile biblice „lumină" ci **„progres"**. Acest progres, — care alcătuește religia prezentului și a viitorului —, constă în cristalizarea fantasticei experiențe umane în câte-va formule de organizare cari se impun omenirei ca un imperativ categoric. In materie de progres, — singurul idol căruia se închină omul de astăzi —, întâlnim aceeaș intransigență de care dădeau dovadă religiile obscurantiste ale trecutului. Mântuire nu există decât pentru acela care urmează calea luminoasă a progresului, cale deschisă de spiritele cele mai înțelepte ale omenirei. Pentru rătăciții cari se încăpățînează a se menține în întunerecul vechilor credințe perimate, nu poate exista scăpare. In acest caz toate excațiunile sunt justificate și nu pot fi decât aprobate măsurile de constrângere utilizate între altele de Rusia Sovietică pentru îndrumarea pe calea progresului a celor recalcitranți.

In sfârșit, — ca și Lucifer, — omul zilelor noastre este un revoltat. In îndelunga și laborioasa sa străduință de a lua în cât mai deplină stăpânire posesiunea sa legitimă, — pământul, — omul modern n'a găsit nicăeri pe Dumnezeul cu surâsul blajin care îl privea în anii copilăriei neștiutoare de pe lemnul înegrit al unei icoane rămasă de la părinți superstițioși. Ori ce concepție spiritualistă pare a fi, — în secolul nostru de necontestat triumf al materialismului, — în acelaș timp inutilă și primejdioasă. Ea nu face decât să întrețină prejudecățile păgubitoare ale trecutului când se mai credea că cerurile sunt locuite. In acest fel se explică acțiunea „bezboinici"-lor din Rusia cari au contribuit atât de puternic la înlăturarea religiei creștine din cuprinsul republicei Sovietelor. Aceeaș preocupare mână și pe promotorii lumei noi din Spania să distrugă bisericile din temelii, să omoare pe slujitorii lui Crist, și să pună pe rug toate vestigiile vechei credințe creștine.

Sub tripla sa ipostază, — orgolios, revoltat și purtător de lumină, — omul zilelor noastre are un destin mai fericit decât biblicul Lucifer. In lumea de azi nu este nici o făptură supraomenească care să pedepsească crunt cutezanța omului luciferic aruncându-l din înaltul cerului acolo „unde este plângerea și scrâșnirea dinților".

Rămas singur stăpân pe pământ, omul luciferic se grăbește să se bucure până la abuz de posesiunea sa. El știe că „pe lumea cealaltă" nu este nimic, — nici bine nici rău, nici pedeapsă nici răsplată. De aceea trebue folosită lumea aceasta cu tot ceeace ea ne poate oferi. Timpul de ședere al omului pe pământ trebue mărit cu orice preț. Niciodată n'au fost mai în favoare ca acum încercările științifice de întinerire a corpului omenesc întreprinse de Woronoff „et consorts" grație cărora omul luciferic nădăjduește să înfrângă chiar pentru puțin timp legea nemiloasă a degenerărei și a morței.

Dar pentru a se putea folosi de cel mai înalt grad de plăcere a lumei acesteia, singura detronare a lui Dumnezeu nu era suficientă. Trebuiau desființate în plus toate legăturile de orice fel cari fac pe om sclavul unor datorii imaginare și îl împiedică să se bucure de viață. Familia, națiunea, rasa, cultura, — toate aceste distincțiuni de ordin natural și social cari diferențiază pe oameni între ei și îi împart în grupe cu rădăcini în trecut și continuitate în viitor, trebuiau să dispară. Degajat de orice legături sau constrângeri, omul luciferic este astfel deplin stăpân pe destinul lui. Libertatea sa fără margini îl transformă într'o entitate din oceanul nesfârșit de entități care se precipită către satisfacerile de ordin material pe cari le oferă lumea.

Din nefericire, aceste satisfacții sunt prin firea lucrurilor limitate iar poftele omului luciferic sunt nelimitate după cum fără de margini este orgoliul și revolta lui împotriva propriului lui destin. Și astfel asistăm la faptul paradoxal că acolo chiar unde omul luciferic este mai victorios și mai degajat de orice legături, libertatea sa este mai restrânsă. O dictatură draconică determină fiecăruia ... tea mijloace de subsistență cât îi trebuie ca să nu moară de foame și nicăeri dreptul omului de a dispune de el însuși nu este mai limitat ca în Rusia sovietică, patria prin excelență a omului luciferic.

Dar nimic nu este mai tragic și în acelaș timp mai lipsit de grandoare decât sfârșitul omului luciferic. Pentru el moartea nu este simpla desprindere a unui inel din lanțul neîntrerupt pe care îl formează aci pe pământ legăturile de familie și de națiune. Omul zilelor noastre nu mai este purtătorul facliei unei datorii sacre pe care, atunci când este lipsit de puteri, o încredințează unei forțe tinere care o va duce mai departe în vreme ce el închide ochii cu conștiința împăcată și cu credința că va întâlni undeva departe pe aceia cari l-au precedat întru îndeplinirea aceleași datorii.

Omul luciferic nu este un element dintr'o continuitate naturală ci este singur, înfiorător de singur, într'o lume în care a venit prin accident și care n'a servit decât la satisfacerea poftelor lui de ordin material. Deasupra lui nu este cerul cu recompensele sale după cum în fundul pământului nu se află iadul cu muncile lui. Descompunerea mânei de țărână care este fiecare individ încheie cariera unei vieți fără nici un sens care se stinge în ignominie așa după cum a fost trăită. Este pedeapsa rezervată de soartă omului orgolios și revoltat al zilelor noastre, pedeapsă care în grozăvia ei se aseamănă aceleia suferite de Lucifer atunci când a fost lipsit de consolarea cerului împotriva căruia se revoltase.

N. C. ANGELESCU

cardinale

Un sport de iarnă cam riscat...
(Dagens Nyheter)

Conflictul Goering-Dr. Schacht

Făcând față unei crize economice accentuată, uneia din iernile cele mai grele, Germania prezintă totuși aspectul unei confuzii grave, în ceeace privesc directivele economice și politice. Conflictul este deschis între Goering și extremiștii naziști pe de'o parte, Schacht și Reichswehr pe de altă parte. Pentru prima dată d-rul Schacht — conducătorul vieții economico-fininciare, — nu mai știe în ce sens să-și îndrepte activitatea.

Goering și statul său major înclină din ce în ce mai mult spre o politică „de explozie" care li se pare, în credința lor intimă, că reprezintă singura salvare a poporului german și totdeodată a misticei hitleriste. D-rul Schacht, grupând în jurul lui oamenii de bancă din al 3-lea Reich, industriașii și Reichswehr, se străduește să impună o politică de bun simț și măsurată, chiar dacă ea ar costa unele capitulațiuni.

Este cert că la început cancelarul Hitler a fost pentru o politică „de explozie". Numirea lui Goering ca marele executant al planului de trei ani este o dovadă evidentă.

Sprijinul șefului statului german este mai puțin sigur acuma. Explicația o găsim în împrejurarea că între timp a vorbit Reichswehrul. Se afirmă într'adevăr că, în ultimele consfătuiri ținute la Berchtesgaden, Führerul a fost pus în fața avizului unanim al generalilor săi, contrariu vederilor lui Goering. Vorbind în numele colegilor săi, amiralul Schröder a declarat: „Vroiți războiul acum? Dacă da, îmi place să precizez că este inutil actualmente pentru noi de-a ne juca cu focul".

Reichswehrul pronunțându-se contra oricărei aventuri, nu este de mirare că Hitler s'a întors spre d-rul Schacht, omul cel mai abil al Reichului. Consultându-se cu Ribbentrop, Schacht îl sfătui să joace cartea colonială. Executându-se acestor directive, Ribbentrop încearcă o apropiere de Foreign Office căutând să încălzească răceala britanică și cerând totodată „o mică colonie" Reichului. Propaganda germană s'ar strădui să transforme mica concesiune într'un imperiu colonial, pentru a potoli foamea morală a țării.

La toate aceste tentative, reacția engleză a fost netă. Este foarte adevărat că printre unii conservatori neliniștiți de forța germană, se crease un curent gata să acorde Reichului anumite concesiuni. A dominat însă ideea ca nu cumva concesiunile ce s'ar face să nu fie pretextul pentru altele. Foreign Office și'a dat seama că numai o revenire a Reichului la condițiuni normale de viață și pace, ar putea schimba atitudinea Franței și Angliei.

Dacă față de Marea Britanie succesul d-rului Schacht nu a putut fi împlinit, în schimb se continuă cu asiduitate penetrația economică germană în Austria. Inginerul Hermann Neubacher — un cunoscut național-socialist — îndeplinește rolul de agent de legătură între industria germană și cea austriacă. După ce a stat câtva timp în închisoare, ulterior morții cancelarului Dolffus, el a primit ordin de la d-rul Schacht să cumpere pachete de acțiuni industriale austriace și să participe într'o măsură importantă la societățile în constituire.

In primul rând a fost vorba de scoaterea industriei austriace de sub influența Italiei. Aceasta a fost dorința Berlinului. Incă din epoca sancțiunilor, Italia — din cauza penuriei de devize — își plătește furniturile germane cu participările bancare și industriale austriace.

Este de observat însă că Germania se interesează în special de uzinele de energie electrică, pe cari vrea să le folosească, pentru industria ei proprie, după cum a procedat cu căderile de apă din Vorarlberg pentru regiunea industrială renană. Evenimentul cel mai important îl constitue apropiata construcție în Austria a unei mari fabrici de azot: terenurile necesare au și fost cumpărate la Wolersdorf. Prin această nouă întreprindere, se va spori considerabil potențialul defensiv al Austriei și pe cale incidentă și acel al Germaniei.

R. PERETZ

Mobilizarea technică a Germaniei

Acum patru ani, în Ianuarie 1933, Germania și-a întocmit programul de înarmări a cărui primă tranșă, conform planului de 4 ani, se termină în primăvara aceasta. Potențialul militar al celui de-al treilea Reich a crescut de atunci, într'un ritm rapid, ajungând astăzi să împlinească previziunile îndrăznețe ale Führer-ului și să se impună amenințător lumii întregi.

Astăzi mașina de război a Germaniei se bazează pe o formidabilă pregătire materială, susținută și însuflețită de o unanimă pregătire morală. Mitul național-socialist cu exaltarea superlativă a cultului patriei, a reușit să facă din națiunea germană un bloc compact, de o coeziune uimitoare și de o unitate dinamică impresionantă. Impletită cu acest elan colectiv de proporții colosale, cealaltă forță a spiritului german, disciplina organizată, adaogă la potențialul german o armă de o eficacitate asigurată.

Grație acestor două calități de ordin sufletesc s'a putut întreprinde de către Reich marea campanie de pregătire materială. Mobilizarea tehnică a Germaniei prevede în primul rând acumularea de rezerve suficiente pentru eventualitata unei blocade de lungă durată. In prima fază a războiului viitor, care va fi ofensiv, total și fulgerător, stocurile de materiale strânse depe acum, vor servi să dea loviturii amploare și independență. Aprovizionarea mașinei de război nu trebue să depindă de nimeni din afară și să se facă întreagă din resursele interioare. Până la epuizarea enormelor rezerve ce se înmagazinează astăzi în Germania, șocul violent al ofensivei va reuși, sau să nimicească pe adversar, sau să-l imobilizeze dincolo de frontiere, permițând astfel imensului șantier interior să ajungă la ritmul de producție maximum, pentru refacerea continuă și rapidă a materialelor distruse.

Strângerea stocurilor de război se întinde asupra tuturor categoriilor de materiale: alimente, combustibili și materii prime. Consumul de alimente al Reichului este astăzi raționalizat, astfel ca să se evite orice risipă și să se poată acumula prisosul, atât al producției interne cât și al importului. Combustibilul și în special carburanții, necesari pentru motorizarea armatei, marinei și aviației, formează un capitol important din politica autarhică a Germaniei. In cei 4 ani ai planului, s'au strâns în stocuri crescânde, cantități imense de carburanți lichizi, cari au ajuns la sfârșitul anului 1936 la cifra de aproape 5 milioane de tone. Consumaț'a anuală a țării, pentru serviciile militare și civile, a fost de 2.7 milioane tone. Pentru alimentarea acestei consumații și a stocajului de război, au fost utilizate resursele interne, naturale și artificiale, ce se ridică la 1, 2 milioane tone, și resursele importului din străinătate ce au trecut de 3 milioane.

Dar politica rezervelor de energie nu se rezumă numai la acumularea acestora. Datorită științei chimice germane, s'au realizat procedee industriale de producție pe cale sintetică a carburanților lichizi. Marile uzine chimice dela Leuna și de aiurea, au o capacitate de fabricație a benzinei artificiale, ce a ajuns în ultimul timp la un debit de peste 2 milioane tone pe an, putând atinge, cu un efort suplimentar, o producție care să satisfacă întreg consumul țării. Acelaș lucru pentru materiile prime ce nu fac parte din produsele naturale ale Reichului. Se zice că marele război european a fost pierdut de germani din cauza lipsei de carburanți lichizi și a epuizării stocurilor de pneumatice. Motorizarea radicală a armatei moderne face astăzi și mai vitală problema cauciucului. Industria germană a reușit să prepare cauciucul sintetic „Buna", de o calitate superioară celui natural, deși de 5 ori mai scump. Potențialul de locomoție este deci asigurat.

Pentru a permite însă ca vehiculele astfel echipate cu pneumatice artificiale și înzestrate cu benzină sau petrol sintetic, să se deplaseze rapid și eficace pe tot întinsul Reichului, a trebuit să se perfecționeze și sistemul drumurilor. Planul de 4 ani a prevăzut înfăptuirea primei tranșe de 3000 kilometri autostrade, cu 2 fâșii de sensuri unice, cari permit scurgerea unui debit de 70.000 oameni pe oră. O astfel de viteză de deplasare pentru masse compacte de oameni, oferă o eficacitate minunată mașinei de război germane. Armata germană, conform planului inaugurat în 1933, a ajuns să cuprindă 15 corpuri de armată, având 45 divizii. Divizia e compusă din 3 regimente de infanterie, 2 regimente de artilerie și secțiunile anexe de anti-tank, recunoaștere și observație. Corpul de armată cuprinde 3 divizii, plus un regiment de artilerie grea, un batalion motorizat de geniu, o secție de transmisii și un batalion motorizat de mitraliere. Dintre cele 45 divizii 10 sunt cuirasate (panzerdivisionen), echipate cu tankuri, care de asalt ușoare, motociclete blindate și o escadrilă de avioane de luptă.

Armamentul a făcut progrese însemnate în toate domeniile. Mitralierele au fost ușurate dela 12 kg. la 8 kg. și au ajuns la un debit de 10 gloanțe pe secundă. In plus, unitățile de asalt au fost prevăzute cu revolvere-mitraliere, de calibru 6 mm. și cu cadența de 17 gloanțe pe secundă. Deasemenea mitralierele de calibru mare, câte 49 pe regiment, au o bătae ce întrece 3 Km.

Artileria ușoară și-a lungit deasemenea tirul, dela 10 la 12 kilometri. Artileria grea, de tipul 42, a ajuns la bătaia record de 70 kilometri. Tankurile diviziilor cuirasate formează o massă de oțel și foc, capabilă să cotropească un front de câteva sute de kilometri cu atacul ei ucigător. Printre ele sunt carele de asalt ușoare, de 5 tone, semigrele de 12 tone și grele de 35 tone, echipate cu tunuri și mitraliere. In ultimul timp s'au construit câteva tipuri uriașe de „care zdrobitoare", de câte 100 tone fiecare. Protecția lor este asigurată cu blindaje ce rezistă proectilelor de 47 mm. și chiar mai mult.

Toate aceste care de luptă sunt echipate cu posturi de emisie și recepție de radio, pentru comunicația permanentă cu punctele de comandă. Deasemenea sunt prevăzute cu instrumente de orientare fără vizibilitate, cum e compasul piroscopic, aparate radio-gonometrice, astfel ca să poată străbate terenul de atac, chiar noaptea, sau sub pavăza unui opac nor de fum. Unele tipuri sunt construite pentru uzul mixt, pe uscat și pe apă, putând pluti timp de 70-80 minute, cu o viteză de 20 kilometri pe oră..

Pentru a asigura rezerva în oameni a trupelor motorizate, al treilea Reich a organizat o vastă asociație a corpului automobil național-socialist, care grupează în prezent peste jumătate milion de voluntari, supuși autorității militare, și aproape 200.000 de vehicule automobile. Toți acești membri ai automobil-clubului național-socialist, sunt supuși unei foarte complexe instrucțiuni militare și tehnice, precum și unui antrenament intens cu prilejul transportului de masse la marile întruniri hitleriste.

In domeniul naval, acordul anglo-german din 1935 a dat posibilitate Führerului să ridice flota de război germană la un rang ce o face amenințătoare pentru Franța. S'au construit, după acest acord, două crucișătoare de luptă de câte 26.000 tone, „Scharnorst" și „Gneisenau". Pe șantier se găsește în stare înaintată un mare vas cuirasat de 35.000 tone. Crucișătoare mai mici, distrugătoare-torpiloare, vedete și purtătoare de hidroavioane, complectează această febrilă înarmare navală. In domeniul sub-aquatic, pe lângă lansarea celor 12 sub-marine de 500 și 712 tone, precum și a 24 mai mici, de 250 tone, amintim remarcabila realizare, ținută încă în secret, a motorului unic. Este vorba de înlocuirea greoaiei și periculoasei bateriei de acumulatori, — utilizată în general în mersul sub apă, — cu însăși motorul Diesel de suprafață, alimentat de data asta cu hidrogen și oxigen, obținute din descompunerea apei de mare.

Despre stadiul actual al aviației militare a Reichului ne rezervăm să vorbim cu alt prilej. Pentru a ilustra amploarea înarmării tehnice germane, vom aminti că în ultimii 3 ani s'au cheltuit în acest scop peste 100 milioane franci francezi. O sumă care pune pe gânduri.

Ing. SERGIU CONDREA

O carte militară

Maior C. M. Sandovici — Studii Critice — Vol. II
Editura „Vremea"

In cel de al doilea volum al Studiilor sale Critice, d. maior Sandovici lărgește calea pe care a deschis-o în domeniul arid dar de o importanță vitală al problemelor social-militare din străinătate și de la noi. In zilele noastre de sbucium și de înfrigurare, — când evenimentele externe devin tot mai amenințătoare pentru atât de șubreda pace a Europei, când așteptăm cu inimile strânse ca dintr'o zi într'alta trompetele mobilizărei să trimeată sunetele lor prevestitoare de catastrofe și peste plaiurile liniștite ale țărei noastre, — însemnătatea lucrărei d-lui maior Sandovici devine de o evidență axiomatică.

Punctul de vedere adoptat de autor în cercetările sale este, cel puțin pentru țara noastră, de o semnificativă orginalitate. Preocuparea care se vădește necontenit în cartea de față este de a rupe cu trecutul care făcea din știința militară o știință hermetică rezervată în mod exclusiv militarilor de carieră. Astă-zi când „națiunea înarmată este mai mult ca oricând cuvântul de ordine în materie de apărare națională, eforturile d-lui maior Sandovici de a pune la îndemâna oricărui ofițer de rezervă cunoștințele indispensabile pentru a face față cu unitatea sa grelelor probleme de pe câmpul de luptă, — sunt extrem de lăudabile.

Dar autorul mai dovedește în lucrările sale o preocupare ce se încadrează perfect de bine cu tendințele constante ale revistei noastre. In problemele militare, ca și de altfel în multe alte domenii, o imitare servilă a străinătății nu este recomandabilă. Lenea de gândire și de concepție, care se mărginește în a copia fără discernământ pe străini, trebue proscrisă din ființa României de mâine. Problemele militare ale țărei noastre, — ori cât ar depinde ele de evoluția generală a metodelor de luptă, — păstrează totuș un aspect particular determinat de condițiile speciale de tot felul în cari ne găsim. In capitolul „Organizare și doctrină la vecini", autorul expune în chip deosebit de luminos disponibilitățile și strategia eventualilor noștri inamici: ungurii și rușii. După ce evidențiază nevoia ca doctrina și organizarea noastră să se adapteze neîntârziat condițiilor proprii țărei noastre, d. maior Sandovici conchide astfel: „Nu vom mai putea pune piperul doctrinei franceze în toate mâncările noastre iar planul de răsboi va trebui să țină seama de toate acestea în drămuirea eforturilor inițiale".

Lucrarea d-lui maior C. Sandovici mai conține, în afară de recenziile celor mai importante cărți cu subiect militar apărute în străinătate în ultimul timp, și un studiu prețios al problemelor militare din extremul orient cu descrierea campaniei japoneze din Jehol din 1933. Nădăjduim că în scurt timp d. maior Sandovici va complecta Studiile sale Critice printr'un al treilea volum în care va expune învățămintele de ordin militar rezultate din răsboiul italo-abisinian precum și din răsboiul civil care a transformat Spania într'un teren de experimentare al metodelor de luptă a tuturor popoarelor și care amenință să târască întreaga Europă într'un răsboi uriaș.

N. C. A.

Intre două lumi...

Diplomația poloneză

este, după cum se știe, una dintre cele mai rafinate în întreaga Europă. Datorită vigilenței și curajului colonelului Beck, Polonia și-a afirmat adeseori atitudinea pe care o credea necesară, indiferent de opinia și interesele celorlalte state. Până la sfârșit, colonelul Beck a reușit să încheie relații de amiciție cu toate țările, trecând peste antagonisme și ideologii și situându-și patria în locul cel mai favorizat. Astfel, la 18 Decembrie trecut, făcând un raport asupra relațiilor externe, excelența sa constată că: amiciția germano-polonă, consolidată după multe tatonări și nervozități din ambele părți, își păstrează înțelesul deplin. In acelaș timp, amiciția cu Rusia, a spus colonelul, continuă să dea roade binefăcătoare... Intre două mari puteri e bine să te aranjezi oricum, chiar când aceste puteri sunt Germania la dreapta și Rusia la stânga. Ce vreți — să nu știe dreapta ce face stânga...

Relațiile cu Cehoslovacia însă, sunt trecute în tăcere....

Ca în Balcani

Parlamentul jugoslav s'a instalat de curând în noul său palat a cărui piatră fundamentală a fost pusă în anul 1907. Treizeci de ani i-au trebuit Serbiei să-și construiască un Parlament. Incepute în anul 1907, lucrările au fost întrerupte în 1908 și până în 1911 se discutară planurile ce trebuiau modificate. Abia reîncepute, lucrările au fost întrerupte din nou din cauza războiului balcanic și a celui mondial. După război s'au reluat și în 1927 a fost terminată o cupolă. Continuarea lucrărilor a necesitat noui discuții și doar în 1932, cu venirea lui Stoiadinovici la putere, clădirea a fost terminată. In jurul ei s'a creiat apoi o legendă: că lucrările au întârziat deoarece zeii au voit ca Parlamentul început în 1907 să asiste la eliberarea și unirea Sârbilor, apoi să fie terminat, spre a rămâne martorul suferințelor și victoriilor națiunii jugoslave.

Vocea stăpânului
(Lidove Noviny, BRNO)

„Victoria e aproape"

La Paris a luat ființă un Centru Universitar al Partidului Social Francez condus de colonelul de la Rocque. In prezența a peste 3000 de studenți, șeful partidului Social Francez a asistat la inaugurarea acestui centru, ascultând discursul profesorului Sergent de la Academia de Medicină, care a spus printre altele: „Elitele de mâine trebue să știe că nu diplomele fac pe oameni, ci oamenii fac diplomele". La sfârșit, Colonelul a declarat: „Fiți calmi, fiți vigilenți, victoria este aproape!" — Aproape de cine?!...

Explicație spaniolă

In sfârșit, explicațiile războiului civil, atât de lung, au fost găsite. Ele sunt două. Pe deoparte, unii dintre spnioli, ce-și văd de treburile lor, spun: „Cum vreți să se sfârșească războiul, când vin mereu străini să se lupte în țara noastră?" Pe de altă parte, alții, întrebați cum își explică prelungirea acestui război, răspund într'un cuvânt: **Manana**. In limba spaniolă **manana** înseamnă „mâine" și, după accentul lor, se pare că Spaniolii dau acestui cuvânt sensul cunoscutului proverb european pe care peninsula iberică îl interpretează însă tocmai pe dos: „Lasă pe **mâine** ceeace poți face astăzi!"

ARDEALUL BIOPOLITIC

I
„Astra" tuturor speranţelor

Când în 1861, sub conducerea lui Andrei Şaguna şi a lui Alexandru Şuluţiu, cei 181 români ardeleni, cărturari şi fruntaşi politici, dascăli şi preoţi, înfiinţară **„Asociaţiunea Transilvană pentru literatura română şi cultura poporului român"**, undeva, acolo unde destinul îşi croieşte formele ce le va svârli la timpul său ca pietre de hotar, se săvârşea, cea dintâi minune românească: îndemn necontenit la muncă şi sacrificiu pentru propăşirea naţiunii române.

Cei 75 de ani de existenţă ai „Astrei", sărbătoriţi de curând, nu trebuesc luaţi ca simple cifre înşirate de timp; sunt în aceşti ani nemăsurate clipe de trudă şi luptă, de zbucium şi de înalte înfăptuiri. In mijlocul acestei „Asociaţiuni", înainte de războiu, se împlineau cele mai mari idealuri, se frământa şi se afirma prin această luptă românismul, drepturile imprescriptibile de viaţă ale unei naţiuni.

Şi dincolo de rosturile ei politice, în atmosfera libertăţilor de după 1848, de luptă tăcută dar dârză pentru susţinerea viguroasă a unor tradiţii şi puteri de viaţă, „Astra" avea în lungul ei drum, menirea de-a cerceta şi consolida adâncurile credinţei şi culturii româneşti. Să scoată la lumină nepreţuitele comori sufleteşti, artistice şi istorice ale poporului român, să le strângă sub o unitară disciplină de muncă creatoare. Să apropie pentru o indisolubilă frăţie pe intelectualul dela oraş cu trudnicul agricultor şi păstor. Să lege într'o tărie ce trebue să 'nvingă secole puterea de viaţă şi credinţă în drepturile sale ale unui popor căruia i se luau în acele timpuri tot mai mult din luminile, din credinţele şi din speranţele sale.

Lupta „Astrei" n'a fost o luptă de revoluţie, n'a fost o chemare în stradă, pe baricade, ea a propagat drepturile de viaţă ale poporului român nu cu pumnul, ci cu aceea migală ce'nfruntă veacuri, muncă de răscolire ştiinţifică a trecutului şi-a prezentului. Argumentele ei au fost întotdeauna realităţi, însemne ale credinţelor şi sufletelor creatoare, dovezi irefutabile, iar câte un nume de sat, de om sau de obiect casnic, avea să dovedească prin româneasca lui obârşie, mai multă tărie de luptă şi drepturi decât nu ştiu câte batalioane de puşcaşi.

Ziua Unirii, 1 Decembrie 1918, avea să pună, pentru unii, în grea cumpănă existenţa pe mai departe a „Astrei". S'a simţit atunci o slăbire a tensiunei, o încetinire a mersului normal şi mai ales, o mare întrebare. Care vor fi rosturile de viitor ale „Astrei"? Cum se va integra ea în noul stat, în ce formă îşi va continua ideologia, mersul ei spre săvârşire?

Răspunsul l-a dat, net şi viguros ca orice frază a acestui om, Vasile Goldiş, preşedintele de atunci al „Astrei". In cuvântarea sa rostită în ziua Unirii a precizat planurile de acţiune în cadrele României Mari. A arătat că şi pe mai departe „Asociaţiunea" are pentru ce să lupte, scopurile ei genetice nu sunt scoase din uz prin noua structură a statului naţional.

Adaptarea a început greoaie, diferenţele de configuraţie intimă, neprecizarea unor atitudini şi risipirea inutilă a atâtor bune intenţii, a întârziat luarea unei atitudini precise.

Incepând cu anul 1924 când „Astra" vine la Bucureşti şi când este primită cu fast şi cu entuziasm de Academie, se organizează după un plan anumit adaptarea practică. Urmează intrarea în cadrele „Asociaţiunii" a Basarabiei şi-a Dobrogei.

Realităţile ardelene deveneau pentru „Astra" tot mai dureroase. Moţii şi maramureşenii cu tragedia lor materială, cu mizeria fizică şi sufletească impuneau o revizuire a punctelor de contact ale „Asociaţiunii" cu problemele timpului. Mortalitatea infantilă, promiscuitatea în care trăiau atâtea şi atâtea sate şi cătune, lipsa celor mai elementare măsuri higienice şi profilactice la sate, ignoranţa crudă a celor ce purtau totuşi în ei puteri de muncă şi curiozitate de cunoaştere, impun o cercetare adâncă. Rezultatul apare salvator pentru „Asociaţiune" cât şi pentru problema în sine.

La adunarea generală a „Astrei" ţinută în 1926 la Zalău, profesorul Iuliu Moldovan, dela catedra de Higienă a Facultăţii de Medicină din Cluj, propune înscrierea în programul de lucru al „Astrei" a biopoliticei.

In anul următor, adunarea generală dela Sibiu acceptă crearea în cadrele „Astrei" a unei secţii medicale şi biopolitice, cu două subsecţii, cea de eugenie şi cea de educaţie fizică.

II
„Şoimii Carpaţilor"

In anul 1928, preşedintele „Astrei" profesorul Iuliu Moldovan, concepe şi elaborează în linii mari, statutele organizaţiei „Şoimii Carpaţilor". In acestea se precizează scopul organizaţiei cât şi justificarea înfiinţărei ei pe baze eugenice şi biopolitice. Prin propuneri concrete şi sistematice făcute cu ocazia Congresului cultural al „Astrei" la Sibiu în anul 1930, profesorul Iuliu Haţiegan, accentuiază necesitatea unei organizări sistematice a „Şoimilor" care trebue să canalizeze spre o desvoltare normală toate tinerele energii.

Articolul I din Statutele organizaţiei de educaţie naţională şi fizică „Şoimii Carpaţilor", precizează:

„Se înfiinţează sub Inalta protecţie a M. S. Regele Carol II, Organizaţia de Educaţie Naţională şi Fizică a Românilor de pretutindeni, ca persoană juridică — „Şoimii Carpaţilor" încadrată — în conf. cu dispoziţiunile acestui statut — în Asociaţia pentru literatura şi cultura poporului român „Astra".

Iar în articolul II al acestor statute găsim fixat scopul organizaţiei:

„Scopul organizaţiei este de a contribui la desvoltarea disciplinei naţionale şi biologice şi a vigoare trupeşti şi sufleteşti".

Profesorul Iuliu Moldovan, pe lângă discursurile susţinute în adunările generale ale „Astrei", a răspândit crezul său, şi din 1926 şi-al Astrei, prin cele două lucrări **Igiena Naţiunii** şi **Biopolitica**. Mişcarea biopolitică are ca organ de răspândire doctrinară **Buletinul eugenic şi biopolitic**. In numeroasele articole publicate în acest buletin, actualul preşedinte al „Astrei", discută şi răspândeşte problema biopolitică şi eugenică atât de actuală stărilor noastre sociale de astăzi.

Biopolitica, această realitate a timpurilor moderne, trebue să ţină seama în clădirea organizaţiei ei de stat şi naţiune numai de elementul biologic. Familia, ca primă celulă de purificare eugenică trebue să stea la baza progresului naţiunii. Deci sănătatea ei, buna ei stare va promova, numai prin resurse biologice, în primul rând, prosperitatea, progresul şi conservarea neamului. Capitolul biologic fundamental rămâne familia, iar fondul de rezervă al naţiunei aparţine tot celulei de unitate biologică, familiei. Neamul, cu însuşirile şi specificul său etnic şi biologic vine ca o firească consecinţă a unei bune selecţiuni şi unei virtuoase familii fundată pe-o vie realitate biologică.

Pe aceste principii de biopolitică se ridică organizaţia „Şoimii Carpaţilor". Pentru a avea o familie sănătoasă şi prosperă se cere ca individul izolat să fie sănătos, moral şi pus în situaţia de-a da, sub toate raporturile, maximum de randament posibil în măsura puterilor sale biologice. Accentuarea acestui deziderat a dus la organizarea cât mai sistematică a „Şoimilor". In fiecare mişcare şi pas, în fiecare gest individual sau colectiv „Şoimii Carpaţilor" înscriu pentru viitorul neamului românesc câte un cuvânt greu şi sănătos.

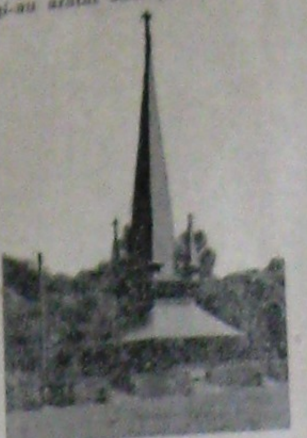
Dacă sub raportul iniţiativei, a ideologiei aruncată darnic de profesorul Iuliu Moldovan, îi revine dânsului tot meritul, sub acela al realizării, al propagandei înţelepte, ştiinţifice şi sistematice, al concretului ridicat la înălţimi nebănuite, meritul revine profesorului Iuliu Haţiegan, preşedintele despărţământului Cluj al „Astrei".

Prima grupare a organizaţiei „Şoimii Carpaţilor" se realizează din vreo 250 de tineri din toate straturile sociale, în ziua de 1 Decembrie 1928 în Cluj.

In anul următor, sub conducerea profesorului Iuliu Haţiegan s'a lucrat în mod asiduu la facerea propagandei pentru răspândirea ideii, prin conferinţe şi demonstraţii cu echipele sportive existente. Iar în anul 1930 încep la oraş înscrierile tineretului. In anul 1931 se formează cu titlul de experimentare, pe lângă centrul existent din Cluj, încă trei, la Braşov, Sibiu şi Sighet.

Organizaţia Cluj a lucrat într'un mod foarte activ. A închiriat o sală de gimnastică unde, o oră pe săptămână fiecare membru era obligat a face educaţie fizică sub conducerea unui profesor de specialitate. Şi-a format un corp profesoral bine pregătit, care a susţinut instrucţia fizică şi morală a membrilor. S'au organizat festivaluri la serbări naţionale.

In anul 1930, „Şoimii Carpaţilor" sunt invitaţi de către sokolii cehi la serbările aniversării ce s'au ţinut la Uzhorod, la 8 şi 9 Iunie. Tot în acest an „Şoimii Carpaţilor" cu formaţiile sportive au luat parte la congresul sokolilor ţinut la Belgrad. In ambele locuri primirea ce li s'a făcut a fost extrem de călduroasă, iar modul în care „şoimii" şi-au arătat calităţile sportive şi de comportament au justificat întru totul entuziasmul cu care au fost întâmpinaţi.

Clopotniţa „Sf. Gheorghe" unde se oficiază Serviciul Divin

Profesorul Iuliu Haţiegan şi-a dat seama, că'n adâncul ei problema organizării şoimilor, mai ales la noi în ţară unde există un fel de indiferentism cronic faţă de tot ce nu este interes material personal, prezintă dificultăţi intime. Şi-a dat seama că trebue câştigat individul prin mijloace sentimentale, prin cuvântări calde care să desmorţească inimile, prin serbări vii şi entuziaste care să agite şi spiritele înclinate spre pasiv şi inactivitate. Şi a descoperit că totul trebue stimulat, mişcat din inerţia lui hibernală, pus în rând de foc şi apoi în ritm general.

Ce n'a răuşit complect la oraş, unde cinismul şi egoismul au forme atât de grave, a depăşit chiar aşteptările la sat.

Printr'o propagandă bine organizată, prin echipe experimentale volante, şi prin idealul cald şi însufleţirea întotdeauna atât de tânără în profesorul Iuliu Haţiegan, s'a ajuns la un număr de 52 de organizaţii şoimăneşti în judeţul Cluj. Cea dintâiu organizaţie şoimănească la sat s'a născut în 1931, în comuna Aghireş. Anul următor au fost zece sate cu organizaţii de şoimi, peste încă un an, 25, iar astăzi judeţul Cluj stă în frunte, cu cele 52 de organizaţii. Urmează apoi judeţe cu câte 30—20—10 şi mai puţine organizaţii. In fiecare despărţământ numărul organizaţiilor cuprind măsura entuziasmului şi a largei înţelegeri a celor ce au în mână puterea de-a organiza. Astăzi organizaţia numără zece mii de şoimi, dintre care 6000, bărbaţi şi 4000 femei.

Satele ardelene au prins sub vraja şoimănitului un suflu de viaţă nouă. Un entuziasm necunoscut agită satele astfel organizate. Pe lângă educaţia fizică, jocuri, cânt şi renaştere a obiceiurilor tradiţionale ce păreau că dispar, şoimilor le este drag costumul naţional, iar femeile se întrec în a-l lucra. Sunt mândrii de realizările lor, iar la bâlciuri şi prin satele vecine duc cu bucurie faptele şi jocurile lor. Işi trec unul altuia dorul de frumos, de bun şi de cinstit şi fără de veste şoimismul se întinde.

Şoimii lucrează pentru binele obştesc; fac cărămizi pentru Case Culturale, clădesc clase noi şcoalelor, curăţă buruienile de prin şanţurile comunelor, plantează sute de pomi în jurul cimitirelor, pe margini de şosele, fac cooperative, se'ngrijesc de curăţenia satului şi-a localurilor publice. Iar în şezătorile de câte două şi trei ori pe săptămână, li se spun lucruri folositoare, se fac lecturi, se cântă, şi mai ales se îndeamnă la lucru cinstit şi desinteresat.

Iar când vine Dumineca se duc cu evlavie în suflet la biserică, se roagă pentru binele lor şi-al tuturor; iar când vine ora jocului, nimeni nu-i mai mândru ca şoimanul.

Pentru o mai bună propagandă şi-un mai viu stimul de muncă creatoare, se fac la anumite date reuniuni unde se strâng şoimii depe o rază de cca. 40—50 km. La „Şoimiada" din urmă, cea care a avut loc în comuna Aşchileu, s'au strâns din toate părţile peste 5000 de ţărani. Au fost coruri, jocuri şi întreceri sportive, iar la urmă, **o mie** de şoimi au cântat în cor, aşezaţi pe versantul unui deal „Trăiască România Mare". A fost un spectacol de-o măreţie neajunsă încă la noi. Să răuşeşti să disciplinezi într'atât o mie de şoimi, încât să poată cânta în cor, este dovada cea mai eclatantă de marea biruinţă a spiritului viu şi organizator asupra materiei inerte şi retrograde.

III
Şcoala ţărănească

Nu este o întâmplare că'n Maramureş s'au pus de către „Astra" bazele primei şcoale ţărăneşti din România. Cine cunoaşte această provincie, cine l-a colindat satele şi a deschis sufletele românilor necăjiţi din această parte, acela îşi va da seama câtă durere şi paragină se strecoară insinuant ca un blestem în sufletele şi ogoarele maramureşenilor. Nu se putea ca spiritul constructiv al „Astrei" să nu ridice şcoala ţărănească la un simbol etic prin înfiinţarea celei dintâiu în Maramureş.

Orice realizare care porneşte ca origine din chiar lipsa directă a acesteia duce cu sine peste tot sorţii de izbândă.

Şcoala ţărănească a pornit ca o nevoe înceată şi sigură. Entuziasmul iniţiatorilor şi a celor ce-au declanşat primele realizări de matcă nu s'a pierdut odată cu înfăptuirea. El a trecut din om în om, din iniţiativă în iniţiativă, din ambiţie de mai bine în sentimente tot mai generoase. S'a risipit ca un ecou purtător de veste bună, s'a oprit prin cătune uitate de Dumnezeu şi s'a ridicat până pe muchile bătute de vânturi ale munţilor Apuseni. Şi iată că astăzi în tot Ardealul şcoala ţărănească este o realitate care, dacă nu a salvat tot ceea ce avea de salvat, nu te lasă cel puţin să mai gândeşti cu grije la soarta gospodarului român.

Scopul şcoalei ţărăneşti, concretizat într'o formulă de rezumare şi simbol poate fi acesta: ridicarea ţăranului la un nivel de viaţă demn de soarta şi menirea lui în societate.

Pentru ca această realizare să poată fi ajunsă cât mai aproape de nevoile sale, s'a fixat ca prim punct de plecare, ca întreaga instrucţie să fie aşezată pe.o temelie de practică imediată. S'a luat ca scop prim, formarea gospodarului fruntaş care, instruit teoretic în sensul unei canalizări preţioase a sentimentelor şi acţiunilor sale, să primească, peste acest substrat afectiv şi de voinţă, o instrucţie practică. Să-i fie arătată calea cea mai scurtă pentru o muncă raţională pusă 'n slujba unei exploatări sistematice. Să nu se piardă nimic din energia de muncă şi creaţie, iar sursele naturale să fie exploatate în aşa fel încât să nu se ajungă la o săcătuire a acestora. Să se stabilească o armonie între muncă şi producţie, să se fixeze un ideal de viaţă rurală. Şi 'n acest fel, omul să fie o apariţie armonică în cadrul peisagiului natural. Pământ muncit sistematic şi productiv; om sănătos, optimist şi cu dor de muncă.

S'a ajuns la convingerea că cele mai bune rezultate le dau acei elevi săteni care sunt proprietari de gospodărie. Sfaturile şi aplicaţiile învăţate să nu se piardă într'un individ care nu le poate aplica direct. Cea mai bună satisfacţie pentru orgoliul şi curiozitatea unui astfel de elev este putinţa verificării pe propriu ogor a celor învăţate în şcoală. Şi totdeodată şi cea mai bună verificare a realizărilor şcoalei ţărăneşti.

Această experienţă creatoare a „Astrei" a dat rezultate aproape neprevăzute. Cursurile ţinute în unele centre au fost vii, pline de însufleţire şi de dragoste reciprocă. S'a simţit un fluid, de data aceasta nepolitic, care unea pe ţăran de orăşan. O contopire printr'un ideal comun şi mai ales un înalt exemplu de curată strădanie pentru binele celui mai obidit ca tine, arătat de profesorii acestei şcoale ţărăneşti. Mulţumirea n'a întârziat: ţăranul se întorcea la vatra sa cu sufletul plin de imboldur; la muncă şi cinste, cu spiritul plin de sfaturi raţionale, iar profesorii părăseau catedra sătească cu satisfacţia unei înalte datorii de conştiinţă îndeplinită.

IV
Parcul Sportiv „Regele Carol II" şi Educaţia integrală a tineretului

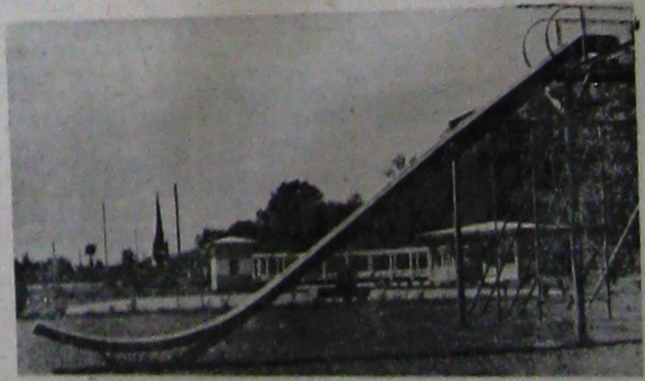
In primul rând al acestui capitol trebue scris cu litere cât mai mari numele profesorului Iuliu Haţiegan, realizatorul acestui parc.

Cine a urmărit evoluţia acestui parc sportiv din 1930 când avea 15 jugăre şi până acuma când are 50 de jugăre, şi cine a cercetat atent planul şi desvoltarea aproape firească a acestui parc nu se poate să nu fi observat un singur fir conducător, o lumină clară şi orientată spre un ţel precis.

„Parcul sportiv Regele Carol al II-lea" este parcul care iniţial trebuia să fie locul de educaţie fizică al „Şoimilor Carpaţilor". El urma prin concretizarea idealului şoimismului să fie calea materială, cadrul de desfăşurare al promovării ideii şoimăneşti. Desfăşurarea şi extinderea care a luat-o, depăşind dimensiunile necesare şoimilor în momentul de faţă, pune problema existenţei acestui parc bazată pe.o ideologie curat şoimănească, însă supusă unor nevoi dincolo de cadrele acestei organizaţii.

Ţelul precis către care a evoluat desfăşurarea acestui parc trebue văzut în unitatea care l-a dat.o cel ce a luptat şi luptă pentru desăvârşirea lui: profesorul Iuliu Haţiegan.

Domnia sa în justificarea ideologică ce o aduce desvoltării acestui parc spre anumite ţeluri precise, porneşte dela raportul dintre individ şi naţiune. Individul, cu prima formă de organizare socială, familia, formează capitalul biologic al naţiunii. Deci de sănătatea lui depinde sănătatea şi viitorul naţiunii. Şi cum de sănătatea sa este răspunzător numai individul, se crează prin această răspundere indirectă faţă de naţiune, **răspunderea biologică a individului faţă de naţiune.**

Terenul pentru copii cu scena în aer liber. In fund clopotniţa Sf. Gheorghe

Fiind angajată şi naţiunea în străduinţa individului la promovarea unei sănătăţi trupeşti şi sufleteşti, desigur că şi ei îi revin, sub anumite forme, anumite obligaţiuni. Cum în mâinile statului stau posibilităţi limitate ideologic şi doctrinar-politic, iniţiativei particulare îi rămân sarcini de orientare şi educare. „Astra" a înţeles profund acest adevăr, iar prin exponentul său, profesorul Iuliu Haţiegan, s'a ajuns la înfăptuirea aici discutată.

Prin acest parc sportiv s'a urmărit punerea individului deva naţiunii, în situaţia de-a putea face faţă cerinţelor de răspundere biologică. S'a urmărit crearea unui centru de educaţie integrală, în aşa fel organizat, încât tânărul să poată cultiva în el calităţile metafizice ale cerului albastru, cât şi contorsiunile armonice ale trupului în echilibru.

Parcul sportiv al educaţiei integrale este loc de întâlnire şi de cultivare a spiritului de frăţie, camaraderie şi de fundamentare a virtuţilor cetăţeneşti şi [illegible]vic. Prin contactul de fiecare zi sau mai rar, se ridică în sens unitar, orientarea tineretului spre matca căreia îi trebuesc restituite formele originare, naţionale. Pe acest parc va fi un centru de unde se împart generos idei înalte, armonice şi generoase. Un centru unde armonia trupească cu cea sufletească se ridică până la o simetrie de valoare cosmică.

Parcul sportiv al educaţiei integrale rupe cu tradiţia stadionului sportiv unde spectacolul se gustoresc a luat locul desfăşurărilor gratuite de armonie şi disciplină. El ridică demnitatea individului sportiv la o preţuire de ordin general, la o preţuire de virtualitate naţională, şi nu-l mai lasă actor plătit şi mângâiat vanitos de aplauze pornite brutal dela acelaş care mâine, în cazul unei înfrângeri, îl va huidui.

In acest parc sportiv, unde biserica stă alături de terenul de alergare, se contopesc cele mai desăvârşite virtuţi ale spiritului omenesc.

Intr'o firească înfrăţire cu divinitatea, tânărul promovează ideea olimpică, dinamica forţelor vii care întrece prin sine însăşi geneza.

„Parcul sportiv Regele Carol al II-lea, cuprinde în realizările de până acuma, cât şi 'n cele în curs de efectuare toate posibilităţile reclamate de aceste nevoi.

Cele 50 de jugăre de teren sunt împărţite în regiuni care corespund provinciilor Româneşti. Şaptezeci şi unu de catarguri înalte reprezintă judeţele ţării. Fiecare poartă steagul cu stema judeţului respectiv.

Aleele poartă nume de domnitori, de ctitori şi de eroi.

In el găsim o troiţă a eroilor, colţ ce evocă celor tineri de azi, supremul sacrificiu al celor care ieri şi-au dat viaţa pentru idealul naţional.

Cultul eroilor e viu în acest parc, e prezent ca şi conştiinţa naţională.

Ideea dinastică cât şi supunerea firească încep cu frontispiciul parcului care poartă numele regelui tânăr şi generos, Carol al II-lea cât şi prin **Urma Majestăţii Sale**, aşezată într'un colţ de.un pitoresc plin de tinereţe şi imbold.

Majestatea Sa Regele Carol al II-lea prin priceputele sfaturi şi indicaţiile date, prin entuziasmul arătat faţă de acest parc, prin ajutoarele materiale acordate din fondurile de care dispune, şi mai ales prin dragostea arătată tineretului şoimănesc, rămâne un părinte spiritual al parcului ce-i poartă numele.

Terenuri de tenis, de foot.ball, de alergări, de jocuri pentru copii, cu aparate şi cu fântâni vesele, scenă de joc în aer liber, bazinuri de înnot, loc de tragere la ţintă, alee de plimbat cu bănci odihnitoare, poteci care te 'ndeamnă la reverie şi la meditaţie, şi 'ntr'un colţ, înaltă, cu vârful în zările albastre se ridică clopotniţa „Sf. Gheorghe". Toate, toate se îmbină într'o armonie şi.o seninătate, încât ai impresia că orice ai lua din ele, vei auzi, o tânguire ca după un frate pierdut.

Am avut întotdeauna impresia, când mă plimbam prin acest parc că se împlineşte cu el o lipsă sufletească a celui ce-l vede.

Simţi o plinătate, o siguranţă, o senină ridicare peste brutalitatea de fiecare zi.

Acolo, înspre partea de apus a Clujului, acolo unde soarele presară atât de pitoresc pe frunze reflexe aurii, parcul tuturor năzuinţelor tinereşti înscrie în geografia naţiunei române cea mai mare realizare obştească.

Fie ca ea să 'nsemne, prin munca celor din frunte şi a celor mulţi, mulţi de tot, în numele „Astrei" tuturor speranţelor, o înfăptuire ce revine naţiunii, din partea aceluiaşi Ardeal generos.

V. BENEŞ

cartea

CRONICA LITERARA

MIRCEA DAMIAN: Om (roman) edit. „Cultura Românească"

Subtilitatea psihologică n'a fost una din dificultățile literare ale d.lui Mircea Damian; poate nici n'am fi bănuit că ar putea deveni într'o zi, dacă n'am fi citit ultimul său roman, **Om**. Anecdota e simplă: un băiat iubea o fată; ar fi fost și profund umană, de n'ar fi confuză, în resorturile ei intime. Tânărul arhitect Tudor Zamfir, fiu din popor ridicat prin muncă personală, membru marcant într'un partid politic și viitor subsecretar de stat și ministru (de altfel cariera lui politică e fără necesitate artistică prea mare) se îndrăgostește la un bal de fiica unui fost ministru, Ioana Caterina (neverosimil nume!) — cu o dragoste pătimașe, fără subtilități, dar destul de trainică să justifice reciprocitatea. Ioana Catrina este însă o ființă ciudată. Frumoasă, bogată, emancipată, refuză totuș să se mărite, fiind că așteaptă deslănțuirea iubirii, ca o catastrofă. Numai atunci poate s'ar mărita, după dorința părinților. Insă Ioana Catrina nu suferă nici o constrângere din afară. De o libertate desăvârșită, fără griji materiale, ar fi interesant să ne desvălue și nouă psihologia ei. Mai bine zis, ar fi datoria romancierului. Ioana Catrina (oribil nume!) acceptă însă numai prietenia lui Tudor Zamfir, se simte totuș atrasă de el, visează nopți întregi alături de el, se plimbă împreună, își telefonează, vine la arhitect acasă, rămâne la el noaptea, îi cedează, îi rece. deează, dar nu-l iubește. Cel puțin așa ne afirmă scriitorul. Tudor Zamfir se istovește moralmente, așteaptă marea deslănțuire, suprema mărturisire, care nu vine, nici până la sfârșitul cărții. Ioana Catrina, nu-l iubește, i-o repetă, cu destul cinism, până când tânărul Zamfir, ajuns ministru, se căsătorește cu altă femee. Când îi aduce la cunoștință intenția ultimă, Ioana Catrina (enervant nume!) îl persiflează și acceptă cu aceeaș lipsă de reacțiune vestea. Bine înțeles că Tudor Zamfir nu va uita-o niciodată și'n fiecare femee (cași în soția lui) va vedea imagina ideală a Ioanei Catrina.

Drama reporterului Ion Dobre și a soției lui (un caz și mai mult un fapt divers de patologie erotică) n'are nici o legătură organică și nu explică nimic din drama arhitectului plebeian, ca origine, și a boeroaicei negativiste. Sporește numai paginile romanului. Mă 'ntreb ce va fi urmărit d. Mircea Damian în **Om**? Tudor Zamfir e un „om", prin felul lui normal de a se comporta; să fi voit să demonstreze că Ioana Catrina (antipatic nume!) este „neom", este un monstru femenin? Cam prea puțin și prea sumar!

Misoghinismul anecdotic nu e interesant în literatură. Să fie o frigidă morală Ioana Catrina, căci fizicește e cert că nu aparține acestei categorii? Greu de spus! Să fie o emancipată, fără scrupule deși este la prima ei

MIRCEA DAMIAN

dragoste, dacă nu deplină, cel puțin cu simțurile? Și mai enigmatic! Să fie o demonstrație simbolică, o antiteză între un fiu al poporului, sincer, om întreg și o aristocrată, rece, fără inimă? E prea de tot convențional! Să fie un simplu caz patologic, de fată modernă? E prea neinteresant omenește!

Ar mai putea să fie, însfârșit o ghidușie psihologică a d.lui Mircea Damian, care și-a găsit vocația în subtilități asupra „eternului feminin". In acest caz, romanul **Om** este opera unui umorist real, grav, atât de grav, încât ni se pare o gravă eroare de optică literară, în care n'ar trebui să stăruiască. Imi vine și mie să repet, cu Tudor Zamfir, eroul stupefiat al d.lui Damian:

— Doamne, Doamne!..

Exclamație dela om la om și mai puțin dela critic la scriitor.

POMPILIU CONSTANTINESCU

CARTEA FRANCEZA

Roger Vercel: Lena (Albin Michel)

Roger Vercel a devenit un romancier cunoscut după ce a obținut în 1934 Premiul Goncourt cu romanul său *Capitaine Conan* unde își bate joc puțin și nu cu prea mult talent de țara românească. Nu calitatea morală a ținutei francezului intra în discuție. Franța a avut prea adeseori impresia că România e obligată să o sprijine în politica sa și de aceea sacrificiul din 1916—18 nu a fost primit așa cum trebuia, adică: o contribuție efectivă la victoria aliaților, cel puțin prin istovirea adversarului, dacă nu prin victorii, tactice strălucite.

Odată Franța își va aduce aminte poate că meritam și puțină recunoștință, dar va fi prea târziu. Până atunci ea ne plătește cu nițel dispreț care nu ne poate durea când el vine dintr'o crasă necunoaștere. Roger Vercel nu păcătuia decât prin faptul că își bătea joc de noi într'un roman de duzină. Dacă ar fi făcut-o într'o carte genială, cel puțin avea o altfel de scuză. După *Capitaine Conan* a cărui acțiune se petrece în bună parte în România, romancierul scrie și o carte despre Bulgaria în *Léna*. Fost combatant, Roger Vercel își exploatează amintirile de pe câmpul de luptă și spre norocul lui mediul în care le poate plasa oferă cititorului francez un interes exotic.

Trebue să spunem că literatura lui Roger Vercel, deși plasată în niște colțuri din Europa centrală, face parte din marea literatură colonială și exotică, franceză. (Am spus mare, natural în sens cantitativ). Căci și românii și bulgarii sunt priviți de scriitor puțin ca niște curiozități, asemeni negrilor sau arabilor.

Léna încearcă să fie schița psihologică a unei bulgăroaice, dar nu reușește să ajungă în adâncimile acelea creatoare care creiază tipul. Autorul se pierde prea mult în pitoresc și 'n fapte exterioare, e prea absorbit de aventura eroului său.

La Sofia un ofițer francez e impușcat într'un duel de către un ofițer sârb, în primele zile ale armistițiului care a precedat pacea. Francezul și-a putut spovedi unui coleg aventura care l-a adus la provocarea sârbului. Prizonier în Balcani, ofițerul francez face cunoștința unei doctorițe bulgăroaice, Léna. Aceasta îl îngrijește și îi e tovarășă de drum spre orașul unde trebuie să ajungă el în tabără dar unde nu ajunge căci, în dezordinea armatei bulgare, într'o serie de aventuri cu adevărat balcanice, eroul ajunge să fie spectatorul unei scene de tâlhărie în masă, de asasinat colectiv, operat de albanezi asupra unui sat sârbesc, după care pacea îl scapă din situația sa. Léna caută să-l scape din mijlocul măcelului și acolo, ofițerul sârb îl vede pentru prima oară și crede că e un complice al asasinilor. Aventura ofițerului e nefirească și absurdă. Dusă până la un moment dat cu multă abilitate, în limitele credibilului, la o întorsătură imposibilă și pe care autorul nu o poate face verosimilă.

Cu destul talent epic autorul descrie drumul bulgarilor prin munți, cu căruțele, într'o stare de efort rudimentar și primitiv. Apropierea dintre Léna și ofițerul francez este deasemenea cu delicateță prezentată. Dar se vede că romancierul n'a înțeles nimic din psihologia bulgăroaicei sau a vrut să facă din ea, în orice caz, un fel de animal exotic, deaceea Léna intră în ultima parte în absurd. Nu înțelegem nici conflictul psicologic al eroului care de fapt nu o iubea pe Léna și care se lasă impușcat în mod idiot în duel de către sârb în loc să-i explice simplu cum s'au petrecut lucrurile.

Scris cu destulă cursivitate, romanul se citește cu plăcere. Pe alocurea se vede însă că autorul e influențat de Panait Istrati, în a cărui specialitate s'a vârât, nu numai în atmosfera exotică și în psicologia eroilor — în măsura în care se poate vorbi de psicologie în acest roman pitoresc, dar și în anumite scene, măcelul din satul Mekrib părând desprins direct din Panait Istrati. De altfel asemenea acestuia Roger Vercel introduce cuvinte străine, exotice în scrisul său. Un singur lucru îi lipsește: intuiția directă, experiența îndelungă a lumii, pe care o vede din afară, dar din care Panait Istrati ieșise. Ne mai rețin anumite trăsături de caracter și siluete bulgărești, bine creionate, cu abilitate.

Pierre Lhande: Le moulin d'Hernani (Plon)

Bascii sunt un ciudat popor, probabil rămășiță a unor prime popoare ale Europei, stabilit în fundul golfului Biscaia, în Spania și peste Pirinei, până'n Franța. Oameni aspri, cu înclinații spre un ascetism bizar, bascii ascund în ei un misticism puternic, care a produs într'un moment istoric pe acel genial tip de teolog și politician catolic care a fost Ignațiu de Loyola. Vechi catolici, bascii au luptat dealungul secolelor pentru o autonomie pe care n'au obținut-o, dar pe care cu încăpățânarea și răbdarea omului de munte o așteaptă și poate odată o vor avea. Ei și peisagiul țării lor formează subiectul cărții pe care Pierre Lhande, profesor de limba bască la universitatea din Bilbao, o dă sub titlul de mai sus. Sunt o serie de schițe, cu oarecare talent literar scrise, interesante însă mai mult documentar. Cadrul natural al țării basce, țară muntoasă, e descris în linii mai didactice, mai evocatoare, după puterile scriitorului. De altfel darul de a schița un peisagiu nu e străin francezilor și Pierre Lhande — francez, dar poate și basc — îl are în mare măsură. In ultimul capitol ne face să-l urmăm pe înălțimile Pirineilor și ni-i aduce sub ochi în detalii și linii precise.

In celelalte ni se povestesc grațioase anecdote sau legende din care sufletul basc se desface cu melancolia lui greoaie, cu răbdarea și hărnicia lui la treabă, cu obstinația care pune accentul mereu pe voință, acea voință care formează în ultimă analiză fundamentul „exercițiilor spirituale" ale bascului care a fost Loyola. Așa în *Le moulin d'Hernani*, bucata care dă titlul culegerii, autorul arată cum un inginer descoperă o sursă de apă și în acelaș timp dragostea care naște între el și fiica patronului său, tocmai din această descoperire, apa confundându-se simbolic pe de o parte cu apa vie a iubirii, iar pe de alta însă elementul practic al lucrului accentuând caracterul nolitiv și lipsit de sentimentalitate al legăturii între bărbat și femeie, în țara bascilor.

Făcând parte dintr'o vastă literatură regională, de culoare și psihologie locală, literatură apărută pe urmele acelor savuroase *Lettres de mon moulin* din brazda cărora nu poate ieși niciodată, cartea lui Pierre Lhande e interesantă dar numai atât, nereușind să transfigureze materialul său așa cum acela pe care îl imită, Alphonse Daudet, a reușit.

OCTAV ȘULUȚIU

Este cartea un păcat?

Un anumit sentiment al urgenții a cuprins pe câțiva dintre tinerii de azi: sentimentul că nu mai e timp de făcut un soiu de lucruri, și abia dacă mai e timp să facem soiul celălalt. E ca și cum dintr'odată ne-am fi trezit in stare de războiu și câțiva dintre noi, mai întunecați și mai înceți la minte, și-ar vedea de treburile lor din timp de pace, fără să înțeleagă că sunt solicitați și că săvârșesc un act de trădare dacă nu răspund solicitării acesteia. Și totuși întârziații noștri continuă în număr destul de mare să practice virtuțile și îndeletnicirile lor din timp de pace, reflectând, comentând — și nepricepând nimic.

Este cartea un păcat, adică reprezintă ea o virtute pașnică, într'un timp care nu iubește pacea? E grea de răspuns dintr'odată. In orice caz cartea înseamnă o întârziere, iar multe dintre spiritele de azi nu mai rabdă zăbava. Pe drept?

Să trecem cu vederea peste argumentele bătrânilor, sau ale celor mai gălăgioși dintre ei. Știm bine ce vor spune: cartea nu e niciodată zadarnică. Știm bine că ne vor aminti despre cele ce se întâmplau pe vremea lor, despre pasiunea lor pentru cărturărie, despre seriozitatea, conștiinciozitatea și onestitatea timpurilor lor. Pasiunea lor pentru învățătură, câtă or fi resimțit, nu era poate, deseori, decât distracție. Nu orice carte e și învățătură, desăvârșire, treaptă. In fața acestei mentalități plicticoase, putem fără grijă mărturisi că preferăm sportul, sănătatea și un oarecare echilibru. Să lăsăm deci pe bătrâni — pe unii dintre ei, cei mulți cari vorbesc în felul acesta — să-i lăsăm cu amintirile lor încântătoare și să vedem dacă nu mai e și altceva de spus pentru carte.

Că e ceva urgent de făcut, se prea poate. Sunt privilegiați cei cari o simt, și bine fac când ne-o spun în gura mare, lepădându-se de tot ce le poate îngreuna mersul, de acest bolovan al faptei care este gândul, cartea. Dar dacă e ceva de făcut, trebue să existe și o anumită pregătire în vederea faptei aceleia. Când începe războiul, toată lumea e luată în larg de valul său: dar nimeni nu se bate fără instrucție. Și care ne e instrucția?

Atunci, dacă este ceva urgent, acel lucru e în primul rând să te desăvârșești pe tine. A te desăvârși pe tine înseamnă a te face bun pentru toate experiențele. Gândește-te deci la tine, înainte de a sluji un ideal, sau tocmai pentrucă vrei să slujești un ideal. Nimic nu mi se pare mai urgent decât așa ceva. Nu poți spune că nu ai timp să te desăvârșești, că te grăbește idealul tău; dacă te duci nepregătit acolo, e ca și cum nu te-ai fi dus de loc.

Nu e nimic nou în gândul acesta de a te desăvârși mai întâi pe tine și apoi să pornești în orice soiu de întreprindere. S'au găsit chiar mulți cari să te învețe cum să te desăvârșești, ce tratate să citești, ce etică să adopți, ce religie. Dar poate tocmai aci au greșit. Desăvârșirea e a fiecăruia, este isprava care-l privește pe el și numai pe el. Se poate ca, până la un punct, educațiunea indivizilor să fie cu atât mai bună cu cât este mai uniformă în toate cazurile. Dar dela un punct încolo începe împlinirea fiecăruia și pe aceasta nu ți-o poate preda niciun profesor. Cel mult ți-o deșteaptă.

Ce e minunat, e că fiecare știe bine, cu privire la sine, ce i se cade și ce nu, ce poate și ce nu, încotro s'o ia și încotro nu e bine. Când te întreabă cineva ce să facă, e fiindcă nu vrea să facă anumite lucruri. Dar el le știe firești pe acestea, le simte împlinindu-se în el, și, dacă nu înțelege să le ducă la capăt, e fiindcă se înfricoșează gândindu-se la ele. Cu aceeași ușurință ce te ajută să deosebești binele și cu aceeași siguranță ce te îndeamnă să-l faci, chiar dacă nu-l faci întotdeauna, închipuindu-ți că nu l-ai știut — ceea ce e o minciună față de sine — cu aceeași ușurință și siguranță știi, din soarta ta, atâta cât îți trebue pentru a nu sta pe gânduri.

Care e deci instrucția ta în vederea războiului ce te așteaptă? Dar o știi, nu te fă că o cauți. In instrucția ta poate să intre învățătură, multă sau puțină; poate să intre chiar faptă, dar faptă pregătitoare, deprindere, nu luptă; în orice caz intră multă grijă de tine, multă atenție la propria ta desfășurare lăuntrică, mult egoism, ca să vorbim deschis. Nimic nu e mai ciudat pe lume decât faptul că egoismul trebue predicat.

Fii egoist ca să poți iubi. Nu sună curios? Dar există o împlinire a fiecăruia, un timp înainte de care nu are sens să te gândești la altcineva decât la tine. Doar creștinul nu are nevoie de acest timp. El este gata oricând pentru luptă, pentru victorie, pentru moarte. Dar creștin — o știe toată lumea — ești sau nu ești: iar toate celelalte desăvârșiri se capătă prin desfășurare în timp, prin creștere din treaptă în treaptă, adică fără har. Există această împlinire, pe care nu o poți grăbi, oricât de urgente ți s'ar părea chemările din afară. Singura grabă este să-ți aștepți, lucid, timpul.

Este prin urmare cartea un păcat? Ea este o cale, între altele. Dacă nu este cale, dacă nu înseamnă treaptă în vieața ta sufletească, dacă nu te desăvârșește într'un fel sau altul, atunci ea este într'adevăr un păcat, de vreme ce aveai o luptă de început. Dar atunci când nu face decât să te pregătească pentru luptă, cum mai poate fi vinovată, întârzierea adusă de ea, când aceasta nu e altceva decât împlinire?

Păcat este să nu-ți dai măsura. Intr'un fel sau în altul, cum vei înțelege să te desăvârșești, lucrul nu are cine știe ce însemnătate pentru ceilalți. Principalul este să nu-ți nesocotești timpul. Nu te dărui înainte de împlinire, — asta e tot ce ai mai bun de făcut. Păcatul înseamnă întârziere, dar este, uneori, și grabă. Dăruește-te, dar nu înainte de timp.

CONSTANTIN NOICA

Caterina a doua

Piesă în 4 acte (7 tablouri) de VLADIMIR TUDOR

La Petersburg, în palatul imperial, înainte de a fi primiţi în audienţă de împărăteasă, miniştrii ambasadori, curtenii, comentează îndepărtarea prietenului favorit de Palat, arestarea contelui Orlov la Gatcina şi victoria armatelor ruse asupra Turcilor.

Miniştrii intră la împărăteasă spre a discuta condiţiile păcei cu Turcia. Contele Orlov evadând dela Gatcina năvăleşte în Palat, unde după o aspră discuţie cu Caterina înţelege că este disgraţiat şi silit să plece ca o ambasadă în extremul orient.

Caterina răspunde unei scrisori primite de la Potemkin, ce se află pe frontul victoriei din sud, invitându-l la Petersburg.

5)

CATERINA: Domnule Diderot, voiu interveni pe lângă regele Franţei ca primirea dumitale la Academie, să se realizeze de această dată.

DIDEROT: Nu intenţionez să mai candidez, Majestate. M'au refuzat de trei ori, sub pretextul că am stat la închisoare. Încep să mă consider fericit că nu fac parte din acel număr de parveniţi bătrâni, care-şi pierd timpul, curtând în zadar femeile tinere, prin saloane. Trăim într'un secol prea tandru şi galant, în care eu mă simt şi stingher şi nepregătit, Majestate.

CATERINA: Aşi fi totuşi bucuroasă să ştiu că am putut face ceva pentru dumneata.

DIDEROT: Majestatea Voastră a făcut atât de mult pentru mine, încât recunoştinţa mea va rămâne un exemplu în istoria oamenilor, plină de ingratitudine.

CATERINA: Îţi mulţumesc domnule Diderot. Adio. Nu uita să mă ţii în curent cu starea bibliotecii (zâmbind) mele. Şi te rog să povesteşti principilor pe cari îi vei întâlni că la Curtea Rusiei nu knutul şi votca stăpânesc...

DIDEROT: Ci lumina înţelepciunii Majestăţii Voastre. Voiu povesti tuturora.

CATERINA: Îţi urez drum bun şi încă odată îţi amintesc să saluţi din parte-mi pe vechiul meu prieten, Voltaire, pe care mi-e teamă că nu voiu putea să-l văd niciodată. El e suferind... iar eu...

DIDEROT: Mica Voastră gospodărie, Majestate...

CATERINA: Mica mea gospodărie, domnule Diderot!

DIDEROT: Majestatea Voastră să nu fie atât de mâhnită! Prieteniile dela distanţă sunt cele mai durabile.

CATERINA: Adio!

DIDEROT: Adio, Majestate. Majestatea Voastră îmi îngăduie să-i sărut pentru cea din urmă oară mâinile?

CATERINA: Îţi îngădui să mă săruţi pe obraz.

(Diderot timid o sărută. În acest moment intră Marele Duce Paul. Rămâne în prag zâmbind răutăcios).

DIDEROT: Adio Majestate.

Diderot pleacă.

CATERINA (Văzând pe Marele Duce prin oglindă): Tu? De ce intri fără să baţi la uşă?

M. DUCE (zâmbind ciudat): Voiam să-ţi spun ceva Maşka.

CATERINA: Puteai să mă găseşti îmbrăcându-mă, sau...

M. DUCE: Te-am găsit mult mai fericită. (râde)

CATERINA (severă): Paul Petrovici! Era domnul Diderot prietenul meu, care-şi lua rămas bun.

M. DUCE: Rămas bun? Aha... (râde).

CATERINA: Ce voiai să-mi spui?... Am auzit că ai numit noui ofiţeri în regimentul tău de gardă.

M. DUCE: Trebuia Maşka. Cei vechi prea îmbătrâniseră!

CATERINA (îngăduitoare): Im'bine...

M. DUCE: Von Coblenzel mi-a spus însă că ai refuzat cheltuielile pentru banchetul regimentului.

CATERINA (severă): Fiindcă sunt prea mari! Prea mari! 40 de mii de ruble un banchet?

M. DUCE: Vreau să le aprobi!

CATERINA: Vrei?... (blândă) Roagă-mă.

M. DUCE: Să te rog? Dece? Nu pot să petrec cu ofiţerii mei, când vreau, în voie? (o priveşte rău).

CATERINA: Fiindcă niciodată nu m'ai rugat. Fiindcă totdeauna m'ai privit cu ochii aceştia... fără dragoste.

M. DUCE (cu tonul milogit al unui copil care cere zaharicale): Vreau să-mi dai rublele pentru banchetul meu!

CATERINA (plictisită): Bine, bine... ţi le dau... ţi le dau. Dar nu mai plânge aşa!

M. DUCE (se plimbă prin odaie, priveşte păsările, animalele).

CATERINA: Şi ce voiai să-mi spui?

M. DUCE: Ce voiam să-ţi spun?... Voiam să-ţi spun... aha ...voiam să-ţi spun... şi mi-a spus cineva... azi... (se opreşte, se joacă cu maimuţa).

CATERNA: Haide, vorbeşte!

M. DUCE (rău): Mi-a spus cineva azi — că tatăl meu — n'a murit (agitând arătătorul) de boală...

CATERINA: Tatăl tău? Cine ţi-a vorbit astfel despre tatăl tău?

M. DUCE (cu un zâmbet care-i descopere dinţii): Ci... că a murit gâtuit.

CATERINA: Cine ţi-a spus asta? Să-i spânzuri limba'n cui! Tatăl tău a murit de boală, ars în pântece de băutură!

M. DUCE (urmându-şi gândul): Şi cel care l'a gâtuit... a fost...

CATERINA (forte): Cine ţi-a inveninat mintea cu asemenea prostii?

M. DUCE (ca mai sus): A fost Bariatinski!

CATERNA (dominând cu vocea): Cine ţi-a spus povestea aceasta mincinoasă? Cine? Te întreb!

M. DUCE (la fel): Din ordinul tău Maşka!

CATERINA (scandând şi culminând): Nu e adevărat! Nu e adevărat! Cine a îndrăsnit să spuie aceasta?

M. DUCE (râde mult, apoi subit supus): Cineva Maşka!

CATERINA: A! Au început să mişune şi în jurul tău acum? Care e acela?

M. DUCE (râde).

CATERINA: Răspunde care e?

M. DUCE: Şi mi-au mai spus şi alţii Maşka...

CATERINA: A!... E un întreg complot!

M. DUCE (brusc rău şi înverşunat): Maşka tu ai luat tronul tatălui meu!

CATERINA: Cum? Tronul tatălui tău... Al lui Petru? Al Rusiei — nu al lui — al Rusiei, înţelegi? După moartea lui trebuia să urmez eu. În actul de căsătorie scria: — În caz de moarte a Marelui Duce, moştenitoarea va fi marea Ducesă.

M. DUCE (la fel): Nu Maşka, mie mi se cuvenea!

CATERINA (izbucnind): Ţie? Cine ţi-a spus asta? Voiu tăia limbile tuturor — ca să văd a cui e cea inveninată. Auziţi! (adresându-se păsărilor şi animalelor): Auziţi, auziţi — lui, lui!

M. DUCE (prefăcut blând): Mi-au spus — că tu trebuie să fugi — ca să domnesc eu.

CATERINA: Tu!

M. DUCE: Eu! Eu! Maşka. (cu naivitate prefăcută): Dacă mi-au spus toţi.... (strigând): Vreau tronul meu — vreau tronul meu!

CATERINA: Cum?

M. DUCE (idem): Tronul tatălui meu! Al tatălui meu ucis! (urmărind-o prin cameră agitat): Tronul meu!

CATERINA: Pleacă!

M. DUCE (strigând): Dă-mi-l, dă-mi-l. Eu sunt împăratul! Eu sunt!

CATERINA (culminând): Împăratul tu?

M. DUCE (la fel): Tronul tatălui meu!

CATERINA (sunând gongul): Pleacă!

M. DUCE: Tronul meu Maşka! Al meu...

CATERINA (chemând): Narişkin, Mansurov! (puternic): Pleacă, pleacă!

Intră Narişkin, Mansurov, Fitz Herbert prin uşa din fund. Perecusina şi d-ra Smidt prin altă uşă, din dreapta.

CATERINA: Luaţi-l, luaţi-l!

Pleacă...

M. DUCE (strigând): Tronul Maşka! Al meu!

Narişkin şi Mansurov îl silesc pe Marele Duce să iasă.

CATERINA: Luaţi-l să nu-l mai văd, să nu-l mai aud!

M. DUCE (iese dus de cei doi, strigând mereu): Tronul meu, tronul tatălui meu — vreau tronul meu... (glasul se pierde între culise).

CATERINA: Cât mai departe, cât mai departe să-l duceţi! La mânăstire, la Troiţa, în cea mai lungă rasă — în cea mai neagră! La Troiţa, la Troiţa, Narişkin! A! Inveninaţii — inveninaţii care mişună în jurul lui şi-i impuiază mintea!... La arat! Îi voiu pune la arat, în locul boilor — după ce le voiu tăia limbile! Împărat? Ca şi tată-său! Dar eu unde sunt? Tronul Rusiei e al meu şi cât voiu trăi eu, nimeni nu mă va clinti din el! (strigând) Nimeni! S'o ştie toată lumea! Eu sunt Împărăteasa! Pe mine mă vor toţi! Pe Petru nimeni nu l'a vrut: nici armata: comanda soldaţi de plumb — nici biserica: rămăsese un Ulric, catolic — nici Rusia: nu era decât un prinţ de Holstein Nici pe fiul lui nu-l vrea nimeni: pe mine însă toţi mă vor, afară de acest... (îşi stăpâneşte cuvintele) de fiul meu pe care ... (brusc înduioşată) O! Dacă vulturaşul n'ar fi murit — micul meu Bobrinski, cât l'aşi fi vrut în locul ăstuilalt.

Narişkin intră

CATERINA: Când Rusia e în spatele meu — voiu învinge pe oricine! La Troiţa! La Troiţa! Numai pâine şi apă, în cea mai întunecoasă chilie. Să înveţe ce s'asculte şi ce nu!

(Se aude o lovitură de tun)

CATERINA (rămâne brusc atentă, ascultă — pauză lungă): Ce s'a auzit, Narişkin?

NARIŞKIN: Majestate, a fost lovitura de tun care anunţă sosirea în Petersburg a colonelului Grigore Alexandrovici Potemkin.

CATERINA: Grigore Alexandrovici Potemkin a sosit?... (grăbită) Plecaţi toţi — toţi! strigând) Cusina, Cusina!

În timp ce ceilalţi ies, iar Cusina şi D-ra Smidt se reped la toaletă, intră în fugă, plângând, marea Ducesă Natalia Alexivna.

Curierul Caterinei a doua înmânând lui Voltaire o scrisoare de la încoronata sa prietenă.
(Stampă-Biblioteca naţională Paris)

M. DUCESA (în genunchi): Majestate!

CATERINA (subit duioasă): A! Fetiţo, eşti şi tu... şi tu... te uitasem (mângâind-o) Eşti şi tu, cum am fost şi eu odată.

M. DUCESA: Majestate, nu-l trimite pe Paul la Troiţa!

CATERINA: Ba da fetiţo — ba da! Acolo se va linişti!

M. DUCESA: Majestate, sunt atât de singură...

CATERINA: Ca şi mine, odinioară, fetiţo. Istoria se repetă. Şi eu am fost singură... mai singură decât tine... Dar m'am obişnuit. N'am spus nimic. Tăcerea îmi sugruma sufletul, dar mi-l umplea şi de o sigură nădejde.

M. DUCESA: Majestate....

CATERINA: Fă ca mine, Natalia Alexievna. Nădăjduieşte...

M. DUCESA: Majestate!

CATERINA: Asta e soarta marilor Ducese, la început. Mai târziu însă... Ascultă-mă fetiţo, când nu voiu mai fi eu, atunci — să te gândeşti la mine.

M. DUCESA: Majestate, nu-l trimite pe Paul la mânăstirea Troiţa! E fiul tău, Majestate!

CATERINA: Fiul meu? Un fiu care se răsvrăteşte împotriva mamei şi Împărătesei lui. Ar trebui knutuit în piaţa cea mare a oraşului. Eu îl trimit la Troiţa! Sunt destul de blândă!

M. DUCESA: Fii îngăduitoare!

CATERINA: A! Crezi că sunt prea aspră cu el? Aşteaptă! (sună gongul).

Narişkin intră repede.

CATERINA: Narişkin, ce a făcut Petru cel Mare cu fiul său, când s'a răsvrătit?

NARIŞKIN: Majestate...

CATERINA (forte): Ce a făcut curteanule, spune!

NARIŞKIN: L'a bătut cu knutul plumbuit, până l'a ucis!

CATERINA: (marii Ducese): Ai auzit? — knutul plumbuit — până l'a ucis. Şi eu nu sunt blândă? Pleacă Narişkin!

Narişkin iese.

M. DUCESA: Dar eu Majestate?

CATERINA: Tu? (cu dispreţ) Tu nu eşti decât o fetiţă supusă şi miloasă. Tu!

M. DUCESA: Majestate, îl iubesc!

CATERINA: A! Acum îl iubeşti! Mai târziu vei voi să-l urăşti, dar va fi prea târziu, fetiţo — va fi prea târziu! Să-ţi aminteşti cuvintele mele...

M. DUCESA: Majestate, îngăduie-i să rămână. Cei din jurul lui îl povăţuiesc rău.

CATERINA: Cei din jurul lui? Cine sunt?

M. DUCESA: Nu ştiu Majestate.

CATERINA: Minţi! Şi tu minţi! Toţi minţiţi... Şi nu voiţi decât să mă sfâşiaţi ca pe o ciută, fugărită de haita câinilor. Cine sun' în jurul lui-?

M. DUCESA (ridică ochii senini şi albaştri, naivă) Nu ştiu Majestate!

CATERINA (privind-o mult): Te cred fetiţo, te cred. (cu tristă duioşie) Vei fi o nefericită mai mult pe lume. (sună gongul).

NARIŞKIN (intrând) La ordinele Majestăţii Voastre!

CATERINA (poruncitor): Marele Duce Paul se va stabili în palatul dela Ermitage — fără să i se încuviinţeze vreo vizită — şi fără să poată părăsi palatul.. decât cu învoirea mea anume.

NARIŞKIN (înclinându-se): La ordinele Majestăţii Voastre. (iese).

M. DUCESA (sărutând mâna Împărătesei): Majestate... Nu la Ermitage — e prea departe... e prea multă singurătate..

CATERINA: Dar unde?

M. DUCESA: Aici Majestate. Lasă-l aici! E bolnav. Pustiul, singurătatea de acolo îi vor înrăi boala. Şi numai eu cu dânsul, Majestate!

CATERINA: E bolnav? Sărmana Rusie... când nu voiu mai fi eu! E bolnav! Atunci... să rămâie. (sună gongul).

Narişkin intră.

M. DUCESA: Majestate!

CATERINA (cu lehamite): Marele Duce va rămâne la Palat, în apartamentele sale, ca întotdeauna.

Narişkin se înclină şi iese.

CATERINA (dispreţuitoare): Şi acum pleacă! Du-te!

M. DUCESA (sărută mâna Ecaterinei): Majestate. (iese).

CATERINA (îndreptându-se spre toaletă, unde o aşteaptă Cusina şi Domnişoara Smidt): Repede, repede!

Cameristele încep s'o aranjeze, Caterina e nervoasă, emoţionată

CATERINA: Te! Nu aşa! Cusina eşti o neghioabă!... Genele! Nu suntenteţi bune de nimic, de nimic. Mai multă pudră!... Da!... Cusina...

NARIŞKIN (intrând): Colonelul Grigore Alexandrovici Potemkin a sosit şi aşteaptă ordinele Majestăţii Voastre.

CATERINA (emoţionată): A sosit? Mai repede! Mai repede! Hm (îşi verifică podoabele) Plecaţi! Plecaţi mai repede! (priveşte prin cameră, se pregăteşte — ia poze) Aşa! Să intre!

Narişkin şi cameristele ies.

(Pauză)

Intră colonelul Alexandrovici Potemkin şi fără s'o privească, se înclină.

(Are ochiul stâng estropiat dar nerespingător).

CATERINA: Colonele Grigore Alexandrovici Potemkin, fii bine venit!

POTEMKIN (cu ochii în jos): Majestatea Voastră să-mi îngăduie mai întâi a-mi stăpâni emoţia acestei clipe, ca apoi să pot lumina ochii, privind strălucirea Majestăţii Voastre! (o priveşte). Atât de mult am dorit clipa aceasta, Majestate, atât de mult am visat-o din îndepărtarea mea singurătate — încât acum mi se pare că imaginea Majestăţii Voastre nu este decât o dulce iluzie, pe care tremur să n'o văd dispărând în aburii visării mele.

CATERINA (emoţionată): Colonele Potemkin şi eu sunt bucuroasă că te revăd. Şi spun bun venit atât colonelului Potemkin cât şi cuceritorului Silistrei.

POTEMKIN: Majestate, istoria are micile dar însemnatele ei mistere. Dacă Silistra turcească a căzut, e numai pentrucă în vedeniile mele, imaginea Majestăţii Voastre a tremurat pe zidurile cetăţii asediate, astfel că înaintând să cuceresc cetatea — nu făceam altceva decât să urmăresc mirajul acelei imagini.

CATERINA: Colonele Potemkin, sunt fericită că am putut să-ţi fiu de folos în asemenea împrejurare. Cum ai călătorit?

POTEMKIN: Am alergat Majestate — purtând în haină scrisoarea, iar în suflet icoana Majestăţii Voastre. Nu sunt decât un supus servitor al Majestăţii Voastre, care cu cea mai adâncă smerenie, vă iubeşte, Majestate, îndrăznind astfel să se înalţe până la visurile lui cele mai albastre.

CATERINA: Grigore Alexandrovici Potemkin, cuvintele dumitale sunt atât de frumoase, încât mă întreb dacă nu le rosteşti numai din meşteşugie?

POTEMKIN: Majestate, dacă inima mea ar fi străvezie ca un cristal — Majestatea Voastră n'ar vedea în svâcniturile ei decât un singur mister-: pe Majestatea Voastră! Sunt zece ani de atunci. Majestatea Voastră desigur a uitat—eu nu: Un cal alb, purtând în cel mai entuziast triumf, o împărăteasă nouă şi învingătoare. Petersburgul o sărbătorea... clopote, tunuri, surle... Un căpitan de gardă a ţinut Majejstăţii Voastre calul să descalice. Împărăteasa l-a privit în treacăt—i-a zîmbit; în ziua aceia, zâmbia tuturor Împărăteasa fericită. Apoi totul a pierit în sărbătoare şi uitare. Împărăteasa era Majestatea Voastră—căpitanul de gardă eram eu. Majestatea Voastră nu şi-a mai amintit decât foarte rar de mine. Eu însă niciodată nu mi-am amintit de nimeni altcineva, decât de Majestatea Voastră.

CATERINA: Grigore Potemkin, asemenea cuvinte le aud pentru prima oară în viaţa mea.

POTEMKIM: V'am iubit întotdeauna, Majestate. Vă iubesc acum mai mult ca oricând, şi mâine vă voiu iubi mai mult. Majestatea Voastră să-mi îngădue numai această îndrăzneală.

CATERINA: Grigore Potemkin! (îi întinde mâna).

POTEMKIN (îi sărută mâna): Majestate... (apoi se privesc — se apropie — sufletele se-au străbat, dar Caterina se retrage).

CATERINA: Grigore Alexandrovici, prietenii din trecut s'au dovedit a fi nedemni de încrederea ce le-am acordat. Acum îmi voiu căuta alţii pentru viitor.

POTEMKIN: Viitorul nu vi se pare Majestăţii Voastre prea îndepărtat?

(Va urma)

SPECTACOLUL

ECRANUL

PERICOL DE MOARTE

e un film distractiv, cuprinzând numai un cadavru efectiv şi unul nominativ. Aceasta este un progres. Credem că mentalitatea spectatorului cinematografic a ajuns la un suficient grad de evoluţie pentru a izbuti să se intereseze de un spectacol şi fără ca mersul acţiunei să fie presărat de asasinate prin arme albe, de foc, otravă ori alte cauze mai misterioase.

De aceea acest ultim Charlie Chan, aproape deparazitat de victime ne-a plăcut ceva mai mult decât precedentele producţiuni. Elementul inventiv este mai bogat reprezentat, deasemeni şi momentele comice sunt mai numeroase. D. Chan junior, a cărui apariţie înveselitoare şi creatoare de încurcături am semnalat-o cu ocazia unei „Crime în circ" are aci un rol mai important.

Deasemeni acordă o notă bună intrigei, care, menţine o linie palpitantă până la ultimul metru de film, unde abia reuşeşte să se epuizeze seria presupuşilor răufăcători.

O sală extrem de selectă, în care am remarcat tot ceeace Bucureştiul are mai snob, a dat un caracter de „gală" premierei. Cele mai suave parfumuri pluteau în aer, iar reflecţiile se formulau numai în franţuzeşte şi englezeşte...

CAPITANUL JANUARIE

Dacă s'ar face astăzi un referendum asupra celor mai cunoscuţi artişti ai ecranului, bănuim că Shirley Temple ar fi printre primele nume citate, pe acelaş plan cu Charlot sau Stan şi Bran.

Cauza? O unanimă simpatie a publicului indiferent de sex ori vârstă. Shirley e infinit mai cunoscută decât a fost odinioară Jackie Coogan. Fiindcă ar juca mai bine sau ar fi mai expresivă? Nu. Tocmai fiindcă „nu joacă". Fiindcă face tot ceeace face cu o absenţă complectă de aparentă străduinţă, fără aerul acela de animal savant pe care îl au toţi ceilalţi interpreţi minori, când se căsnesc să facă acelaş lucru şi în acelaş gen cu oamenii mari.

Shirley este delicioasă — nu pentrucă dansează ori cântă, nici pentrucă râde ori plânge. Shirley este adorabilă prin felul ei sincer, de a se juca. Mereu lasă impresia că se amuză împărăteşte în toate rolurile şi este dintre toţi intepreţii-copii, cea mai adevărat copil. Are o neîntâlnită spontaneitate şi naturaleţe, care cuceresc dela primele scene, orice spectator.

Filmele cu Shirley sunt recreaţii sufleteşti, cum recreaţie este pentru orăşeanul încins de asfalt şi ziduri înfierbântate, vara, un ceas în faţa unui lan cu iarbă verde şi grasă.

Aceasta o distinge pe Shirley de ceilalţi interpreţi — actori mici — dar actori. Shirley nu dă niciodată impresia unui câine savant, care-şi face „numărul" cu măestrie şi precizie, ci aceea a unei vrăbii ce se zbengueşte în libertate.

Abstracţie făcând de Shirley, „Căpitanul Januarie" nici nu există ca film...

AM UCIS

D. Iosef von Sternberg, rămas văduv prin defecţiunea Marlenei Dietrich îşi încearcă norocul unde şi cum poate. Săptămâna trecută d-sa a regisat comedia muzicală Sissy — într'o manieră greoaie, bufă şi teutonică. Acum încearcă un Raskolnicoff. Mărturisim că îl preferăm în dramă, pentru care pare să aibă sumbre afinităţi.

Regisând drama d-sa a simplificat-o eliminând toate conflictele secundare de motivare, mediu şi atmosferă, apăsând cu toată grutatea asupra elementului patologic pe care îl exagerează şi apoi îl analizează amănunţit, insistând asupra tuturor momentelor psihologice. In această disecare a fost mult ajutat de Peter Loore cunoscut publicului din „M", actor dotat cu însuşiri fizice deosebite pentru redarea stărilor morbide

Deşi filmul nu este reuşit în ansamblu, restul distribuţiei (cu excepţia femeilor) fiind în complectă distonanţă cu linia personajelor, chiar aşa rudimentare cum au rămas după amputările regiei, totuşi realizarea — prin jocul lui Loore — rămâne încă interesantă.

JENNY

a vrut să fie melodramă dar s'a răsgândit la timp. Din fericire. A păstrat doar în tema generală a conflictului o vagă intenţie, evitând discuţiile şi situaţiile cu prea lacrimogene licitaţii de sentimente.

Filmul este foarte, foarte superficial. Superficialitatea care i-a slujit făcându-l tocmai să evite melodrama prin trecerea uşoară şi cu totul inaprofundată asupra oamenilor, şi împrejurărilor.

In schimb a adus o imagine — destul de justă — a localurilor de noapte, cu separate cabine pentru desbateri orizontale şi curioase. O parte din fauna acestei lumi este pitoresc prinsă, tot sumar, în două-trei linii, însă pitoresc şi oarecum inedit. Intâlnim aci pe clientul amator de „curiozităţi", pe dubiosul „Nene", pe zisa „artistă".. Mai găsim deasemeni şi tipul acidulat al infirmului înăcrit de dorinţi refuzate. Toate interesant redate.

In afară de aceste detalii merită a fi subliniate — în general — nivelul mai ridicat şi lipsit de banalitate al dialogului (deşi ades poncif ori puţin forţat), calitatea unor frumoase fotografii prin efecte de ceaţă şi transparente lumini, precum şi jocul nuanţat al tuturor interpreţilor cu excepţia d-lui Prejan şi a d-rei Lanvin.

BOCCACIO

este sora mai tânără a celeilalte operete cinematografice, rulată anul trecut şi intitulată, dacă nu ne înşelăm „Zeii se amuză". Atât una cât şi cealaltă au fost interpretate de Willy Fritsch şi Paul Kemp, atât una cât şi cealaltă au avut un text versificat. Textul versificat este o inovaţie recentă în cinematograf. Şi în anume cazuri potrivită. A mai fost utilizată după cât ştim — poate că ne înşelăm însă asupra numărului — încă în două filme: „Romeo şi Julieta" şi „Cum vă place". Nu este simplă întâmplare, că pe acest plan al versificaţiei, întâlnim domenii atât de diferite ca opereta şi tragedia. Atât una cât şi alta prin exagerarea lor nu sunt valabile decât într'o lume imaginară şi foarte iluzorie, lipsită de contact cu realitatea în care ar părea neverosimile.

Versificaţia are în toate aceste filme rolul de a marca frontiera dintre realitatea lumii în care trăim şi lumea eroilor, imaginară şi excepţională, în care faptele lor, de necrezut aci, pot fi totuşi plauzibile.

Subliniem termenul de „operetă cinematografică" utilizat la început, fiindcă „Boccacio" la fel cu „Zeii se amuză" sunt aproape singurele operete realizate cinematografic. Prin aceasta nu vrem să înţelegem vre-o technică deosebită, ci doar faptul că au izbutit să redea prin film acelaş sentiment al operetei-teatru.

Operele cinematografiate am avut până acum multe — operete „cinematografice", nu. Toate aşa zisele operete, prin cinematografiere au devenit comedii muzicale — ceeace este cu totul altceva.

Am arătat cu alte ocaziuni, şi oricât lucrul ar părea de paradoxal, că cinematograful conferă imaginilor proectate un caracter de autenticitate, pe care nu-l conferă cu toată via sa fiinţă actorul, personajului de pe scenă. Această autenticitate transformă operetele cinematografiate în comedii muzicale, adică transformă ceva ireal într'un amestec de quasi-real şi nonsens.

Prin urmare din punct de vedere a celor propuse — „Boccaccio" este o reuşită realizare de gen, şi atât. Ceva care este foarte mult, sau foarte puţin, după cum genul place ori displace.

sorin carnabel

culise

In urma unui regretabil incident avut cu câţiva cântăreţi ai Operii Române, d-l Ionel Perlea, directorul atistic al instituţiei, şi-a înaintat demisia. D-l Ion Marin Sadoveanu, directorul general al Operii, a rezolvat deocamdată chestiunea, în sensul că a acordat d-lui Perlea un concediu de o lună, timp în care postul de director artistic va fi deţinut de d. Ion Nonna Ottescu.

Cum informaţiile asupra incidentului diferă după surse, nu putem şti de partea cui este dreptatea, iar cum în ceeace priveşte spontaneitatea conflictului sunt deasemeni controverse, nu reţinem din toată această chestiune decât faptul că la Operă este din nou vacant un post de conducere.

In nici un caz, acest post nu poate reveni d-lui Nona Ottescu, care este rector al Academiei de muzică şi artă dramatică, deci mult prea ocupat pentru a se încărca şi cu răspunderea Operii.

D-l Ion Marin Sadoveanu, trebuie să fie convins că o temporizare este inutilă şi uzând de autoritatea dată de postul său, să aplice sancţiuni cui şi cum se cuvin, iar d-l ministru al Artelor să primească, dacă crede de cuviinţă demisia d-lui Perlea, şi în acest caz, să numească dintre cei câtiva puţini buni muzicanţi, un director artistic care să ştie cel puţin să alcătuiască un repertoriu şi o distribuţie justă.

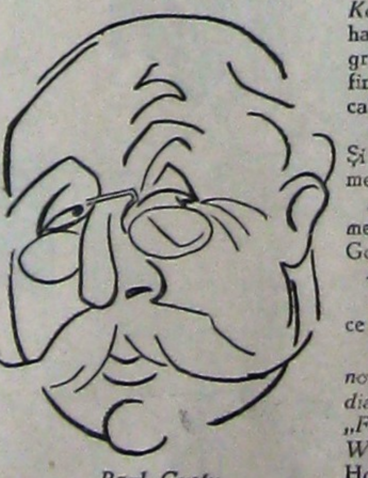
Propaganda *muzicală românească în străinătate va avea anul acesta un debuşeu ocazional: expoziţia internaţională din Paris. Cu acest prilej va avea loc o „săptămână românească", astfel împărţită:*

1) O reprezentaţie cu „Oedip" de George Enescu, 2) un concert simfonic condus de George Enescu, compus în cea mai mare parte din operele sale, 3) un concert simfonic compus din lucrările reprezentative ale compozitorilor români, condus de autorii respectivi, 4) un concert de muzică românească, 5) o seară de dansuri româneşti, 6) o seară de film documentar.

E îmbucurător faptul că n'am scăpat şi prilejul acesta pentru propaganda românească în străinătate, deoarece până acum nu ne reprezenta peste graniţă decât „marea cântăreaţă" Pia Igy.

Propaganda pe care o fac la noi în mod atât de sistematic nemţii, italienii şi francezii ar trebui să fie o pildă. Şi această săptămână românească, un început.

Sub conducerea d-lui Paul Gusty se repetă la Teatrul Naţional „Un duşman al Poporului" de Ibsen, în vederea spectacolului festiv din 3 Februarie, în cadrul căruia d. Paul Gusty va fi sărbătorit cu prilejul împlinirii a 60 ani de activitatea teatrală.

Paul Gusty

Victoria Regina se numeşte fresca istorică a lui Lawrence Haussmann, care va constitui viitoarea premieră a Teatrului Naţional. Rolul reginei Victoria va fi interpretat de d-na *Marioara Voiculescu*, iar în celelalte roluri apar dnele Marietta Sadova, Lili Popovici, Elvira Godeanu şi d-nii G. Vraca, N. Bălţăţeanu, G. Calboreanu, etc. Direcţia de scenă: d. Soare Z. Soare. Premiera: Luni 25 Ianuarie.

Opera anunţă o serie de spectacole extraordinare cu concursul d-nelor *Vera Schwarz, Maria Caniglia* şi a tenorului *Georges Genin*.

Aceste spectacole vor avea loc în ordinea următoare:

22 Ianuarie: TOSCA, 29 Ianuarie AIDA, 31 Ianuarie TRUBADURUL, cu *Vera Schwarz*.

3 Februarie: FAUST, 5 Februarie „Boema" cu tenorul *Georges Genin*.

6 Februarie: AIDA, 7 Februarie: TOSCA cu soprana *Maria Caniglia*.

Anul acesta ciclul de spectacole date pe scena Teatrului Naţional de d-ra *Maria Ventura*, va fi poate redus, din cauză că în urma hotărârii noii

Maria Ventura

direcţiuni a Comediei Franceze, societarii acestui teatru nu pot obţine decât maximum o lună pe an, concediu.

Aşadar d-ra Ventura va apare în actuala stagiune numai în două piese şi anume: *Interludiu* de Eugene O'Neill, şi *Regele Cristina*, de d. profesor Nicolae Iorga.

Spectacolele vor avea loc în cursul lunei Martie.

Din iniţiativa Consiliului Britanic pentru relaţiunile cu străinătatea şi sub patronajul Excelenţei Sale **Sir Reginald Hoare**, Ministrul Angliei de aici, doi mari virtuoşi englezi, **Cyrl Smith**, pianist şi **Keith Falkner**, bariton cu acompaniamentul la pian al dnei **Christabel Fullard**, vor da un concert în Sala Dalles, Vineri, 29 Ianuarie 1937, orele 9 seara.

La Corso după spectacolul cu „Butterfly" la care Opera a pus preţuri de premieră pentrucă doamna *Tei Ko Kiwa* ne-a arătat cum îşi face hara-kiri o japoneză autentică, un grup de operişti dau şuetă, bârfind în toate felurile pe „autentica" Butterfly.

— Aţi văzut, dragă ce urâtă e? Şi ce bătrână? exclamă la un moment dat, nostima doamnă E. P.

— Păi tocmai ăsta e marele ei merit replică baritonul Ştefănescu Goangă, spre uimirea tuturor.

— ? ! ?

— A demonstrat publicului de ce fuge Pinkerton...

Publicul *nostru e foarte meloman.* **Iată un** *dialog edificator auzit în* **timp** *ce „Filarmonica" executa* **muzică de** *Wagner, condusă de* **Franz von** Hoesslin:

EL: Ce ai zice de nişte bostonuri pe „scurte"?

EA: Wagner să trăiască...

EL: Care? Ala din Cernăuţi (vre-o cunoştinţă probabil N. Red) sau Ricky?

EA: Ce zici ce tâmpit e moţu' dela pălăria lu' Eveline?

portative

Wagner rămâne în literatura muzicală un vast domeniu de specializare. Nici un compozitor nu cere celor ce-i execută opera o mai deaproape cunoaştere, o contopire cu spiritul, cu personalitatea lucrărilor, ca Richard Wagner. Un bun dirijor va reuşi deopotrivă în Beethoven, Mozart, Haydn, Gluck ş. a., în timp ce acelaş pus în faţa unei partituri de Wagner o va realiza, probabil, foarte artistic, dar va fi lipsit de spiritul wagnerian. Acelaş lucru se petrece şi cu interpreţii vocali. Lumea muzicală cunoaşte celebrităţi mondiale din punct de vedere vocal; foarte puţine voci sunt însă apte pentru ţesătura wagneriană. Insuş Caruso, cel mai mare fenomen vocal, nu a găsit în Wagner un domeniu de afirmare. Dimpotrivă, cântăreţi ce nici pe departe nu cunosc gloria lui Caruso, sunt excelenţi interpreţi wagnerieni.

Wagner îşi are o lume a lui, creiată de el, iar dintre cei ce se încumetă să se apropie de ea, s'o întruchipeze, foarte puţini reuşesc, pentrucă un interpret bun al muzicii wagneriene, trebue să fie specializat, să-i pătrundă sistemul armonic propriu, iar din punct de vedere vocal se cere în afară de rezistenţă, o şcoală, de cânt cu totul aparte, acea declamaţie muzicală, ce provine din faptul că la Wagner vocile apar tratate ca instrumente ale unei vaste polifonii.

Toate aceste consideraţii sumare se referă la interpretarea ideală a muzicii wagneriene. In afară de Toscanini, care conduce cu egală competinţă un repertoriu muzical de o varietate uluitoare, ceilalţi şefi de orchestră au fiecare domenii în cari excelează. Foarte frumos conduce Bruno Walter „Tristan şi Isolda", dar de o mie de ori mai bine şi poate inegalabil realizează o operă de Mozart, în timp ce un **Elmendorff** va dirija „Crepusculul zeilor" aşa cum niciodată nu va putea desăvârşi o simfonie de Beethowen.

Şcoala wagneriană îşi are pe cei mai renumiţi exponenţi în Germania, iar nucleul dela Bayreuth, un adevărat templu al acestei muzici, a strâns mănunchiul de artişti consacraţi exclusiv lui Richard Wagner, aşa zişii specialişti în materie.

De acolo ne-a venit săptămâna trecută **Franz von Hoesslin**, pentru un concert simfonic al „Filarmonicei", închinat în întregime muzicii wagneriene.

Franz von Hoesslin este un perfect cunoscător al partiturilor ce de ani studiază şi conduce. Are în sânge tot ceiace e esenţial în armoniile wagneriene. Marile efecte de ansamblu, grandiosul wagnerian, sonoritatea specifică, întrebuinţarea alămurilor şi a coardelor, proporţia milimetrică, în general toată ştiinţa wagneriană, von Hoesslin o posedă şi în mare măsură a influenţat cu ea orchestra noastră.

Franz von Hoeslin, este, în lumina celor spuse la începutul acestor rânduri, un specialist wagnerian, ceeace dacă pentru noi, care suntem încă foarte departe chiar de această specializare seacă, este foarte mult, faţă de cei la cari specializarea a devenit alfabetul wagnerian, dând frâu liber unei viziuni generatoare de mari emoţii artistice, rămâne însă pe plan secundar. După cum era şi de aşteptat din partea unui om ce ani de zile a lucrat alături de marii artişti wagnerieni, în cetatea dela Bayreuth, von Hoeslin a adus cu el pe lângă ştiinţa muzicală propriu zisă, o atmosferă, imprimând orchestrei — cel puţin pentru câtva timp — seriozitatea unei tradiţii ce o poartă în sine, şi, în mare măsură, stil. Bun meşteşugar, n'a lăsat în umbră nici unul din marele momente de efect, dimpotrivă, a arătat că ştie să le pregătească, şi să le susţină. Trecerile dela cel mai imperceptibil pianisimo al corzilor şi până la grandioasele fortissimo ale alămurilor, von Hoesslin le realizează cu dexteritate, dând amploarea cuvenită şi o rotunjime definitivă acordurilor grave. Cu o deosebită atenţie pentru instrumentele de suflat, a izbutit mereu o corectă intonare a acestora, dar mai ales a cerut (şi i s'a răspuns) la fiecare intrare a alămurilor un sunet gradat, pentru a realiza suflul amplu al acordurilor wagneriene, ce duce la legătura organică a ţesăturii. Stăpân pe baghetă, conştient de ce trebue şi ce poate să ceară, von Hoesslin a făcut în câteva repetiţii o orchestră aptă pentru a cânta Wagner. Atât a izbutit, atât a prezentat la simfonicul trecut, şi poate că nici n'a intenţionat mai mult. Căci dacă toate marile-i calităţi despre cari am vorbit mai sus, îl pun în adevărata lumină de specialist wagnerian, nu putem spune că este un deosebit temperament dirijoral, străbătut de fiorul artistic ce duce pe culmi de emoţie această compoziţie de laborator care e închegarea unei partituri. Ii lipseşte lui von Hoesslin acel dar de a sintetiza în frumos, de a se depăşi, de a reda transa wagneriană, elementul spiritual cu care un mare artist atinge în „Tristan şi Isolda" sau în „Siegfrid-Idyll" culmi de simţire, de sublim.

Rămâne un mare specialist cu viziunea întreagă de grandios wagnerian, dar sec din punct de vedere al sublimului, al transfigurării ce pe lângă o adâncă cunoaştere a uneltelor cere o desvoltată personalitate, un freamăt interior cu care **Toscanini, Bruno Walter, Furtwängler** şi alţii câţiva sunt atât de familiari.

Situat astfel în lumea muzicală wagneriană, **Franz von Hoesslin** are cu totul altă semnificaţie faţă de mişcarea muzicală dela noi, dar mai ales faţă de modul cum se cântă aici muzica lui Wagner.

In afară de faptul că orchestra „Filarmonica" a făcut, credem, în cele câteva repetiţii o minunată şcoală de interpretare şi stil wagnerian, dar chiar pentru publicul nostru, concertul condus de d-sa, rămâne una din cele mai frumoase seri din această stagiune. Cu o precizie nedesminţită decât în uvertura „Maeştrii cântăreţi din Nürenberg", „Filarmonica" a executat un întreg program Wagner ce conţinea lucrări dela uv. „Vasul fantomă" până la preludiul şi moartea Isoldei din „Tristan", numărând între altele acea pagină de înaltă simţire şi nobil sentimentalism care e „Siegfried-Idyll", cu o corectitudine rar întâlnită, dovedind încăodată calitatea instrumentiştilor ce o compun şi omogeneitatea la care poate ajunge când e condusă de o baghetă fermă, mereu în contact cu realitatea muzicală pe care o are de înfăptuit. Sub bagheta autoritară a lui Franz von Hoeslin, am găsit o „Filarmonică" acordată şi cu grupele de instrumente proporţional distribuite, intonând în cel mai propriu stil wagnerian, reliefând temele înlănţuite normal, o „Filarmonică" unitară şi atentă, lipsită de obicinuitele neglijenţe ale instrumentelor de suflat, un ansamblu entuziast şi plin de interes faţă de dirijor şi partitură, calităţi de mare importanţă pentru noi, creiate şi puse în valoare de dirijorul german, ceeace înseamnează însă prea puţin pentru un şef de orchestră care-şi începe arta acolo unde **Franz von Hoesslin** o sfârşeşte.

Teico Kiwa

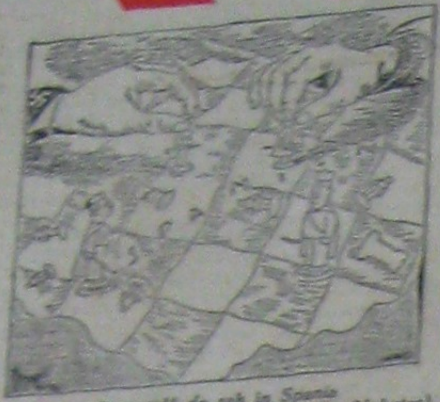
a cântat pe scena Operii Române „D-na Butterfly", minunata partitură a lui Puccini. Deşi anunţată ca o a doua Iovita Fuentes, soprana japoneză s'a dovedit o slabă interpretă a nefericitei Cio-Cio-San, atât ca voce cât şi ca joc. Lipsită de o şcoală propriu zisă, intonând fals, fără amploare deosebită, fără timbru de calitate, vocea d-nei Teiko Kiwa nu a redat nici pe departe frumuseţile partiturii, iar în afară de câteva superbe costume japoneze, jocul de scenă a fost — cu toată autenticitatea — absent.

Ceeace înseamnă că nu e suficient să vii din Japonia, pentru ca să fii o bună „Butterfly".

traian şelmaru

VREMEA

Hora Unirii

O partidă de șah în Spania (Dagens Nyheter)

Intre ciocan și nicovală... (Arbetet)

Iarba rea din holde piară... (desen de I. Anestin)

Drumul păcii... (Lidove Noviny. Brno)

Portarul de hotel, întorcându-se acasă pe ploaie. (N. C. C. Y Mercur...)

Excelența Sa: Te chiamă Evangeline, nu-i așa? Ei bine, eu îți voi spune Mary, așa cum se numea cea dinaintea ta...

Jupâneasa: Foarte bine, și eu vă voi numi Mrs. Pogson. E numele fostei mele stăpâne.

(Nebelspalter)

...ania autografelor (Göteborgs Tidning)

— Lasă-i dragă, să cadă întâi și după aceia mergem mai departe. (Prager Presse)

Horoscop 1937 (Göteborgs Tidning)

Corida (Göteborgs Tidmines)

— Mai curând parc'aș fi o moară de vânt... (Canard enchaîné)

— Ascultă, chelner, șterge toate felurile de mâncare afară de Choucroute, și apoi adu-mi lista. (Fliegende Blätter, Munich)

Societatea Națiunilor, apărătoarea popoarelor... Il Riccio, ROMA